JACQUES DUCLOS

Demokrasi ve Kişisel İktidar

BAŞAK YAYINLAR

BAŞAK YAYINLAR

Demokrasi ve Kişisel İktidar

J. DUCLOS

Jacques DUCLOS

DEMOKRASİ VE KİŞİSEL İKTİDAR

Çeviren
Kerem Kurtgözü

BAŞAK YAYINLAR
Fevzi Çakmak Sok.
36/13 Tel: 30 50 49
Demirtepe / ANKARA

DEMOKRASİ VE KİŞİSEL İKTİDAR

Jacques Duclos'un L'avenir De La Democratie (Editions Sociales 1962) adlı yapıtından, Kerem Kurtgözü tarafından dilimize çevrilen bu kitap, Başak Yayınlar tarafından Şubat 1987'de Yorum Basın Yayın Sanayii Ofset Tesislerinde dizdirilip bastırılmıştır. (Birinci baskı)

YAYINEVİNİN NOTU:

Elinizdeki kitap, Jacques Duclos'nun "L'avenir De La Democratie " adlı yapıtından çevrildi. Özgün ad, "Demokrasinin Geleceği" demek. Duclos bu yapıtında, Fransa'nın demokrasi ve demokrasi savaşımı tarihi ile birlikte sosyalist demokrasi ve Sovyetler Birliği deneyimini de ele alır. Ve kitap, böylece, asıl adına uygun bir içerik taşır. Ancak biz, okurca da anlaşılacağını umduğumuz nedenlerle, kitabın sosyalist demokrasiye ilişkin iki bölümünü yayımlayamadık. Bu eksiklik yüzünden de kitabın adını " Demokrasi ve Kişisel İktidar" koyduk. İlerde bütününü yayımlayabilmek dileğiyle. ..

ÖNSÖZ

İçinde bulunduğumuz dönemde demokrasi, demokrasinin toplumsal ve politik içeriği özel bir önem taşıyor. İkinci Dünya Savaşı'nın sonu ve politik felsefesi totalitarizme ve demokrasinin inkârına dayalı bulunan Hitlerciliğe karşı kazanılan zaferden bu yana demokrasi konusunda boşsözler moda olmuştur; ama eylemlere gelince bunlar, söylenen sözlerle uyum halinde değildir.

Gerçekten şu " hür dünya " adı verilen ülkelerde " özgürlük" ve " demokrasi" nin tuhaf örnekleri vardır. Dünyayı faşistleştirme yolundaki korkunç girişimlerinde Hitler ile Mussolini'nin silah arkadaşlarından olan Franko bugün " hür dünya" nın ünlü kişilerinden biridir. Mutlak gücüyle Portekiz halkını ezen ve sömürgeci barbarlıklara girişen Salazar'a gelince, O da bu hür dünyanın liderlerindendir. Çileli Yunan yurtseverleri ve demokratlarıyla hapishaneleri dolduran Karamanlis de öyledir.

Gelelim Adenauer'a. Adenauer ki eski nazilerin itibarlarını iade etmiş ve onlara Federal Alman Cumhuriyeti'nde, öç isteği içinde politikalarını geliştirme olanağı bulabildikleri en önemli Devlet makamlarını teslim etmiştir. O da demokratlık iddasındadır, ama demokrasisi bir hilkat garibesidir. Onun son yıllardaki başlıca saplantılarından biri

Alman Komünist Partisini yasa dışına çıkartarak, 1933 de Hitler'in gerçekleştirdiği harekâtı tekrarlamak olmuştur.

Hemen belirtelim; yasadışı sayılmasını haklı göstermek için Alman Komünist Partisine yüklenen suçlamalardan biri, belgelerinde şunu yazmış olmasıdır: " Militarizme ve şovenizme karşı mücadelede işçi sınıfının eylem birliğini pekiştirmek Partimizin başlıca görevidir."
Mahkemesine sunulan iddianamede " bir barış antlaşması yapılması, emekçi kitlelerin yaşam koşullarının iyileştirilmesi, yeniden silahlandırma çabalarına karşı Alman halkının mücadelesinin örgütlenmesi " için karar aldığından dolayı Alman Komünist Partisini suçlayacak kadar ileri gidilmiştir.

Kennedy'ye gelince, O da çeşitli ama aynı amaca yönelik yöntemler kullanmış, Birleşik Devletler Komünist Partisini hırpalamış, onu yasal olarak politik etkinlik sürdürmek olanağından yoksun bırakmıştır.

Birleşik Devletler Yüksek Mahkemesi, Smith Act'ın Komünist Partisine üyelik hakkındaki hükmü ile Parti üyelerinin sicillenmesi hakkındaki Mac Carran yasasını onaylamış, böylece Birleşik Devletler komünistlerini çok güç bir duruma düşüren tehditlerin ağırlığı iyice ortaya çıkmıştır.

Bu olağanüstü yasaların uygulanmasında Birleşik Devletler Hükümeti, Komünist Parti üyelerini, sadece Partiye bağlılıkları nedeniyle kovuşturabilir. Hükümet, ayrıca, üyelerinin listesini resmi makamlara bildirmek için Komünist Partiyi zorlayabilir, üyeler ise " yabancı bir Devletin ajanları" sayılırlar. Bu ayrımcı yasalar gereğince Komünist Partiye bağlılık suç sayılmaktadır.

Demek oluyor ki yurttaşlık haklarına, örgütlenme ve düşünce özgürlüğüne Hitlercilik tarafından indirilen darbeler, özgürlüğün kötü anlar geçirdiği ve demokrasi ilkelerinin bile bile çiğnendiği " hür dünya" ülkelerinde yeni biçimler ala-

rak tekrarlanmaktadır. Bu nedenle bu ülkelerde işçi sınıfı için demokrasi mücadelesi sorunu ortaya çıkar; bu ilk amaçla sosyalizm amacı arasında herhangi bir uyuşmazlık yoktur.

Emperyalizmin gelişmesi, demokratik özgürlüklerin korunmasıyla taban tabana zıt bir doğrultuda gerçekleşir. Lenin'in belirttiği gibi, emperyalizm kendi içinde " özgürlüğe değil, egemenliğe eğilimler" taşır. " Politik rejim ne olursa olsun, her hatta gericilik; bu alanda varolan çelişkilerin son derece keskinleşmesi, işte bu eğilimlerin sonucudur."

Emperyalistlerin demokratik özgürlüklere yönelttiği sistemli ve giderek azgınlaşan saldırılar yanında buna uygun olarak kapitalist tekellerin de yalnız işçi sınıfına değil, emekçi köylülere ve geniş halk kitlelerinin tümüne karşı yönelttiği saldırılar vardır.

Büyük kapitalist tekellerin çıkarları, işçi sınıfı ile çeşitli halk katmanlarının çıkarlarına giderek artan ölçüde ters düştüğünden, işçi sınıfını kapitalist sömürgenlere karşı ayağa kaldıran temel çelişki, ulusun büyük çoğunluğunu tekelci burjuvaziye karşı çıkartan artan çıkar uzlaşmazlıklarıyla bir arada bulunmaktadır.

Kapitalist tekeller, bu koşullarda, halk kitlelerinin demokratik haklarını kısıtlamak yada ortadan kaldırmak için çabalarını artırmakta, bunun için kimi durumlarda açık faşist terör, kimi durumlarda belirgin faşistleştirme eğilimleri biçiminde kendini gösteren çeşitli yöntemler kullanmaktadırlar.

Gelelim De Gaulle'e. De Gaulle, kişisel iktidar rejimini kurarak, demokratik özgürlüklere ağır darbeler indirmiştir. Halk kitlelerinin yurttaşlık ruhunu zayıflatmak, kitleler arasında apolitik akımları geliştirmek, ülkenin geleceğinin bir " mucizeler insanı " na, bir " yüce kurtarıcı" ya yani açıkça De Gaulle'e bağlı bulunduğu düşüncesini yaygınlaştırmak için onun arka çıkmasıyla her şey seferber edilmiştir.

Demokrasiyi alçaltma ve ortadan kaldırma konusunda bunca açık olgulara karşın, bu sözcüğün çekiciliğine başvuru azalmış değildir. Hatta, daha az anılmak şöyle dursun, giderek daha antidemokratik bir politikanın izlenmesine koşut olarak, demokrasiden daha sık sözedilmesini beklemek gerekir. Bunun bir nedeni de Sovyetler Birliği'nde ortaya çıkan sosyalist demokrasinin gelişmesi ve Sovyetler Birliği Komünist Partisinin XXII. Kongresi ile bu alanda açılan perspektiflerdir.

Sosyalizmin zaferi sonucu sömürücü sınıfların ortadan kaldırılması ve Sovyet toplumunun politik ve manevi birliğinin güçlendirilmesinin ardından komünist toplumun kurulması, ön koşul olarak, sürekli artan sayıda erkek ve kadın yurttaşların kamu işlerinin doğrudan yönetimine katılmasıyla demokrasinin daha önce benzeri görülmemiş bir gelişimini gerekli kılmaktadır.

Bu nedenle demokrasi sorununu toplumsal ve politik bağlamı içine yerleştirmek, yanlış olarak kullanılan kimi sahte demokratik formüllerin yanıltıcılığını göstermek ve gerçek bir demokrasi için verilecek mücadelenin önemini belirtmek yerinde olur.

Bize Eski Yunandan geçen demokrasi sözcüğü "halkın iktidarı" demektir; ama doğal olarak demokrasiyi birçok anlayış biçimi vardır. Çok açıktır ki, örneğin De Gaulle için bu sözcük, gerçek bir demokratın ona verdiği anlamı taşımaz.

De Gaulle, kendi düzenlediği halkoylamaları nedeniyle iktidarını halktan aldığını iddia eder. Plebisit sistemini halkın egemenliğinin yüce bir biçimi olarak sunacak kadar ileri gider. Oysa bu kaba bir aldatmacadan başka bir şey değildir.

Bu halkoylamalarından söz etmekle, geçen yüzyılda Fransa için acı sonuçlar doğuran bir geleneğe dönmüş bulunuyoruz. Bu, 18 Brümer (9 Kasım 1799) hükümet darbe-

sinden sonra Bonaparte'ı önce Birinci Konsül sıfatıyla sonra da İmparator olarak Fransa'nın hakimi yapan, sonunda da Waterloo çöküntüsüne varan Bonapartist gelenektir.

Bonaparte iktidarı ele geçirir geçirmez düzenbazlıkla gerçek bir demokrasinin ifadesi gibi gösterilen bir Anayasa düzenlemeye çalıştı; oysa bu Anayasa, halkı 1789 – 1793 Devrimi sırasında kazanmış olduğu tüm demokratik haklardan yoksun bırakıyordu. Anayasa ile Halkoylaması Hakkındaki Yasa' ya ekli Konsüller Bildirgesi[1]. 15 Aralık 1799 tarihini taşıyor ve 18 Brümer hükümet darbesini bir aydan biraz fazla bir zaman aralığıyla izliyordu.

Bonapartçı etkiler altındaki yeni Anayasa [2] Yürütme Organını elde tutanların ellerinde en çok güç toplamak niyetiyle düzenlenmişti. Yasama çalışmaları üzerinde bir denetim yetkisi kullanan Danıştay ile Anayasa'nın sözde bekçisi olan ve daha önceden seçime bağlı kabul edilen önemli işlerde seçici rolü oynayan tutucu Senato'dan başka iki meclis yasama gücünü paylaşıyordu.

Tribunat, kendisine sunulan yasa tasarılarını tartışıyor ama değişiklik hakkı bulunmuyordu. Bildirdiği görüş de hükümet için hiçbir bağlayıcı değer taşımıyordu.

Millet Meclisi'ne gelince; O da yasa tasarılarını sunmak üzere, temsilci olarak kendi önüne gelen Danıştay'ın üç üyesi ile Tribunat'ın üç üyesini dinliyor, sonra da tartışma hakkı bulunmaksızın oylayıp kabul ediyordu. Yani iki meclisden biri oy vermeksizin görüşüyor, öteki de görüşüp tartışmaksızın oy veriyordu.

Fransa, zamanın mucizeler insanı Bonaparte'ı körükörüne izliyordu; Bonaparte, bir gün serbest tartışma eğilimini yeniden canlandırdığı için Madame de Stael'i eleştirdiğinde " Fransa düşünmeyi unutuyordu" diyerek, zaferinin hafife alındığını görmekten duyduğu hoşnutsuzluğu dile getirmişti.

İşte, diktatörlerle diktatörlük heveslileri buna, yani öz-

gür düşünce ortamını yoketmeğe eğilim gösterirler.

" Yeğen"in halkoylaması yöntemleri de " amca" nın yöntemleri gibiydi. Nitekim 2 Aralık 1851 hükümet darbesinden sonra düzenlenen halkoylaması Louis Bonaparte'ı mutlak bir başkan yaptı. Bir başka halkoylaması da onu, ömrü Sedan utancıyla tamamlanan imparatorluğun İmparator makamına getirdi.

De Gaulle, 13 Mayıs 1958'de, Cezayir'deki zorbalığın ardından iktidara geldi ve kendisine mutlak yetkiler tanıyan ve Onu, her şeyi düzene koyması için halkın güven duyması gereken bir çeşit Hızır Aleyhisselam yapan bir Anayasayı, önceden " koşullandırılmış" bulunan halka onaylatmak için aynı türden bir halkoylaması sistemi kullandı.

Böylece De Gaulle, daha önce belirlenmiş bir yola giriyordu. Bu yol, 18 Brümer (9 Kasım 1799) hükümet darbesini izlemiş olan 18 Şubat 1800 tarihli halkoylaması ile 2 Aralık 1851 hükümet darbesini izleyen 21 Aralık 1851 tarihli halkoylamasıyla açılmıştı.

1851 halkoylaması, Fransız halkından Louis – Napoleon Bonaparte'ın otoritesini sürdürmesini ve Ona " Bildirgede belirtilen ilkelere göre " bir Anayasa hazırlamak üzere gereken yetkilerin tanınmasını istiyordu.

2 Aralık hükümet darbesiyle birlikte yayımlanan bu ünlü Bildirge[3] 1.1. Napoleon'un imparatorluk geleneğini anımsatıyordu.

Yeni bir Anayasa hazırlamak üzere böylece görevlendirilen Louis – Napoleon Bonaparte'ın başlıca kaygısı parlamenter sistemi ortadan kaldırmak ve hep " halka karşı sorumlu" bulunduğunu söyleyerek mutlak yetkileri kendi elinde toplamak oldu. Halkın ise Başkan üzerinde hiçbir baskı aracı bulunmuyordu. Gerçekten halkın sadece EVET ya da HAYIR demek hakkı vardı; o da yalnız Efendi, halkı şu yada bu koşulda, dilediği konuda sorguya çekmek istediği zaman.

Louis - Napoleon Bonaparte'a tüm yetkileri veren halkoylamasının üzerinden henüz bir yıl geçmemişti ki, bir kez daha, imparatorluğun yeniden kurulması konusunda halkın görüşü soruldu.

Seçmenler, 21 Kasım 1852'de, Prens- BaşkanLouis Bonaparte'a İmparator unvanı veren bir metin [4] konusunda karar vermek zorunda kaldılar.

Halkoylaması sistemi, bir kez daha, halkı büyülemekte, onun yurttaşlık sorumluluklarının özünü saptırmakta ve onu kişisel iktidarın aracı yapmakta başarılı oldu.

De Gaulle'ün hazırladığı Anayasa, gözle görünür biçimde, bu tarihsel örneklerden esinlenmektedir. Ama De Gaulle, verasete dayalı bir hak öne süremediğinden, kendini İkinci Dünya Savaşından beri Devleti ve Fransa'yı yönetmiş biri gibi ilan etmektedir.

Böyle bir görüş kabul edilseydi IV. Cumhuriyet hükümetlerini de, sonuç olarak, iktidara zorla elkoymuş hükümetler saymak gerekirdi. Oysa gerçekte iktirara zorla elkoyan, 13 Mayıs 1958 zorbalığından kaynaklanan bir saldırı sonucu kurulan kişisel iktidar rejimidir.

Bu fiili durumu halkoylamasıyla yasallaştırmak, tarihsel deneyimlerin de gösterdiği gibi, De Gaulle iktidarının antidemokratik ve temelden gerici kökeni konusunda hiçbir şeyi değiştirmez.

Geçen yüzyılın Bonapartçı Anayasalarından esinlenen De Gaulle Anayasası, görünüşü bakımından değil, sistemin geleneksel ayrıcalıkları bakımından parlamenter sistemi ortadan kaldırmıştır. Buna bağlı olarak hükümet de fiilen ulusun temsilcilerinin her türlü denetimi dışına çıkarılmıştır.

Hükümetin sürekliliğini sağlamak bahanesiyle, Millet Meclisi kolay kolay hükümeti düşüremez. Bunu yapmak için kendi kendisini de yoketmesi gerekir. Çünkü hükümetin düşmesi halinde Cumhurbaşkanının Meclisi feshetme ve mil-

letvekillerini yeniden seçmenler karşısına çıkarma yetkisi vardır.

1958 milletvekili seçimlerinin bir çeşit resmi adaylık sistemi ile yapıldığını ve hiç dürüst olmayan bu seçimin halkın temsili kavramını bütünüyle çarpıttığını da eklemek gerekir. Burada De Gaulle tarafından model olarak seçildiği anlaşılan III. Napoleon'un kullandığı yöntemler anımsanmalıdır. Ama bu kişisel iktidar rejiminin geleceği yoktur: bu rejim, kökenleri bakımından, kendi içinde faşizmin gelişmesine ilişkin ağır tehditler taşır.

Bu nedenle Fransa'da demokrasiyi canlandırma sorunu artan bir güçle kendini duyurmaktadır ve duyuracaktır. Geçmişe dönmek istemek bir yana, gözlerini geleceğe dikmiş olan insanların kafasında demokrasiyi canlandırma sorunu, hiçbir zaman, sonuç olarak De Gaullecülüğün yatağını hazırlayan bir sisteme dönüş açısından konulamaz. Tersine halkın iktidarını sınırlayan ve genellikle onun aldatıcı bir görüntüsünü veren bir dizi engeli ortadan kaldırarak demokrasiyi yenileştirmeğe çalışmak sözkonusudur. Bunun için demokrasinin içerdiği tür farklılıklarını incelemek zorunludur.

Jacques DUCLOS

BİRİNCİ BÖLÜM

DEMOKRASİ VE TOPLUMSAL SINIFLAR

Demokrasi sözcüğünün bize Eski Yunandan geldiği ve halkın iktidarı demek olduğu doğrudur; ama bu hiç de Hellade'ın eski sitelerinde iktidarın bugün anladığımız gibi halka ait bulunduğu anlamına gelmez. Eski Yunan toplumu köleliğe dayanan bir toplumdu; sitenin yönetimine katılma hakkı olan yurttaşlarla hiçbir hakkı bulunmayan kölelerden oluşmuştu.

Demek oluyor ki, bu dönemin demokrasisi sınırlı sayıda insanlar için, yani aynı zamanda köle sahipleri olan özgür insanlar için bir demokrasiydi. Başka bir deyişle bu, ekonomik ve toplumsal temeli kölelik olan bir toplumda ayrıcalıklılar için bir demokrasiydi.

Eski Yunanınkilerden oldukça farklı özellikler taşımakla birlikte gözle görülür biçimde benzer bir durum Eski Ro-

ma Cumhuriyetinde de vardı. Her iki halde de, köleci toplum evresinde, üretim güçlerinin belli bir durumuna denk düşen bir siyasi örgütlenme sözkonusuydu.

Bu şu demektir: toplum içinde varolan sınıf zıtlıklarını hesaba katmaksızın demokrasiden söz edilemez. Lenin şöyle diyordu:

> Bir liberalin genel olarak demokrasiden sözetmesi doğaldır. Ama bir Marksist asla şunu sormadan edemez: " hangi sınıf için?" İlkçağın köle ayaklanmalarının ve hatta kaynaşmalarının antik Devletin özünü yani *kölecilerin diktatörlüğünü* hemen açığa vurduğunu herkes bilir, " tarihçi " Kautsky de bilir. Bu diktatörlük, *köle sahipleri arasında - ki* demokrasiyi, onlar için olan demokrasiyi ortadan kaldırıyor muydu? Herkes bilir ki hayır.[1]

Antik toplum çerçevesinde köle sahipleri için demokrasi ile bunun öbür yüzü olan köleler üzerindeki diktatörlük, elbette köle sahipleri arasındaki çıkar rekabetlerini ve bundan kaynaklanan politik mücadeleleri ortadan kaldırmıyordu. Köle sahipleri, gerek monarşik gerekse cumhuriyetçi bir iktidar zamanında, onları yurttaş kılan müdahale olanak ve güvencelerinden yararlanıyorlardı.

Üretim güçlerinin yeni durumu denk düşmediği için köleci toplumun yerini alan feodal toplum çerçevesinde senyör artık bir köle sahibi değildi. Serf sahibi idi. Serflerin görece bir özgürlüğü olmakla birlikte, ağır vergilere, çetin angaryalara katlanmak zorundaydılar. Bunlar, güvensizlik ne kadar yaygınsa o kadar değerli olan bir korumanın senyör tarafından onlara sağlanmış olmasının karşılığıydı.

Kentlerin oluşması ve bir zanaat ve ticaret burjuvazisinin gelişmesiyle komünler ve komün bağışıklıklarını kral-

dan koparma sorunu ortaya çıktı. Başında tüccarbaşı Etienne Marcel'in bulunduğu Paris burjuvazisinin krala karşı verdiği mücadelenin gösterdiği gibi komün yetkilileriyle kral iktidarı arasında çatışmalar oldu.

Burjuvazinin ekonomik ve mali gücünün artması nedeniyle aristokratik özlü monarşi, burjuvazinin kimi ögelerini ülke işlerinin yönetimine katılmağa çağırdı, bakan olarak görevlendirdi bunları, Aristokratlara gelince bunlar krallık meclislerinde önemli bir rol oynuyorlardı.

Ama üretimin kapitalist temelde önemli bir gelişimine elverecek maddi koşullar gerçekleşmiş olduğundan feodal toplumun yapısında bulunan köstekleri ortadan kaldırmak kaçınılmazdı.

1789 Büyük Fransız Devrimi, kapitalist üretimin gelişimine yolu açmak için bir zorunluluk haline geldi ve bu zorunluluk gerçekliğe dönüştü.

Dönemin yükselen sınıfı burjuvazi tarafından örgütlenen ve yönetilen bu devrim, " Özgürlük, Eşitlik, Kardeşlik" üçlü sloganı altında gelişti. Ama *Özgürlük* konusunda hakkın ilanı, her şeyden önce, iktidara gelen burjuvazi için sözkonusuydu; aynı burjuvazinin *Eşitliği* ilan ederken amacı, Eski Düzen zamanında aristokrasinin yararlandığı ayrıcalıkları yoketmekti. *Kardeşlik*, burjuvazinin yeni iktidarının bir çeşit ülküselleştirilmesi olarak beliriyordu.

Üretim güçlerinin gelişiminden kaynaklanan ekonomik durumun isterlerine cevap veren XVIII. yüzyıldaki Büyük Fransız Devrimi, Aydınlanma Çağının filozoflarınca hazırlanmıştı. Bu filozoflar monarşinin dayalı bulunduğu ilahi hukuk iktidarının ideolojik temellerini sarsmışlardı.

Bu devrim, o zamana kadar feodal toplumun zorba cenderesi içine sıkışmış önemli toplumsal güçleri kurtardı. Kentlerde olduğu gibi kırlarda da olağanüstü bir devrimci patlama oldu. Fransız halkının geniş bir öncü kesimi güçlü bir devrimci harekete sürüklendi ve bu kesimin çalışmaları

halkın bütünü üzerinde büyük bir etki yaptı.

Başlarında Robespierre'in bulunduğu Jakoben'ler feodal ayrıcalıklara öldürücü darbeler indirdiler ve 26 Ağustos 1789 da kabul edilmiş olan İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesinin de ötesine geçtiler.

Bu Bildirge, kuşkusuz, " İnsanlar haklar bakımından eşit ve özgür doğar ve yaşarlar " diye ilan ediyordu; ama aynı zamanda, mülkiyetin kutsal ve dokunulmaz olduğunu da hatırlatıyordu. Bu, feodal ayrıcalıkların ortadan kalkması için bir ölçüde engel oluşturabildiği gibi burjuvazinin mülk sahibi yeni katmanları için de bir güvence meydana getiriyordu.

Bu Bildirge yurttaşların daha önce sahip olmadıkları hakları tanımlıyor ve özgürlükleri düzenliyordu. Ama bu hak ve özgürlükler daha çok ilke olarak açıklanmışlardı, somut bir biçimde göstermiyorlardı. Yine de Fransa'nın politik yaşamındaki böylesi değişiklikler, kaçınılmaz biçimde halk kitlelerinin devrimci bilinç düzeylerini yükseltmekte yardımcı olacaklardı.

Dört yıllık devrimci deneyimden sonra Jakoben'lerin itişiyle Konvansiyon'ca Ağustos 1793'de kabul edilen Anayasa, halkın istenci ile yönetenlerin eylemi arasında bu dönem boyunca sık sık ortaya çıkan karşıtlığı dikkate alıyordu. Bu nedenle Anayasanın 35. maddesi ayaklanma hakkını aşağıdaki sözlerle ilan ediyordu:

> Hükümet, halkın haklarını çiğnediği zaman ayaklanma halk için ve halkın her bölümü için en kutsal ve en zorunlu görevdir.

Jakoben Konvansiyonu, bu Anayasanın kabulünden az önce, üzerilerinde feodal senyörlerin hakları yazılı olan ayrıcalık belgelerinin yok edilmesine ilişkin bir kararname çıkarmıştı. Konvansiyon, bazı koşullarda komün mallarının

pay edilmesine başlama kararı da almıştı. Bu arada papazlarla yurt dışına kaçan soyluların elkonulan toprakları, mal sahibi olabilsinler diye köylülere oldukça küçük parçalar halinde satılmışlardı.

Gerici güçler elbette boş durmuyorlardı. Bunlar devrimin derinleşmesini engellemeye çalışıyorlar, bu da sonuçta, hem kırda hem de kentte halkın en yoksul katmanlarının durumunu ağırlaştırıyordu. Bu nedenle, Jakoben Konvansiyonu, kapkaççı ve spekülatörlerden zarar gören halk kitlelerinin etkisiyle " Maksimum Yasası"nı kabul etti. Yasa, zorunlu maddelerin en yüksek fiyatlarını saptadığı için böyle adlandırılıyordu. İşte bu koşullarda devrimci terör bir zorunluluk haline geldiğinden, Devrim düşmanlarını hedef alan "Şüpheliler Yasası" kabul edildi.

Bu düşmanların sayısı çoktu. Devrimin kendi yandaşları arasında bile, her şeyden önce halkın baskısını yoketmeyi ve Jakobenleri devirmeyi düşünen çok kimse vardı. Jakobenlere gelince Onlar, " çılgınlık" sözüyle dile getirdikleri halk tepkisine karşı çıkmak yanlışına düştükten sonra, halkın istenç ve özlemlerini gerçekleştirmeye çalıştılar; ama onunla yeterince ilişki kuramadılar. Bu durum Jakobenleri zayıflattığı gibi bir yandan da onlara karşı korkunç bir kin birikiyordu.

Termidor'cular, Jakoben'lerle Robespierre'e karşı mücadeleye başlayınca, Devrimle palazlananların da gerici güçlerin desteği ile devrimin zafere ulaşmasında belirleyici bir rol oynamış olan halk kitlelerine karşı dikildiğini görüyoruz.

Vaktiyle İngiltere'de Cromwell'in yaptığı işin başka koşullar altında tekrarlandığı görülüyordu. Cromwell de, İngiliz devriminin zaferinden sonra bu devrimin gerçekleşmesinde başlıca rolü oynamış olan halk kitlelerini durdurmağa çalışmıştı.

Devrimci hareketin gücü, başlıca tasaları " Devrimi zamanında durdurmak", Fransa'da meydana gelen büyük çal-

kantıdan sağladıkları yararları güvenceye bağlamak ve pekiştirmek olan kimseleri ürkütüyordu.

Bu demektir ki sınıf mücadeleleri, ünlü " Özgürlük - Eşitlik – Kardeşlik " üçlü sloganı arkasında, ulusun çeşitli toplumsal katmanlarını karşı karşıya getiriyordu. Kapitalist üretim sistemini engelsiz geliştirmeğe can atan burjuvazinin yönetici çevreleri, halk kitleleri ülkenin politik yönetiminde ağırlıklarını duyurdukları ölçüde çıkarlarından olacaklarını düşünüyorlardı.

Robespierre ile Jakoben dostlarına karşı yapılan saldırının kökeninde burjuvazinin yönetici çevrelerinin korkuları vardı. Jakoben'ler halk kitlelerinin isteklerine cevap vermekle birlikte işçilerin mesleki planda birleşmelerini yasaklayan Le Chapelier yasasını kaldırmayı ihmal etmişlerdi. Bu, Jakoben'lerin yasanın haksız ve gerici niteliğini kavramadıklarını düşündürmektedir.

Demek oluyor ki, sömürülen bir sınıfın üyeleri olarak sömürücülerine karşı kendilerini savunmak üzere işçilerin örgütlenmeleri sorunu ortaya çıktığında özgürlük duruyordu. Politik hak ve özgürlüklerden yalnızca aktif yurttaşların yani vergi ödeyenlerin yararlandıklarını da eklemek gerekir. Bu durum Fransızlar arasında yasal bir eşitsizlik yaratıyordu.

Aslında Devrim çıkarcılarıyla eski düzen yandaşlarının bir koalisyonu olan Termidorcular, Genel Güvenlik Komitesi'nce uygulanan devrimci diktatörlüğü Robespierre'in kişiliğinde eleştirerek ona saldırdıkları zaman da bunu özgürlük adına yaptılar.

Ama Termidorcuların Robespierre'e karşı ve onun düşmesine neden olan saldırılarını haklı göstermek için yönelttikleri eleştirilerin nedeni, elbette işçilere verilen özgürlüğün yetersizliği değildi. Hayır, onlar için işçilerin özgürlüğü ancak ikinci dereceden bir önem taşıyordu. Onları asıl düşündüren kapitalist sömürüyü serbestçe geliştirme olanağı

ve kapitalizmin gelişme koşullarında, sayesinde hızla büyük servetler edinebilecekleri bir spekülasyon rejimi kurma özgürlüğüydü.

Bu amaçlara ulaşmak için halk kitlelerini altetmek ve bu kitlelerden etkilenen devrimci hükümetin işini bitirmek gerekiyordu. Her suçu işlemeğe, her alçaklığı yapmağa yatkın kokuşmuş kişiler olan Termidorcular, iğrenç amaçlara ulaşmak için Robespierre'e saldırıyorlar, ama özgürlük savunucuları sıfatıyla gösteriş yapmaktan da geri kalmıyorlardı.

Termidorcuların Dürüst'*e karşı saldırıları birçok insanı kandırmakta başarılı oldu. Haklı olarak komünistlerin atalarından biri sayılan Babeuf gibi bir adam bile Termidorcuların yaptıklarını onayladıktan sonra, bu tuhaf özgürlük savunucularının öne sürdükleri safsatalara kanmış olduğunu acı acı itiraf etti.[2]

Özgürlüğü savunmak bahanesiyle Robespierre'i devirenler, gerçek yüzlerini yani halkın özgürlüğünün dizginlenmez düşmanları olduklarını göstermekte gecikmediler. Başka şeyler arasında, Jakoben'ler ile başında Babeuf'ün bulunduğu Eşitler'in gizli eylemine karşı aldıkları önlemler bunu göstermektedir. (Eşitler'in gizli eylemi, yoksul kitlelerin devrimci diktatörlüğünü kurmayı amaçlıyordu. Ama işçi sınıfı, sınıf olarak, henüz oluşuyordu ve o sırada böyle bir girişimin başarasının nesnel koşulları yoktu.)

Bir kışkırtıcı ajanın ihbarı sonucu tutuklanan Babeuf'ün girişimi Direktuvar'ın çıkarcı ve kokuşmuşlarını az endişelendirmedi. İlk kararlarından biri genel seçimi kaldırmak olan Direktuvar, bir yandan monarşist gericilere, öte yandan da devrimcilere karşı iki cephede mücadele etmek bahanesiyle asıl darbelerini halk güçlerine indirdi. Direktuvar bu yoldan gerici güçleri kayırdı ve böylece Bonapartçılığın yatağını hazırladı. Nitekim bugünki olaylar da sözde iki cephede mücadelenin hep halka karşı mücadele demek olduğunu, gerici güçlerle suçortaklığını da gözlerden sakladığını

(*) Robespierre'in takma adı. Çev.

göstermektedir.

Bu durumda " Özgürlük, Eşitlik, Kardeşlik" üçlüsü, iktidarı eline geçiren burjuvazi için, Eski Düzeni devirmiş olan Devrimden doğma haklarını pekiştirme anlamına geliyordu ve bu ilkelerin uygulamasını eksiksizce toplumun tümüne yaymak hiç de sözkonusu değildi. Sömürülenler yani toplumsal sınıf olarak o dönemde gücü henüz pek az olan işçiler, sözcüğün tam anlamıyla özgürlükten yararlanma hakkının dışında tutuluyorlardı. Bu nedenle işçiler ne özgür, ne eşit, ne de kardeş sayılmıyorlardı.

Ama burjuvazinin yeni haklarının ilanı ile ilahi hukuk iktidarının eski efsanesi yıkılmıştı; Tiers - Etat, kendi haklarını ilan etmek için Eski Düzeni devirmekle emekçilere de yardımcı oluyordu. Bu sınıf, kapitalist üretimin artışıyla birlikte büyük ölçülerde kendini geliştirmeğe, yoksun edildiği hakların bilincine varmağa ve dolayısıyla bu hakları talep etmeğe adaydı.

İlahi hukuka dayalı monarşiden sonra meşruti olan monarşinin yerini 10 Ağustos 1792 de Cumhuriyet almıştı, ama yedi yıl sonra, 18 Brümer'de yani 9 Kasım 1799 da Konsüllük, Termidorcu Konvansiyonun ardından gelen Direktuvar'ın yerine geçti; Termidorcu Konvansiyon ise, yaratıcısı Robespierre olan Genel Güvenlik Komitesini toprağa gömmüş, maddi olarak ortadan kaldırmıştı.

Böylece sınıf çıkarlarının karşıtlığı temelinde, Devrimin büyük kaynaşması içinde kazanılan özgürlükleri halktan geri almağa yönelen bir politikanın izlendiği görülüyordu.

Kuşkusuz Konsüllükle birlikte Cumhuriyet varlığını kağıt üzerinde sürdürüyordu; bu ikiyüzlülük, kişisel iktidar rejimi yandaşlarının otoriter girişimlerini hiç değilse bir dönem kimi cumhuriyetçi görünüşlerle ortmekte duraksamadıklarını yalın bir biçimde gösteriyordu. Yalnızca adı

cumhuriyet olan Konsüllük Cumhuriyetinin başında, bilindiği gibi, üç konsül vardı, bunların birincisi olan Bonaparte'a tam yetki verilmişti, öbür ikisi sadece istişari oya sahiptiler.

Bonaparte, halkoylamalarının oluşturduğu politik dolandırıcılık sayesinde elde edilen sonuçlara dayanarak özgürlüğün açık düşmanı demek olan gerçek yüzünü çabucak gösterdi; o dönemde varolan 73 gazeteden 60 ının yasaklanmasını buyurdu. Az sonra bunlardan 9 unu da kapattı, kalan dördüne gelince, bunlar Güvenlik Bakanının doğrudan denetimine bağlanıp varlıklarını sürdürdüler. Bu, basın özgürlüğünün sonu demekti.

Bonaparte bununla yetinmedi: yerel yönetimlerin özgürlüklerini ortadan kaldırdı. Her ilin başına seçilmiş kişiler getirdi. Bunlar ilin idaresini bir valiyle çeviriyorlardı. İllerde bulunan Genel Meclislere gelince bunlar gerçek yetkilerden yoksundular. İlin kent ve köylerinin belediye başkanları ile belediye meclisi üyelerini doğrudan doğruya Bonaparte'ın adamı olan vali atıyordu.

Bilindiği gibi ilerde bütün bunlar Bonaparte'ın ilkin, ömür boyu konsül olarak atanmasıyla sonuçlanacaktı, oysa daha önce 10 yıl için atanmış bulunuyordu. Bu ömür boyu atama Amiens barışının imzalanmasından az sonra 26 Mart 1802 de yeni bir halkoylaması yoluyla yapıldı. Halkoylaması politik dolandırıcılığı bir kez daha tam başarı kazandı. 3.568.885 EVET'e karşılık yalnız 8. 374 HAYIR oyu vardı.

Bu halkoylaması bir başkasının ön hazırlığı olmuştu. Bonaparte'a İmparator sıfatı veren, bu sıfata da eski monarşinin ayırıcı özelliğini yani kalıtsallığı ekleyen bu halkoylaması, bir Senato kararının ardından, 18 Nisan 1804 te yapıldı. Bonapartçı propagandayla bir kez daha büyülenen Fransa halkı, yeni İmparatora, ömür boyu Birinci Konsül'e verdiğinden daha fazla oy verdi. 6 Kasım 1804 te açıklanan hal-

koylaması sonuçları 3. 572. 329 EVET ve 2. 579 HAYIR oyu gösterdiler.

Bu sonuçların gösterdiği gibi Fransa halkı o sırada Paul- Louis Courier'nin açıkladığı şu görüşü paylaşmıyordu:

> Bonaparte olmak ve Haşmetmeab olmak! Rütbesini indirmek mi istiyor, değil, kendini krallara eşitleyerek yükseldiğini sanıyor. Bir unvanı bir ada yeğliyor.

Bonaparte, İmparatorluğunun başlangıcından beri halkı aldatmak amacıyla " Cumhuriyet" sözcüğünü kullanmağa devam etti." Fransız Cumhuriyeti" yazısı yanında " İmparator Napoleon" yazısını da taşıyan paralar ve madalyalar basılıyordu. Devrimin ateşi içinde eşsiz bir yurtseverlik ruhu göstermiş, bir yurttaşlar halkı olmuş bulunan Fransız halkı, yeniden bağımlı bir halk oluyordu. Aydınlığın yerini karanlık alıyordu; herkesin yerine bir adam düşünüyor, her şeyi o düzenliyor, her şeye o gözkulak oluyordu. Napoleon'du bu.

Böylece monarşik kalıtsallık ilkesine dönüşün temel sorumlusu olan adam yine de Devrimin bir ürünüydü; Devrim ordularını zafere ulaştıran generallerden biri olmuştu ve uzun süre yalnız Fransız halkının değil, Avrupa halklarının da gözlerine Devrimin sürdürücüsü gibi görünmüştü.

Bununla birlikte Napoleon haline gelen Bonaparte'ın tahta çıkışı, Devrimin kendisine sağladığı saygınlığa ağır bir darbe indirdi. Ünlü "Kahramanlık Senfonisi"ni Bonaparte'a sunmuş olan büyük kompozitör Beethoven'in, devrimci general mutlak İmparator olur olmaz, bu sunusunu nasıl geri aldığı bilinmektedir.

Yeni egemen sınıfın haklarını düzenleyen ve burjuvazinin gücünü ve çıkarlarını artırmağa yönelik fetih planları geliştiren Napoleon, halkın özgürlüğüne karşı hep derin bir küçümseme duygusu taşıdı; ama önemli toplumsal katman-

lar için temsil ettiği güvenceler nedeniyle etkisi büyüktü.

Devrim sonucu kapitalizmin gelişimi sayesinde zenginleşmiş olan burjuvazinin bütün ögeleri, Napoleon'da, hem kurduğu Devletin gücü nedeniyle dış planda, hem de işçilere karşı alınan baskı önlemleri nedeniyle iç planda, bir güvence buluyorlardı. Ücretliler, çalışma karnesi sistemiyle, kendilerini sömürenlere bağlanmışlar, dolayısıyla mücadele olanakları büyük ölçüde azalmıştı.

Devrim sırasında soylularla papazların mallarını ellerine geçirmiş bulunan kırlardaki mülk sahipleri ve köylüler de Napoleon'da mülkiyetlerinin yasallığı ve devredilmezliğinin bir kefilini görüyorlardı.

Ayrıca zaferlerin birbirini kovaladığı dönem boyunca, şovenizme kaçan ulusal gurur Napoleon'un işine yaradı; ama sonraları aynı Napoleon, halkların, önce İspanya'da ardından da Rusya'da kendisine karşı ayaklandıklarını, ordularına kafa tuttuklarını ve sonun başlangıcını hazırladıklarını gördü.

Napoleon'la halk arasında açılmış olan uçurum özellikle " Yüz Gün" dönemi boyunca görüldü. Bourbon'ların yeniden iktidara gelmesiyle halkın edindiği kısa deney, ülkede bir çeşit imparatorluk özlemi yaratmıştı. Bu özlem bir ölçüde Devrim özlemiyle karışıyordu. Napoleon, birleşmiş monarşik Avrupa karşısında, halkın devrimci atılımına seslenmekten kesinlikle kaçındı. Ama o bunun mümkün olduğunu biliyordu, Mole kontuna kendisi söylemişti bunu:

> Eğer isteseydim Paris'e ardımda 70.000 silahlı köylüyle gelirdim ... Fransa'ya dönerken hiçbir şey beni papazlarla soyluların şu kininden daha fazla şaşırtmadı, bu kini Devrimin başlangıcındaki kadar yaygın ve korkunç buldum.

Avrupa Saraylarında Napoleon'a hoşnutlukla " Cumhuriyetçi İmparator" diyorlardı, ama kesin bir seçim karşı-

sında bulunan ve kuşkusuz kişisel silinişiyle hanedanını kurtarmak olanağı üzerinde hayaller besleyen Napoleon'un başlıca korkusunun Fransa'da yeni bir devrimci fırtına kopması olduğunu olaylar gösterdi.

Önce Devrimin askeri olduktan sonra onu durdurmağa çalışan Bonaparte'ın saltanatının nasıl sona erdiği bilinmektedir. Fransız halkı Fransayı alçaltan, zayıf düşüren, ufaltan Napoleon politikasından çok acı çekmek durumunda kaldı. Kısacası halk bakımından özgürlüğün yitirilmesi, Napoleon'cu maceranın sonunda, Fransa için büyüklüğünün, saygınlığının, bağımsızlığının yitirilmesiyle kendini göstermişti.

Napoleon'u yenen Kutsal İttifak'ın üyeleri, hiçbir şey için, Napoleon'un gelişimini engellediği Fransız Devriminin düşünceleriyle savaşmak arzularını ilan etmekten daha ivedi davranmadılar. Ama hiçbir şey, ne burjuvazinin yönetici sınıf rolüne çıkmasını, ne monarşinin ilahi hukuk ilkesine Fransız Devrimiyle indirilen ölümcül darbeyi, ne de bu devrimci galeyanın kaçınılmaz bir sonucu olan halkın özgürlük özlemlerini ortadan kaldıramazdı.

Napoleon'un düşüşünü Bourbon'ların Fransa tahtına dönüşü izledi; ama Bourbon'lar yabancıların arabalarında dönmüşlerdi, bu da onları silinmez bir lekeyle damgalıyordu: Fransa'nın düşmanlarıyla işbirliği lekesi. Kuşkusuz, bu konuda Bourbon'ların davranışında yeni bir şey yoktu; onlar Devrim sırasında Fransa'ya karşı komplo hazırlamak için Coblentz'e çekip gitmişlerdi. Onlar, 1792 de, Fransız halkının kızgınlığını en yüksek kerteye çıkaran ve yabancı istilacıların suçortağı kral ailesine karşı öfkesini kabartan Brunswick dükünün ünlü bildirgesinin hazırlanmasına da katılmışlardı.

XVIII. Louis ile kardeşi, gelecek kral X. Charles, Fransa'ya dönerlerken belki de Devrimden önceki kardeşleri XVI. Louis gibi hükmetmeğe yeniden başlayabileceklerini düşünüyorlardı, ama eski toplum dağılmış, yeni toplumsal

güçler gelişmiş, egemen sınıf olan burjuvazinin karşısında aristokrasi yalnız bırakılmıştı. Bir ilahi hukuk monarşisine dönüşün bütünüyle olanaksız bulunduğu çok geçmeden anlaşılacaktı.

Direktuvar'ın aldığı, Konsüllük ve İmparatorluğun da koruduğu genel seçimin kaldırılması kararı, Restorasyon rejimiyle yürürlüğünü sürdürdü. Politik haklar meşru ülkeyi oluşturan az sayıda varlıklı kişilere ayrılmıştı. Millet Meclisi seçimine katılabilmek için en az 300 Frank doğrudan vergi ödemek ve en az otuz yaşında olmak gerekiyordu. Bu meclise seçilmek içinde en az 1000 Frank vergi ödemek ve en az kırk yaşında olmak gerekiyordu. Yüksek Meclise gelince, bu meclis kalıtsal sıfatla kral tarafından atanan soylulardan kurulmuştu.

Temelden antidemokratik bir rejimdi bu; ama Bourbon'lar kökenleri ve geçmişleri nedeniyle, Devrimin karnından çıkan Napoleon'un Fransa'nın başına musallat etmeği başardığı sistem kadar açıkça özgürlükten yoksun bırakan bir hükümet sistemini Fransa'ya zorla kabul ettirecek yetenekte değildiler.

İmparatorluğun çöküşü beraberinde bir kin dalgası getirdi. Bu kin dalgası beyaz terör adı verilen olaylarla kendini gösteriyordu. Beyaz terörün kurbanları İmparatorluğun eski makam sahipleriydi. Bu sırada, imparatorluk zamanında kurulan ve adına " Tarikat" denilen bir dindarlar derneği, Cizvitler ve " Fransa Misyonerleri" derneği ile birlikte pek büyük bir etkinlik gösterdi. Devrimden bu yana dinin uğramış olduğu zararlar için " Tarziye Törenleri" nin çoğaldığı görülüyordu.

Beyaz Terör sırasında ve ardından gelen dönem içinde Bonaparte'çı sanılanlara karşı sayısız davalar açıldı. Kralın Adaleti'nin kovaladığı bu insanlar hakkında yergi yazarı Paul - Louis Courier şöyle yazıyordu:

Onları Bonaparte'çı olarak suçlayanlar ve yargılaması gerekenler arasında Bonaparte'a hiç bağlılık yemini etmemiş, lütfunu hiç aramamış yada kendilerini onun kutsal kişiliğine adamaya karşı çıkmış tek tük kişiler vardı belki. Bugün onları Bonaparte'çılık bahanesiyle hışımla kovuşturan yargıç, birkaç yıl önce kendi çocuklarına da ama bambaşka bir gerekçeyle, Bonaparte'a hizmet etmeyi reddettikleri için, aynı şekilde davranıyordu.

Petain'ci eski yargıçların karşısına çıkan nice yurtsever, Restorasyon döneminde olup bitenlerin yenilerde olmuş ve bugün de olan olaylarla kimi benzerlikler gösterdiğini deneyleriyle bilmekteler. Buna karşılık nice polis, yargıç, diplomat ve askeri şefler de sürekli ve çelişik bağlılık örneği vermiş ve vermektedirler.

Beyaz Terör Devrimin bıraktığı izleri silemezdi. Kapitalizmin gelişmesiyle birlikte halkın özgürlük özlemleri kuvvetle dile getirildiği gibi baskı rejiminin yani İmparatorluğun çöküşü de bu kadar büyük bir gerilimi sürdürmeyi güçleştiriyordu.

Hâlâ son derece kısıtlı olmasına karşın, geçmiştekinden daha önemli bir rol oynayan basın, hükümetçe alınan en ağır denetim önlemlerinin konusuydu. Kısa süren pek ürkek bir liberalizm deneyinden sonra, basın özgürlüğü laf derecesine indirgendi. Hiçbir gazete önceden izin alınmaksızın çıkamıyor ve her an kapatılabiliyordu.

Seçim sistemi ise toplumun en varlıklı ögelerine çifte oy hakkı verecek biçimde ayarlanmıştı. Tek koşul olarak en az 300 Frank dolaysız vergi ödeyen yükümlülere oy hakkı tanınmasından hoşnut olmayan hükümet, 1820 seçimlerini şöyle düzenledi: seçilecek 430 milletvekilinden 258'i, ilçe

başına bir milletvekili hesabıyla, tüm seçmenlerce seçiliyorlardı, kalan 172 milletvekili ise her ilde en çok vergi veren dörtte bir seçmen tarafından seçiliyorlardı.

Bu dönemde politik eylem Charbonnerie derneği gibi gizli dernekler içinde gelişti. Bu derneklerin amacı, düşmanlarca Fransa'ya zorla kabul ettirilmiş bulunan Bourbon'ları devirmek ve Fransa'da serbestçe yeni bir hükümet kurulmasına olanak sağlamaktı; ama kitlelerden kopuk olan bu topluluklar eylemleriyle ciddi sonuçlar alamıyorlardı.

Restorasyon döneminde giderek keskinleşen politik mücadele, zaten kısıtlanmış basın özgürlüğünü askıya alan ve seçme - seçilme haklarının vergi hesabını değiştiren Temmuz Kararnameleri ile en yüksek noktasına ulaştı. Seçme - seçilme hakkında yalnız arazi vergileri sayılıyor, gelir vergisi artık hesaba katılmıyordu. Böylelikle oy hakkından yalnızca arazi sahipleri yararlanmak durumunda olacak, sanayi ve ticaret burjuvazisinin bir bölümü bundan yoksun kalacaktı.

Burjuvazi bu kararnamelere cevap olarak direnişe hazırlandı, rejime son derece düşman olan Paris halkı da kral iktidarına karşı kavgada ön safta yer aldı. Halk ayaklandı ve 28, 29, 30 Temmuz 1830 günleri " Üç şanlı gün" oldu. Halk kitleleri monarşiyi devirip yerine cumhuriyeti geçirmek istenciyle dövüşüyorlardı, ama bu sırada Orleanist'ler de Thiers ve Lafayette ile birlikte [illegible]evrimi onlara bırakmamak ve Bourbon'lar monarşisinin yerini Temmuz Monarşisiyle, Fransa Kralı X. Charles'in yerini de I. Louis Philippe adıyla Fransız kralı olan, onun kuzeni Orleans Düküyle doldurmak için dolap çeviriyorlardı.

Bourbon Monarşisi, yıkılmadan önce, hem halkın zaten yetersiz olan özgürlüklerini büsbütün yoketmeye hazırlanıyor, hem de sonradan Temmuz Monarşisinin de sürdürdüğü Cezayir seferini başlatıyordu. Böylece Fransa halkının

hakları ile Cezayir'e karşı birlikte saldırı, bugün bütün anlamı kavranabilen bir çeşit simge değeri kazanıyordu.

Monarşinin, çetin ve inatçı mücadeleler pahasına kazanılan özgürlüklerden elde kalanları ortadan kaldırma girişimi 1830 Devrimiyle başarısızlığa uğratıldı. Ama banka ve sanayi burjuvazisinin yönetici çevreleri, devrimci hareketi fazla ileri gitmeden engellemekte kararlıydılar.

Bu devrim monarşinin zambaklı beyaz bayrağı yerine yeniden üç renkli bayrağı diktiğinden, halkça, İmparatorluğun düşmesinden sonra birleşik Avrupa'nın Fransa'ya zorla kabul ettirdiği 1815 andlaşmalarından bir çeşit öç alma gibi görülüyordu.

" Üç şanlı gün" ayaklanmacılarının istedikleri ve bekledikleri Cumhuriyet yönetimi yerine büyük bir politikacı düzenbazlığı sayesinde ilan edilmiş olan Temmuz Monarşisi artık ilahi hukuk davasında değildi. Temmuz Monarşisi yasallığını halkın istencinden almak zorunda kalıyor, ama bunu doğal olarak kendine göre yorumluyordu.

Banker Lafitte, Temmuz Monarşisinin ilk hükümetine Devlet Bakanı olarak girdi; bunun yanında Meclis başkanlığını da yüklenmişti. Lafitte, Restorasyon dönemi bakanlarını yargılamakla uğraşmak zorunda kalan ikinci hükümete de başkan oldu. Gene bu hükümet Lafayette'i Ulusal Muhafız Komutanlığından aldı. Bu, dönemin politik koşulları içinde, o zaman " Düzen Partisi" denilen sağa verilen bir ödündü.

Lejitimist'lerin giriştikleri kışkırtmaların ötesinde Devlet iktidarı ile ulusal temsili örgütleme sorunu kendini gösteriyordu. Temsilciler Meclisi, seçilme vergisinin 1000 Franktan 500 Franka, seçme vergisini de 300 Franktan 200 Franka indiren bir seçim yasası kabul etti. Ayrıca emekli subaylar 100 Frankta sabit tutulan yarım vergiden yararlanıyorlardı. Seçmenlerin sayısı gözle görülür ölçüde artmıştı, ama halkın bütününe oranla hâlâ pek az kalıyordu.[3] Bu yüz-

den." seçim hakkı olan yurttaşlar" tabanı son derece dar olmakta devam ediyordu. Emekçilere gelince onlar, ülkenin politik yaşanına katılmakta mutlak ve yalın olarak her türlü haktan yoksundular; onlar için 1830 Devriminin bilançosu çok önemsizdi.

1831 Mart'ında kabul edilen Belediye Seçimleri Yasasına gelince bu yasa iki küme seçmene oy hakkı tanıyordu. Bunlardan biri " seçim vergisi ödemekle bağımsız, rahat bir geçim ve bunun olağan sonucu olan eğitim karinesi gösteren " kimseler, öteki ise " hemşehrilerine ya da yurda yaptığı hizmetler nedeniyle aldığı deneyim ve yetenek güvencelerini sunan" kimselerdi.

Bundan dolayı seçme hakkı, nüfusu 1000 ve daha az olan belediyelerde nüfusun % 15 i; 1001 - 5000 nüfuslu belediyelerde % 14 ü; 5001 – 15000 nüfuslu belediyelerde %13 ü ve nüfusu 15 000 den fazla olan kentlerde % 12 si oranındaki en fazla vergi ödeyen kişilere tanınmıştı.

Seçim hakkının kullanımı büyük kentlerde küçük belediyelerden daha çok kısıtlanmıştı. O dönemin resmi bir açıklamasına göre " toplumsal konumları hakkın önemiyle oranlı kılmak ' sözkonusuydu.

Belediye başkanları ve yardımcıları, Belediye Meclisi üyeleri arasından, belediyenin önemine göre kral ya da vali tarafından seçiliyorlardı. Bu gibi hükümler yalnız emekçileri değil, küçük burjuvazinin önemli katmanlarını da etkin politik yaşamın dışında tutuyorlardı. Bu nedenle " en iyi cumhuriyet" olduğu söylenen Temmuz Monarşisi, yalnız kendilerini sömürenlere karşı ilk büyük sınıf savaşını veren Lyon'lu ipek işçilerini değil, 1830'un " Üç şanlı gün" ü ardından hayal kırıklığına uğrayan cumhuriyetçi küçük burjuva çevreleri de karşısında buldu.

Napoleon efsanesi bir yandan her vesileyle çeşitli yayınlara, şarkılara, tiyatro oyunlarına konu oluyor, bir yan-

dan da halk yığınları arasında propagandalarını daha iyi yapabilmek için Bonapart'çıların " cumhuriyetçi" kesildikleri görülüyordu. Halkın kafasında Saint - Helene'de ölen İmparator esfanesi, tahta çıkmadan önce Devrimin generali olan Bonaparte'ın kahramanlıklarına karışıyordu.

Temsilciler Meclisi, Restorasyon döneminde olduğu gibi, Yüksek Meclis tarafından dilediğince yönetiliyordu. Bu yüzden de bu Meclisin bileşimi çok büyük bir önem taşıyordu. Yüksek Meclis üyeliğinin kalıtsallığı sorunu ortaya atıldığı zaman hükümetin başında sanayici Casimir Perier bulunuyordu. XVIII. Louis'nin 19 Ağustos 1815 tarihli emirnamesiyle kurulan bu kalıtsallık, soyluluk düzeninin bir kalıntısıydı; çünkü Fransa'nın tüm Yüksek Meclis üyeleri bu görevlere atanmalarından önce soyluluk ünvanları sahibiydiler. Böyle bir durumun korunması, ülke işlerinin yönetiminde birinci planda rol oynayan burjuva çevreler yönünden şiddetli direnmelerle karşılaşıyordu.

Temsilciler Meclisi kalıtsallığın kaldırılmasını kabul ederek, Yüksek Meclis üyelerinin atanmasının sayıca bir sınırlama olmaksızın krala ait olacağına, ama kralın da onları 3000 Frank vergi ödeyen mülk sahipleri, sanayiciler, tüccarlar ve altı yıl bakanlık ve milletvekilliği yapanlarla kamu görevlerinde bazı yaş ve kıdem koşullarını taşıyan sivil ya da askeri yüksek görevliler, akademi üyeleri arasından seçmekle görevli olacağına karar verdi.

Böylece vaktiyle soyluların bir çeşit yaldızlı sığınağı olan Yüksek Meclis, kapılarını büyük burjuvaziye açtı, ama bütün bunlar halkın 1830 Devrimiyle kazanacağını ummuş olduğu demokratik haklardan çok uzaktı.

Bu Devrimde savaşanların ruh hali öyleydi ki, onlara törenle anmalık bir madalya vermek kararında olan kral Louis - Philippe, bu törenden vazgeçmek zorunda kaldı. Hatta hükümetçe önleyici tutuklamalar yapılmamış olsaydı, 1833 de Temmuz Devriminin yıldönümü başkentte gösteri-

lere yol açacaktı; ertesi yıl ise, daha 1832 de general Lamarque'ın cenaze törenini kanlı ayaklanmaların damgaladığı Paris'te, ipek işçileri sorununun ortada durduğu Lyon'da ve Marsilya'da başkaldırılar görüldü.

Bastırma önlemleri, örgütleri dağıtılmış olan cumhuriyetçi partiyi başsız bıraktı. Rejime karşıt olanları daha da ağır biçimde cezalandırmak için yasalar kabul edildi, Yüksek Meclis de eskiden olduğundan daha çok durumda adaleti sağlamakla görevlendirildi.

Doğallıkla basın hedef alınmıştı; hükümet başkanı olan De Broglie, " isyan"ın bozguncu basın - cumhuriyetçi basını böyle adlandırıyordu - içinde barındığını, oradan " her gün insan zekâsının kaynaklarını zehirlemekte" olduğunu söylüyordu.

Cumhuriyetçi basın şiddetle cezalandırıldı, bir çok gazete ortadan kalktı, varlığını sürdürenler ise, Armand Carrel'in deyişiyle, kendi kendilerini sansür altına almak zorunda bırakıldılar.[4] İktidarda bulunan burjuvazi, 1830 Temmuz ayaklanmasından doğan bir rejimin sonsuzluğunu ilan etmeyi, böylelikle de eski ilahi hukuk yasallığının yerine geçen yeni türden bir yasallık kurmayı çok istiyordu.

Daha sonra, 1840'da, iktidarda Thiers hükümeti bulunduğu sırada parlamento reformu sorunu ortaya çıktı. O zamanki Mecliste, hepsi de doğrudan doğruya bağlı bulundukları hükümete sadık, 150 memur vardı; bu nedenle sol tarafından her türlü Devlet görevi ile milletvekilliğinin bağdaşmazlığı önerisi yapılmıştı.

Thiers bu öneriyi destekliyormuş gibi göründü, ama dostları aracılığıyla öneriyi kundaklamak için gereken önlemleri aldı. Aynı biçimde, özellikle François Arago tarafından istenen seçim reformunu da geri çevirtti. François Arago, kanıtlarını güçlendirmek için şöyle diyordu:" 34 milyon Fransızdan ve 25 yaşın üstünde 8 milyon erkekten

200.000 i seçmendir, yani 25 yaşında ve daha yaşlı 40 erkekten biri seçmendir' .

1830 Devriminin halk tarafından yapılmış olduğunu hatırlatan, halkın haklarını haykıran François Arago ve Garnier - Pages gibi cumhuriyetçilere yanıt olarak, arsız ve kaba bir biçimde, Thiers şunu söylüyordu: " Bu halkı, çalışarak değil de kimi kurumlarda temsil edilerek daha mutlu olacağına kandıracak insanları tehlikeli, çok tehlikeli buluyorum."

Thiers'in tutumuna yanıt olarak ülke içinde demokratik şölenler düzenlendi. Bu şölenlerde konuşmacılar, seçim reformu sorunu ile birlikte toplumsal reformlar sorununu da ele aldılar. Politik durum, hükümete karşı muhalefete işçilerin artan ölçüde katılımıyla belirleniyordu.

Yardım Sandıkları biçiminde işçi dernekleri kuruluyordu, ama bu dernekler, Fransa içinde gelişen ve Temmuz Monarşisinin varoluşunu bile tartışma konusu yapan devrimci propagandaya duyarsız değillerdi. Temmuz Monarşisi ise buna, işçilere dayatılan çalışma karnesi rejimini daha da ağırlaştırarak karşılık verdi.

Ücretliyi işverenin buyruğu altına sokan bu eski çalışma karnesi düzenlemeleri, loncalarla birlikte Devrim tarafından kaldırılmış, ama 22 Germinal XI (12 Nisan 1803) tarihli yasayla yeniden konulmuştu. Hiçbir patron eski işverenine karşı tüm yükümlülüklerini yerine getirmiş olduğunu kanıtlayan çalışma karnesi olmaksızın bir işçiye iş vere mezdi.

Bundan başka, patronlarca uygulanan avans sistemiyle de işçiler genellikle patronlarına borçlanmışlar ve kürek mahkumlarının prangalarına bağlanması gibi sömürücülerine zincirlenmişlerdi.

Temmuz Monarşisi zamanında çalışma karnesi sadece imalat işlerinde çalışan işçilerden isteniyor, tarım işlerinde aranmıyordu. Bunun sonucu olarak işçiler, sanayiden tarım-

ma yöneliyorlar, olabildiğince çalışma karnesinin sıkıntılarından kurtuluyorlardı.

İşte işçilerin bu karne tutsaklığından bir ölçüde sıyrılma olanağını, hükümet 1845 de kaldırmağa niyetlendi. Ama geniş işçi gösterileri karşısında geri çekilmek zorunda kaldı.

Temmuz Monarşisi rejiminde büyük burjuvazinin izlediği politika, sonuçta, genel oy hakkına temelden düşmanlık ve işçileri sömürücülerine sıkı sıkıya bağımlı tutma arzusuydu. Bu dönemde işçi sınıfı hem sayısal, hem de ideolojik yönden henüz zayıftı ve cumhuriyetçi küçük burjuvazinin öne sürdüğü genel oy hakkı talebi, toplumsal taleplere baskın çıkıyordu. Hatta bu toplumsal talepler, birçok emekçinin gözlerine birincisine bağlı gibi görünüyorlardı.

Bu durumda, monarşinin halk içindeki dayanaklarının görece dar olduğu sırada, Kilise, genel eğitimde daha büyük bir etki yapmak amacıyla çaba göstererek, oynamak istediği politik ve toplumsal rolün önemini artırmağa çalıştı.

Papazlar, öğretim özgürlüğü adına, Üniversiteye karşı şiddetli saldırılara, Temsilciler Meclisine ciddi baskılara giriştiler. Bir toplu dilekçede şöyle diyorlardı: " Papaz sınıfının taleplerini yerine getirmenin vakti gelmiştir, artık sabrı tükenmiştir' . Dinsel öğretimin en bağnaz savunucularından biri olan Louis Veuillot, ' tmuzır doktrinler okulu'. diye tanımladığı Üniversiteye karşı en şiddetli saldırılara girişiyor ve şöyle yazıyordu!

> " Tanrıya sorarız, çocuklarımızı kendi ellerimizle küfür yuvalarına götürmeğe bizi zorlayacak bir ölçülülük bir alçak gönüllülük kuralı varmıdır acaba"?

Öğretim özgürlüğü çevresindeki açık kalem kavgasına doğallıkla Cizvitler de katıldılar; bu da Michelet ile Edgar Quinet'yi 1843 de College de France'da ders vermeğe yöneltti. Michelet ile Edgar Quinet, bu ders notlarının tümünü

Cizvitler adıyla yayınladılar. Bu notlarda " özgürlük isterken, özgürlük için tehdit olan (bu) keşişler" in muzır çalışmalarını açığa vuruyorlardı.

Hükümet, yavaş yavaş Montalembert'in savunduğu tezi benimseyen papaz sınıfının kampanyasını destekliyordu. Kilise için öğretim ayrıcalığı istemekten vazgeçen Montalembert, Devlet ve bireyler için öğretimin tam ve koşulsuz özgürlüğünü istiyordu. Montalembert, isteklerine genellikle saldırgan bir hava veriyordu, Yüksek Meclis önünde şunu özellikle belirtti: " Biz haçlıların oğullarıyız, Voltaire'nin oğulları karşısında gerileyecek değiliz".

Katolik hiyerarşisinin görüşünü dile getiren Chartres Piskoposu ise şöyle yazıyordu:

> Bütün dileğimiz, katolik öğretmenleri rakip bir kurumun denetiminden kurtarmanızdır.

Dinsel öğretimden yana yada ona karşı mücadele planında Fransanın tarihine beklenmedik bir çok olgu damga vurmuştur. III. Cumhuriyet, Kilise, Devlet ve Okulun ayrılığını gerçekleştirmiş ise de, Temmuz Monarşisi zamanında piskoposların dile getirdikleri talepleri, sonuçta bütünüyle yerine getiren De Gaulle rejimi tarafından Fransa geriye götürülmüştür.

Papazların saldırısı üzerine hükümet, piskoposların taleplerini hiç değilse kısmen yerine getiren bir yasa tasarısı sunmağa karar verdi. Bu tasarıya göre küçük papaz okulları, sürekli çalışan kolejler gibi işgörebiliyorlardı; buna Üniversite şiddetle tepki gösterdi, ama hükümet papazlardan yanaydı, papaz sınıfına gelince, öğretim hakkında 12 Nisan 1847 tarihli bir yasa tasarısının verilmesi sırasındaki gücenik tutumunun gösterdiği gibi gittikçe mızmızlaşıyordu.

Bu tasarıya göre: 1 – Öğretim hakkı, izin verilmeyen tarikat üyeleri dışında her yurttaşa tanınıyordu; 2 – göze-

tim hakkı Milli Eğitim Bakanı, rektör, vali ve belediye başkanına, dinsel öğretimde ise piskoposlar, papazlar ve papaz kurullarına veriliyordu; 3 – özel öğretim kurumlarının açılması bazı formalitelere ve öğretimin derecesine göre kimi ünvanların kazanılmış olmasına bağlanmıştı; 4 – kilise okullarının öğrencileri Din Bakanlığından alınan bir öğrenim belgesiyle olgunluk sınavlarına katılabiliyorlardı.

Bu, demokratlarca savunulan öğretim tekeli anlayışına indirilen ağır bir darbeydi, hoşnutsuzluk uyandırdı; ne var ki öfkeli piskoposlar da sövgüler yağdırıyorlar ve sözde haksızlığa uğramış gibi görünerek hükümete, " bizi mesleğimize döndürün" diyorlardı. Ama öğretim sorunu konusunda Kilise gericiliğine karşı demokratlarca verilen mücadele, demokratik güçleri Louis Philippe rejimine karşı giderek artan ölçüde ayağa kaldıran daha geniş bir mücadelenin görünüşlerinden yalnızca birisiydi.

Genel oy hakkı talebi Cumhuriyetçilerce ısrarla öne sürülmüştü. Seçim vergisi hakkındaki 19 Nisan 1831 tarihli yasa 160.000 Fransıza oy hakkı vermiş, bunların sayısı 1847 de 241.000 e çıkmıştı, ama hükümet oy hakkının yaygınlaşmasına kararlı biçimde karşı çıkıyordu.

10 Mart 1847'de oy hakkını 100 Frank dolaysız vergi ödeyen her Fransıza tanıyarak yaygınlaştırmağa ilişkin bir önerge verildi. Bu önerge ayrıca ilçelerde, bu hükümlere göre, seçmen sayısının 400 den az olmayacağını, sayının en çok vergi veren yurttaşların katılmasıyla tamamlanacağını belirliyordu. Oy hakkının serbest meslek mensuplarına genişletilmesini de içeren bu önerge, seçmenlerin sayısını 200.000 arttırmış olacaktı.

Bu durumda önerilen bu sistemle oy hakkını gerçekten demokratikleştirmek değil, Temsilciler Meclisi çoğunluğunu değiştirmek sözkonusuydu; ama yine de bu önerge, parlamenterlikle bağdaşmayan görevlere ilişkin bir başka önerge gibi geri çevrildi. İkinci önerge, seçildiği anda ücretli

memur olmayan bir milletvekilinin, milletvekilliği süresi içinde ve bu milletvekilliğinin sona ermesini izleyen yıl içinde ücretli memur olabilmesini yasaklamağa ilişkindi. Hükümet, milletvekillerine Devlet kesesinden arpalıklar vererek onların oylarını satınalmak olanağından yoksun kalmak istemiyordu.

Başında, ünlü " zenginleşin" sloganını atan Guizot gibi bir adamın bulunduğu hükümet, böyle olaylardan daha iyi anlaşılıyordu. Bu hükümetin şemsiyesi altında Fransa olağandışı bir kokuşma dönemi yaşadı; nitelik değiştirmiş ve büyük mali kurumlar haline gelmiş olan gazetelerin fıkralarını her gün, zimmet, rüşvet, şantaj ve seçim hilesi haberleri süslüyordu. Geçmişteki düşük tirajlı politik gazetelerin yerini büyük haber gazeteleri almıştı. Bunların başında Emile de Girardin tarafından kurulan La Presse bulunuyordu.

Rezaletler hükümet ve tahtla yakından ilgiliydi. Bu rezaletlerin birine Savaş Eski Bakam bir generalle bir Bayındırlık Eski Bakam karıştı; her ikisi de Yüksek Meclis üyesiydiler, bir tuzla işletmesi işinde biri hediye vermiş, öteki de "rüşvet" almıştı. Bu nedenle resmi zevat geçerken sıksık ' "kahrolsun hırsızlar" bağrışları çınlıyordu.

Rejim yıpranmıştı, hükümete karşı muhalefet durmadan genişliyordu; ama bu muhalefet, yurttaşların tümüne oy hakkı veren bir seçim reformu talebiyle sınırlıydı. Bu talep, 1846 - 1847 yıllarında yapılan çeşitli demokratik şölenlerde dile getirilmiş; Ledru - Rollin, Louis Blanc ve François Arago gibi konuşmacılar bu şölenlerde " araç olarak politik devrim, amaç olarak da toplumsal devrim"den sözetmişlerdi.

Hükümet başkam Guizot saygınlığını yitirmişti, öyle ki parlamentodaki çoğunluğu artık belirsizdi. Bundan başka, saltanat sürmekle yetinmeyen, yönetime de karışan ve hatta görünüşte Anayasaya saygı çerçevesinde kişisel bir ik-

tidarın koşullarını yaratmış olan kral Louis - Philippe de Başbakanının halkca sevilmezliğini paylaşıyordu.

Gelecek için kaygılanan kralın oğullarından biri, Joinville Prensi, durumun olağandışı olduğunu, tüm sorunlarda işin içine kralın girdiğini kabul ediyordu: " artık bakanlar yok, diyordu, sorumlulukları sıfır; her şeyin ucu krala varıyor".

1847 yılı sonundaki parlamento toplantı döneminde Guizot hükümetinin durumu ciddi olarak tehlikedeydi. Tocqueville şöyle diyordu: " Fırtına ufukta, üstümüze doğru geliyor". Hüküm ağır, ama olayların çabucak kanıtlayacakları gibi doğruydu.

Kral da tıpkı Guizot gibi seçim reformuna karşıydı; genel oy hakkını istemiyordu. Parlamentoda hükümet çoğunluğu gözle görülür biçimde azalmıştı, ama Louis - Philippe, körcesine bir inatla şöyle diyordu: " Reform olmayacak; istemiyorum bunu. Eğer Temsilciler Meclisi reformu kabul ederse, Yüksek Mecliste geri çevirtirim. Yüksek Meclis de kabul edecek olursa vetom hazır."

Hükümet, her türlü seçim reformunu kesin olarak engellemek arzusuyla, muhalefetin XII. ilçede yapmaya karar verdiği bir demokratik şöleni yasakladı. Hükümetin yasaklamasına karşın muhalifler bu şöleni düzenlemeğe karar verdiler; ama daha sonra Guizot ile bir senaryo üzerinde anlaşmaya vardılar. Buna göre şölene gidecekler ve onun dağıtılmasına direnmeden razı olacaklardı.

Bu uzlaşma, daha önce yapılan şölenlerin, düzenleyenlerin arzuları dışına çıkmış olduklarını düşünen kimi muhaliflerin endişe ve ödleklikliklerini gösteriyordu. Ama XII. ilçenin şöleni artık ikinci dereceden bir önem taşıyordu, çünkü 22 Şubat 1848 günü yapılacak bir halk töreni düzenlenmişti.

Sonunda şölende bulunması gereken milletvekilleri o-

raya gitmeyeceklerini bildirdiler, bu yüzden de XII. ilçenin cumhuriyetçileri tarafından kalleşlikle suçlandılar; öte yandan halk törenini planlayanlar da bu işten vazgeçtiler. Bunların en kararlılarından biri Louis Blanc olmuştu. Louis Blanc şöyle diyordu: " İsterseniz ayaklanmaya karar verirsiniz, ama eğer böyle bir karar alırsanız, ben bir yas tülüyle örtünüp demokrasinin yıkıntısı için ağlamak üzere evime döneceğim". 1848 Şubat Devriminin arifesinde bu adamın tutumu işte böyleydi, ama Devrim sayesinde kısa bir süre sonra Geçici Hükümetin üyesi olacaktı.

22 Şubat gösterisini tasarlamış olanların gösteriyi iptal etmiş olduklarını öğrenince Hükümetin içi rahat etti. Ama halk iptal kararını dinlemedi ve Madeleine'den başlayan gösteri çabucak bir ayaklanma niteliği kazandı. Durum ilk gün belirsizdi ve 22 Şubat akşamı kral hâlâ başarısız bir ayaklanmayla karşı karşıya olduğunu sanıyordu. Ertesi gün, 1830 Temmuz Devrimi kurumlarının bekçiliği kendisine emanet edilmiş olan Ulusal Muhafız Birliği ayaklananlara karşı çıkmadı.

Ulusal Muhafız askerleri, " Kahrolsun Guizot!, Yaşasın Reform!" diye haykırıyorlardı; bu da küçük burjuva çevrelere mensup ulusal muhafızların önemli bir bölümünün yararlanmadıkları oy hakkının genişletilmesine Hükümetçe sistemli olarak karşı konmasının onların saflarında yarattığı hoşnutsuzluğu gösteriyordu. Rejime karşı duygularını dile getirirken daha ileri giderek, "Yaşasın Cumhuriyet" diye haykıran ve " Marseillaise" i söyleyen Ulusal Muhafız askerleri krala bağlı subayları kovdular.

İşte o vakit, Louis Philippe, durumun ne kadar ciddi olduğunu kavradı. Guizot, gerektiği gibi, istifasını verdi; ama iktidarın ruhları yatıştırmaktan uzak olan bu geri çekilmesi, Paris halkının ilk zaferi olarak kaydedildi. Paris halkı için Guizot hükümetinin yerini alan Mole hükümeti geçerli

bir çözüm değildi, olamazdı.

23 Şubat akşamı, Capucines bulvarında gösteri yapan kalabalığa ateş açıldığından 16 ölü kaldırımlara serildi. Ayaklananlar çoşkulu bir devrimci kendiliğindenlikle (Spontaneits) Temmuz Monarşisinin bu şehitlerini geçmekte olan bir arabaya koydular ve kalabalık, yanan meşalelerle onlara cenaze alayı düzenledi, bir yandan da "Silah başına! Silah başına!, Onların öcünü alacağız!" diyen savaş haykırışları ortalığı çınlatıyordu.

Barikatlar kuruldu ve böylelikle ayaklanma başlamış oldu. Paris halkının karşısında sömürge savaşlarında pişmiş, Cezayirlilerin katili mareşal Bugeaud vardı. Bu askeri şef Paris halkına karşı hemen bir dizi silahlı müdahaleyi başlatıyordu; daha sonra bu müdahalelere sömürge savaşlarının öteki generalleri de kendilerini kaptıracaklardı. Ama Mareşal Bugeaud hareketi önlemeği başaramadı.

Belediye Sarayı ayaklananların eline geçti, kral ise Paris'te giderek yalnız kaldığını anlayınca, 18 yıl önce X. Charles'ın gidişi gibi çekip gitti. Louis Phillippe'in torunlarından birini kral atayarak hanedanı koruma girişimi, Tuileries ile Palais - Bourbon'u ele geçiren devrimci hareketin gücü nedeniyle başarısızlığa uğradı. Bu durumda cumhuriyetin ilanı kaçınılmazdı, silahlı halkın isteği buydu çünkü

Cumhuriyetin Geçici Hükümeti bu koşullarda kuruldu. Bu hükümet, doğal olarak, genel oy hakkının gerçekleştirilmesine ilişkin halk talebini yerine getirmek zorundaydı.

Az önce gördüğümüz gibi demokrasi, genel olarak ve sınıf gerçeği dışında düşünülemezdi. Bu bölümde yer verilen tarihsel hatırlatmalar açıkca göstermektedir ki, sömürücülerle sömürülenlerin çatışmasında birinciler ikincileri demokratik haklardan büsbütün yoksun edemedikleri zaman bu hakları kısıtlamak için her şeyi yapmaktadırlar.

XIX. yüzyılın ilk yarısı boyunca, emekçilerin özgürlük özlemleri burjuvazinin önemli bir bölümünün özlemlerine

bağlandığından,daha çok,genel oy hakkı talebiyle dile geldiler. Bu yargı, yalnız 1830 Devrimini izleyen her dönemde bu talebin öne sürüldüğü Fransa için değil, İngiltere için de doğruydu. Bu dönemde İngiltere'de Chartiste hareket, iş gününün sınırlandırılması, iş yerleri hakkındaki yasanın kaldırılması, vb. için olduğu gibi, genel oy hakkının gerçekleştirilmesi için de mücadele ediyordu.

Çeşitli Avrupa ülkelerindeki gelişmeleriyle birlikte Fransa'da 1848 Devriminin sonucu, küçük burjuva demokratlarının çok şey bekledikleri bu genel oy hakkı talebini zafere ulaştırmak oldu. Burjuvazinin yönetici çevreleri bu ödünü vermek zorunda kaldılar, ama genel oy hakkının uygulamasında olduğu gibi halk kitlelerinin politik eğilimini etkilemeğe yönelik politikacı dalavereleri düzenlemede de yalnızca bu kurumun önemini sınırlayarak değil, aynı zamanda bu kurumu halk kitlesi üzerindeki egemenliklerini pekiştirmek için de kullanarak yeteneklerini gösterdiler.

İKİNCİ BÖLÜM

GENEL OY HAKKI VE KİŞİSEL İKTİDAR

1848 Şubat Devriminin zaferinden sonra kurulan Geçici Hükümet Ledru- Rollin, François Arago, Lamartine gibi cumhuriyetçilerden oluşturuldu; ama daha şimdiden sosyalist düşünceler de parıldamış olduğundan, burjuvazi yeni bakanlar kurulu listesinde, Şubat olayları arifesinde uzlaşmacı ruhunu göstermiş olan sosyalist Louis Blanc ile işçi Albert'i de bulundurmayı uygun gördü. Öte yandan, bu hükümette sosyalizmi temsil edecek kadar sağduyulu olan bu iki bakan Luxembourg Sarayındaki bir işçi komisyonunun başına gönderildiler, bu komisyonun çalışmalarından emekçiler için elle tutulur hiçbir şey çıkmadı.

Geçici Hükümet, elbette, genel oy hakkını gerçekleştirdi, basın ve toplantı özgürlüğünü kısıtlayan yasaları kal-

dırdı ve bir Kurucu Meclis seçmek üzere sandık başına 240.000 yerine dokuz milyon seçmen çağrıldı.

Cumhuriyetin kuruluşu karşısında hiçbir monarşik direniş gösterilmedi, üstelik Cumhuriyet pek hararetli görünen savunucular bile buluyordu. Örneğin Alplerötesi Katoliklerinin [1] organı olan L' Univers, " Fransa hâlâ monarşik olduğunu sanıyordu, oysa çoktan cumhuriyetçiydi' diye yazdığı zaman, içtenlikli bir düşünceden çok bir politikacı dalaveresi sözkonusuydu.

Ama genç cumhuriyet ciddi güçlükler karşısındaydı, aldığı kimi önlemler halkı arkasında toplamaktan uzaktı ve sadece bölünmelere yol açıyordu. Geçici Hükümet, büyük ve küçük vergi yükümlüleri arasında en ufak bir ayrım yapmaksızın, tüm dolaysız vergileri % 45 arttırarak yeni rejimi halka sevimsiz gösterdi, köylüleri karşısına aldı ve onları gericilerin kollarına itti.

Büyük bir işsizliğe yolaçan ekonomik bunalıma bağlı olarak ciddi toplumsal sorunlar ortaya çıkıyordu. İşçilerin baskısıyla " çalışma hakkını" ilan etmiş bulunan Geçici Hükümet, ulusal atelyeler kurulmasını kararlaştırdı; ama bu atelyeler işsizlere verimli bir iş yaptırmadan onları oyalıyor, bu da yeni rejime karşı propagandalarında gericilerin eline silah veriyordu, yeni rejimi savurganlıkla suçluyorlardı ve onun sosyalistlere teslim olduğunu iddia ediyorlardı.

Kurucu Meclis seçimleri ılımlı cumhuriyetçiler lehinde sonuçlandı. Bunlar, oylamada kazanan bir avuç sosyaliste karşılık, toplam 880 sandalyeden 500 den fazlasını kazanmışlardı. Kurucu Meclis toplanır toplanmaz Geçici Hükümet çekildi ve yerini beş üyeli bir yürütme kuruluna bıraktı, bunlar arasında hiçbir sosyalist yoktu. Ulusal atelyelere karşı hemen mücadele açıldı. 17 – 25 yaşlarında bulunan ve Paris'te ulusal atelyelerde çalışan bekâr işçilere ya orduya yazılmak ya da taşrada toprak düzleştirme işlerinde çalışmak

zorunluluğu getiren hükümet kararına Parisli işçiler Haziran 1848 ayaklanmasıyla karşılık verdiler.

Kurucu Meclisce kendisine diktatörlük yetkileri verilmiş bulunan general Cavaignac, bu şanlı ayaklanmayı bastırdı. Bugeaud'dan sonra Paris halkını bir kez daha ezmek görevi, Cezayir'de katilliğini tanıtlamış bir generale verilmişti. Haziran işçi ayaklanmasının bastırılmasının demokratik özgürlükler için kötü sonuçları olacaktı. Daha yeni sağlanmış olan basın özgürlüğü yeniden kısıtlandı: her gazeteye 21.000 Franklık bir kefalet yatırmak zorunluluğu yükleniyordu. Bu demekti ki, yalnız zenginler, tuzukurular gazete yayımlayabilirlerdi. Yeni iktidar, binlerce emekçiyi katlettikten sonra, geride kalanlara ve böyle yöntemlerden hoşlanmayan tüm demokratlara sessizliği zorla kabul ettirmek istiyordu.

Kurucu Meclis 4 Mayıs'ta toplanmış olduğuna göre görevini çabuk yerine getirdi, hazırladığı Anayasa 1848 Kasımında resmen ilan edildi. Bu Anayasa erkler ayrılığı ilkesine dayalıydı. Yasama erki üç yıl için genel oyla seçilen tek bir Mecliste bulunuyor, bu Meclis vergi yasalarını, bütçeyi kabul ediyor ve yalnız kendi kararı ile dağılabiliyor ya da oturumlarına ara verebiliyordu.

Yürütme erki dört yıl için doğrudan doğruya genel oyla seçilen bir cumhurbaşkanına bırakılmıştı ve cumhurbaşkanı aralıksız üst üste seçilemiyordu. Cumhurbaşkanının genel oyla seçimi ateşli tartışmalara yol açtı, çünkü bu sistem, temelde, eski Bonapartçı alışkanlık ve geleneklerden esinleniyordu.

Cumhurbaşkanının, kişisel olarak orduya kumanda etme yetkisi olmamakla birlikte onu istediği gibi kullanma hakkı vardı;

Meclisin onaması kaydıyla andlaşmaları düzenlemek ve onaylamak hakkı vardı, Meclis ise karar alırken son derece

güdümlü bir durumda bulunuyordu;

Meclisin topluca reddedebildiği bir affı parça parça gerçekleştirmesine olanak veren bağışlama hakkı vardı, bu da ona ucuz demagoji olanağı sağlıyordu;

Geçici bir veto yetkisi vardı, uygun bulmadığı her yasanın yeniden görüşülmesini isteyebiliyordu;

Tıpkı meşruti bir kral gibi, her yıl bir mesajla Devlet işleri hakkında genel açıklamalar yapıyordu.

Cumhurbaşkanı bakanları seçiyor (gerektiğinde Parlamento dışından da seçim yapabiliyordu), diplomatik görevliler, kara ve deniz kuvvetleri komutanları, valiler, başsavcılar ve tüm yüksek kamu görevlilerinin atamasını yapıyordu.

Kuşkusuz bellibaşlı atamaların Bakanlar Kurulu kararıyla yapılması gerekiyordu, ama Başkan keyfine göre bakanları azledebiliyordu ve zaten bakanlar da onun tüm işlemlerine yan imza koymuyorlardı. Cumhurbaşkanı böylece, doğrudan doğruya atama yapıyor, yani hem askeri hem sivil bir milyon memur ve görevli üzerinde doğrudan bir etkide bulunuyordu.

Cumhurbaşkanının, ayrıca, seçilmiş belediye başkanlarını üç ay için görevden alma hakkı vardı. Bu, onun'' her türlü baskı ve ayartma araçları"na sahip bulunduğunu gösterınektedir. Demek oluyor ki bu Başkanın yetkileri, 1848 Şubat Devrimiyle tahttan indirilen kralın yetkilerinden fiilen daha geniş olacaktı.

Anayasa görüşmeleri sırasında, bir milletvekili, Başkanın genel oyla seçilmesinin taşıdığı tehlikeye parmak bastı. Şöyle diyordu: "Ya bu kişi halkın sevgisini kazanmayı becerebilen ihtiraslı bir adamsa; Fransızların hemen kendilerini kaptırdıkları. bir askeri başarının saygınlığından yararlanan muzaffer bir generalse; Fransa'da saltanat sürmüş ailelerden birinin soyundan geliyorsa; halk acı çeker, bunalım

anlarından birinde onun özgürlüğüne karşı tasarılarını bir takım vaatler arkasında gizleyen kişilere kendisini kaptırırsa; söyler misiniz, bu ihtiraslı kişi Cumhuriyeti devirmeyecek midir? "

Bu uyarı dinlenmedi. O dönemde Tocqueville tarafından Birleşik Devletler örneği öne sürülmüştü, Tocqueville orada Başkanın halk tarafından seçildiğini anımsatıyordu; ama ona karşı Birleşik Devletler Başkanının gerçekte iki dereceli seçimle seçildiği, zaten federatif sistemin, merkezi iktidarın yetki aşımlarını sınırladığı, öte yandan Birleşik Devletler'de monarşik anıların bulunmadığı söyleniyordu.

Cumhurbaşkanının genel oyla seçilmesi, maceracı ve utanma duygusundan yoksun bir demagog olan Louis Bonaparte'ın hayal ettiği sistemdi. Bu sırada böyle bir adaylığın taşıyacağı tehlike konusunda dikkatleri çekilmiş olan dönemin cumhuriyetçileri çok büyük bir gaflet gösterdiler. Bir " Güçlü iktidarın" koşullarını yaratalım derken, kendi elleriyle hükümet darbesinin koşullarını yarattılar.

Cavaignac, genel oyla cumhurbaşkanı seçiminden yana görünüyordu. Haziran ayaklanmasını bastırdığı için kendisine minnet duyulacağını düşündüğünden, kuşkusuz, bu seçimden kazançlı çıkacağını umut ediyordu, ama kraliçe Hortense'ın oğlu ve I. Napoleon'un " yeğen" i Louis Bonaparte tarafından tam bir bozguna uğratıldı.

Kurnaz politikacı Louis Bonaparte, aslında Haziran kıyımlarından hiç de hoşlanmamış değildi, ama bu kıyımlara katılmaktan dikkatle sakınmıştı; hatta Louic Blanc ve Proudhon ile görüşmelerde bulunduğu yolunda söylentiler çıkartıyor, " Yoksulluğu yoketme" üzerine bir broşür yazdığını anımsatıyor ve kendisinin demokrat, af yanlısı bir insan olduğunu ileri sürüyordu.

Maceracı prensin aldığı oylar kuşkusuz çelişkiliydi, ama bu oylar seçilmesini sağladı. Davranışlarıyla ikinci Bo-

naparte'a yarduncı olan Kurucu Meclis, Cumhurbaşkanının seçilmesi ve yeni hükümetin kurulmasından sonra da bir süre daha kalmaya çalıştı. Ama kendisine karşı açılan mücadeleye fazla direnmedi. 1849 Mayısı sonunda yerini Yasama Meclisi'ne bıraktı.

Cumhurbaşkanıyla övünen " Düzen Partisi" Yasama meclisi seçiminde, seçim kampanyası için tüm tutucu ve gerici güçlerin toplanma borusunu öttürmüştü. Amaç etrafa korku salmaktı, " Düzen Partisi" de kendinden geçerek komünistlere, sosyalistlere, Montanyar'lara, cumhuriyetçilere saldırıyordu.

Sosyalizmi musibetlerin en kötüsü, cumhuriyetçileri de sosyalistler olarak göstermek için, kanıt demek caizse, en aptalca kanıtlar öne sürülmüştü. "Düzen Partisi" nin gazetelerinden biri şöyle diyordu: " Bir kızıl insan değildir, kızıldır o; akıl yürütmez, düşünmez artık ... Onurdan, ahlak anlayışından, kavrayıştan yoksun olan kızıl, en kaba en bayağı tutkuların başarıya ulaşması için özgürlüğünü, yetenek ve düşüncelerini feda eder; düşük ve yozlaşmış bir varlıktır o".

Doğal olarak, katolik hiyerarşisi de işin içindeydi ve bir" Dinsel özgürlüğün seçim bildirgesi"nde şu sözler okunuyordu: "Sosyalistler kazanırlarsa kiliselere dikkat!, Kızıllar dönerlerse çan kulelerine dikkat!". İçinde Orleans'çıların, Lejitimist'lerin ve gerici cumhuriyetçilerin bulundukları "Düzen Partisi" nin seçim kampanyası, Louis Veuillot ve mareşal Bugeaud'nun katılımları gibi ünlü katılımlarla yürütüldü. Bu sonuncu "sosyalist" politikasını şöyle tanımlıyordu: "Zenginler, yoksulların *yöneticileri, koruyucuları, idarecileridirler* sadece ve Tanrı onların bu görevi yerine getirmeleri için zengin olmalarını istemiştir."

Thiers'e gelince, O da komünizme karşı savaşa giriyor ve eski dinsizliğinden dolayı özür diliyordu. Okurlarına ses-

lenen Thiers şöyle diyordu: " O halde halkla dinin yaptığı gibi konuşun", bu sözler " ona tevekkülü öğretin" demeye geliyordu.

" Düzen Partisi" 450 üyesiyle Yasama Meclisinde çoğunluğu elde etti, buna karşılık Ledru - Rollin'in partisi olan Montanyarlar'ın 180 milletvekili bulunuyordu. Bu sonuç burjuvaziyi telaşlandırdı ve onu Montagne'a karşı mücadeleye yöneltti. Montagne, hareketsiz kalmak suretiyle 1848 Haziran bastırmasını kendi haline bırakmış, böylece en diri bölümünü işçilerin oluşturduğu demokratik güçlerin zayıf düşmesine yardımcı olmuştu.

13 Haziran 1849 daki bir ayaklanma girişiminin sonucu Montagne'nın yenilgisinden sonra gericilik, öğretim özgürlüğü" hakkındaki Falloux yasasını kabul ettirerek puan topladı. 15 Mart 1350'de kabul edilen bu yasa ilkokulları, adamlarını Milli Eğitim Yüksek Kurulu ile Akademik Kurula sokan papaz sınıfının denetimi altına koyuyordu. Temmuz Monarşisi zamanında olduğu gibi, kiliseciliğin dalavereleri, bir kez daha, gericiliğin genel saldırısıyla atbaşı gidiyordu.

Eski Woltaire'ci Thiers, Falloux yasasının en ateşli savunucularından biriydi. Amacının " toplumu kurtarmak" olduğunu söylemekten hiç geri kalmıyordu. Thiers, öğretmenlerin kişiliğinde" 37.000 sosyalist ve komünist toplum dışı tip " görüyordu. Bu nedenle ilk öğretimi papazlara emanet etmenin yandaşıydı." Papazlar, , diyordu, okuma, yazma ve hesap öğretecek, bu da yeter. Gerisi gereksizdir".

Bu sırada, sosyalistler için başarılı geçmiş olan Paris kısmi seçimleri hükümet çevreleri ile Meclis çoğunluğunu endişelendirdi. O andan itibaren bunların başlıca kaygıları genel oy hakkına darbe indirmek oldu.

31 Mayıs 1850 tarihli seçim yasası bunu amaçlıyordu. Yasaya göre seçmen olmak için üç yıldan beri kantonda oturuyor olmak ve politik bir suçtan da olsa hiçbir mahku-

miyeti bulunmamak gerekiyordu.

Böylece, çoğu iş bulmak için oturduğu yeri sık sık değiştirmek zorunda kalan işçiler olmak üzere, üç milyon yurttaşın elinden oy hakkı alınmıştı. Bu, bir bölük yurttaş için genel oy hakkının, ikiyüzlüce, kaldırılması demekti.

Bu seçim yasa tasarısının görüşülmesi sırasında tasarıyı ateşli ateşli savunan Thiers, kaçamak yapmadan düşüncesinin özünü açığa vurdu. Özellikle şunları söyledi:" Dışarı attığımız bu adamlar yoksullar mı? Hayır .... serseri bunlar, tarihin en pörsümüş sıfatlarından biri olan şu sıfatı, güruh sıfatını hakeden adamlar.... Özgürlüğün gerçek dostları, yani gerçek cumhuriyetçiler, tüm cumhuriyetleri mahveden güruhtan, aşağılık güruhtan korkarlar". Halktan korku bugün de kimi politikacıların belirgin özelliği olduğuna göre, dikkatle bakılırsa, az çok utangaç öğrenciler bıraktığı anlaşılan Thiers'in ruh hali işte böyledi.

Meclis, bu gerici seçim yasasının ardından, kefalet akçasını ve postayla taşıma masraflarının artışını getiren bir basın yasası kabul etti, bu da cumhuriyetçi ve sosyalist bir çok gazetenin kapanmasına yol açtı. Ama Meclisle Cumhurbaşkanı arasında, "kızıl"lara karşı mücadelede suçortaklığı, rejimin geleceği konusunda ise rekabet vardı. Her ikisi de cumhuriyeti ortadan kaldırmayı düşünüyorlardı, Ama Meclis monarşinin canlandırılmasından yana ise, Louis Bonaparte, İmparatorluğun canlandırılmasını düşünüyordu. Louis Bonaparte, dört yıllık başkanlık süresinin ötesinde iktidarda kalmakta na kadar kararlıysa, İmparatorluğu canlandırmayı da o kadar aklına koymuştu.

Meclis, genel oy hakkını kaldırmakla halkın gözünde saygınlığını yitiriyordu. Louis Bonaparte ise, danışmanlarının klavuzluğunda, bu durumdan yararlanabileceğini anladı. Bu nedenle, Palais Bourbon'da bu yasanın görüşülmesi sırasında hükümet ölü taklidi yaptı, Prens- Başkan'ın yakınları

da görüşmelerin dışında kaldılar. Bu dönemde Louis Bonaparte'ın dostlarından bir hanım ona şöyle diyordu: " Siz genel oy hakkının doğurduğu bir kişisiniz, sınırlı oy hakkını savunmanıza inanamam" Bonaparte ise buna şöyle karşılık veriyordu: " Bu konuyu hiç anlamıyorsunuz. Ben Meclisi mahvediyorum". Konuştuğu hanım, "ama onunla birlikte siz de mahvolacaksınız" diye, dikkatini çekince de Louis Bonaparte şunu eklemişti: "Hiç de değil. Meclis uçurumun kenarına gelince ipi keserim".

Cumhurbaşkanı, Aralık 1852'de sona eren dört yıllık görev süresi sonunda yeniden seçilebilmek için bir Anayasa değişikliği tasarısı verdirdi, ama değişiklik için gerekli olan dörtte üç oy sayısı elde edilemedi. Bunlar Temmuz 1851'de oluyordu ve o andan itibaren hükümet darbesinin kotarılması gündeme geldi.

Cezayir'de " yetenek " lerini göstermiş bir general olan Saint - Arnaud, Savaş Bakanlığına getirildi, Louis Bonaparte her yere kendi adamlarını yerleştirdikten sonra Meclisi gözden düşürmeğe başladı. Bu amaçla ve halkı tavlamak için, Cumhurbaşkanı olarak, genel oy hakkını yeniden getiren bir yasa tasarısı verdi. Böylelikle Meclis sol kanadından tutulmuş ve gerici ahmaklığı da dikkate alınış olduğundan, bu Meclisin üyeleri Louis Bonaparte'ın tasarısını yedi oy çokluğu ile reddetiler. Bu durumda Louis Bonaparte, milletvekillerine karşı kendisini bedavadan genel oy hakkını savunucusu gibi gösterebiliyordu.

Halkı tavlamaya yönelik bu manevra, diktatörlük heveslilerinin, kendilerini olduklarından farklı göstermek için, en kurnaz manevralara girişmekte nasıl duraksamadıklarını göstermektedir. Louis Bonaparte demokrasinin savunucusu olmadığı gibi, örneğin De Gaulle de, R.P.F.'nin başkanı olarak Emek bayramını kutlamak üzere Mayıs'ta Bagatelle'e gittiği zaman, işçilerin savunucusu değildi. Her iki halde

de halkı aldatmağa yönelik oyunlardı sözkonusu olan.

Özenle hazırlanan hükümet darbesinin 2 Aralık 1851'-de nasıl gerçekleştiği, önce gözden düşürülen Meclisin Paris halkından nasıl soyutlandığı, hem taşrada hem de başkent-te Louis Bonaparte'ın cinai girişimine karşı yapılan direnişle-rin çabucak nasıl ezildiği bilinmektedir. Böylece acımasız bir bastırma hareketine girişilmişti. Resmi belgeler 26.642 kişinin kovuşturulduğunu, 15.000 kişinin de sürgün edildi-ği açıklıyorlardı, ama öne sürülen başka rakamlar çok daha büyük bir bastırma hareketinin olduğunu gösteriyorlardı.

Elysee'nin hizmetindeki askeri birlik başkente egemen olur olmaz, Louis Bonaparte ile suçortakları tarafından hü-kümet darbesini haber vermek üzere hemen bir resmi afiş hazırlanmıştı. Bir kararname Meclisin dağıtıldığını ve genel oy hakkının yeniden getirildiğini bildiriyor, Fransız halkını 14 Aralık'tan 21 Aralığa kadar bölge halk meclislerine baş-vurmağa çağırıyordu.

Cumhurbaşkanı ayrıca, bir bildirgeyle, "Cumhuriyeti korumak ve ülkeyi kurtarmak için yetkiler istiyor, ondan sonra da halkın plebisit yoluyla kabul etmesini istediği Ana-yasanın ana çizgilerini ortaya koyuyordu.

Bu Anayasanın ilkeleri şunlardı: 1 – On yıl süreyle a-tanan ve yürütme erkini elinde bulunduran güçlü bir baş-kan; 2 – Yalnız yürütme erkine bağlı olan bakanlar; 3 – Ya-salaı hazırlayan ve yasama organı önünde savunan bir Da-nıştay; 4 – Yasaları görüşen ve kabul eden genel seçimle ge-len bir yasama organı; 5 – Ülkenin ünlü kişilerinden oluştu-rulan, Anayasa ve demokratik özgürlüklerin bekçisi, denge organı ikinci bir meclis.

Prens - Başkan, elbette, halkoylamasını kendisi için el-verişli koşullarda düzenlemek üzere gereken önlemleri aldı. Cumhuriyetçiler sıkı bir gözetime alındılar, Cumhuriyete bağlılıklarından kuşkulanılan memurlar görevlerinden alındı-

lar. Bonaparte'a zafer sağlayan 21 Aralık 1851 halkoylamasının ertesinde " doğruluk ", hükümetin bir çeşit yönetsel isteği haline geldi. Louis Bonaparte şöyle yazıyordu:

> Fransa, yalnız hukuka bağlanmak üzere yasallıktan ayrıldığını anlamıştır. Henüz aldığım yedi milyondan fazla oy, Fransa'yı, belki de Avrupa'yı kötü ve karanlık yıllardan esirgemekten başka bir amacı olmayan bir eylemi onaylayarak beni aklamış bulunmaktadır.

Louis Bonaparte " Fransa anladı" diyordu. Biz, 13 Mayıs 1958 isyanını düzenleyenlere " sizi anladım" diye seslenen birini de duyduk. 1851 de Fransa halkının çoğu EVET oyu kullanarak Prens - Başkanı akladı. 1958'de de Fransız halkının çoğunluğu General - Başkanın çağrısına EVET'le karşılık vererek adeta 13 Mayıs fesatçılarını akladı.

Yeni Bonaparte'çı Anayasanın getirdiği yasama organı seçimleri 1852 Şubat'ında yapıldı.Başkanlık propagandası seçim kampanyasını politikasızlaştırmağa çalıştı. 20 Ocak 1852 tarihli bir genelgede Prens - Başkanın düşüncesini dile getiren İçişleri Bakanı şöyle diyordu:

> Bir kimse çalışarak, sanayi ya da tarım yoluyla servet edindiği, işçilerinin durumunu düzelttiği, mallarını iyi kullandığı vakit, o politikacı adı verilen kişiden daha iyi bir insandır, çünkü o yasaların hazırlanmasına uygulamaya ilişkin bir ruh getirecek, ülkeyi yeniden huzura kavuşturma, yeniden kurma işinde hükümete yardımcı olacaktır.

Bugün, aynı türden bir babayani tavır, teknokratlara bırakılan bir yönetimin üstünlüklerini övmeğe ve halkın temsilcilerinin rolünü küçültmeğe yönelik bilinen bir propagandayı beslemektedir.

2 Aralık 1851 hükümet darbesini izleyen konsüllük cumhuriyeti uzun süre devam edemezdi, nitekim bir yıldan az bir süre sonra, 7 Kasım 1852'de İmparatorluk yeniden kuruluyor ve Louis Bonapart, III. Napoleon adıyla İmparator oluyordu. 21 Aralık 1851 halkoylamasından doğan konsüllük Anayasasınca kurulan kurumlar İmparatorluk rejiminin gereklerine tam olarak uyuyorlardı. Bu yüzden bu kurumlar korundu.

Yasama organını belirlemek için yürürlükteki seçim yöntemleri, Meclise girmek için muhaliflere fazla şans tanımıyordu. Fransa'da yine görünüşte bir parlamento, bir " seçkin kişiler " parlamentosu vardı; parlamento yaşamı yoktu artık. III. Napoleon'un, hükümet darbesinin ertesi günü Avusturya elçisi M. Von Hübner'e dediği gibi, O, " genel oyun suyuyla vaftiz olmak istiyordu, ama hiç de ayakları suda yaşamak istemiyordu[2] ".

Basın özgürlüğüne gelince, bu özgürlük gerçekte yokedilmişti. Bir gazete çıkarmak için önceden izin almak gerekiyordu; yazılışleri müdürünü atamak, onu görevden almak yalnız İçişleri Bakanının hakkıydı ve onun izni olmadan gazete personeli arasında hiçbir değişiklik yapılamıyordu. Ayrıca kefalet akçasıyla taşıma masrafları arttırılmıştı.

Basına çok çeşitli nedenlerle bir çok uyarılar yapıldı. Örneğin *Le Phare de la Loire*, şu cümleyi yayımlamış olduğu için bir uyarı aldı; " Havas Ajansının bildirdiğine göre İmparator, üstüste Yaşasın İmparator! haykırışlarına neden olan bir söylev verdi". " İmparatorun konuşmasının uyandırdığı bu kadar eşsiz bir çoşku karşısında bu kuşkulu ifade yakışıksız bulunmuş"tu. Herhangi bir nedenle bir gazeteye uyarı yapılabiliyor, iki yıl içinde alınan iki uyarı da gazetenin yayınının bir süre yasaklanmasına yol açabiliyordu.

Bir kararname seçimlerle ilgili hükümleri düzenledi ve

tek adaylı oylama sistemini kurumlaştırdı. Milletvekillerinin 35.000 seçmene bir milletvekili hesabıyla seçilmesi gerekiyordu. İmparator, ayrıca resmi adaylık sistemini getirdi; İçişleri Bakanı tarafından bu amaçla valilere gönderilen bir genelge özellikle şöyle diyordu:

> Halkın, hükümetin dostları ile düşmanlarının kimler olduklarını ayırdedecek durumda olması gerekmektedir ... Bay vali, sonuç olarak, Louis Bonapart hükümetinin onarıcı çalışmasında kendisine yardımcı olacağına inandığı adayı .... uygun göreceğiniz her yolu kullanarak seçmenlere tanıtmak için önlemler alınız.

Bu koşullarda İmparatorluğun ilanından önce seçilmiş olan Yasama organı iktidarın sadık bendelerinden oluşmuştu. Toplam 261 temsilci sandalyesinden 256 sına resmi adaylar seçilmişlerdi.

Baskıcı İmparatorluk rejimi zamanında muhalefetin eylem olanakları son derece kısıtlanmıştı. 1848 Haziran'ındaki korkunç insan kaybından sonra işçi sınıfı yavaş yavaş güç topluyor, yeniden örgütlenmeğe başlıyordu. Sürgünde bulunan cumhuriyetçi önderlere gelince, bunlar ancak dışarıdan mücadele edebiliyorlardı ve başta Victor Hugo olmak üzere böyle yaptılar. Victor Hugo'nun *Küçük Napoleon* ve *Cezalar* adlı yapıtları İmparatorluk hükümetince alınan tüm polis önlemlerine karşın Fransa'ya gizlice giriyordu. 1857 seçimlerinde her türlü seçim mücadelesi olanaksız olmakla birlikte, hükümet cumhuriyetçi milletvekili seçilmesini engellemek için adayları bağlılık yeminine zorladı. Bu karar cumhuriyetçi çevrelerde tartışmalara yol açtı. Kimileri yemin yükümlülüğünü reddetmeyi öneriyorlardı, bu arada elbette seçim mücadelelerine de katılamıyacaklardı; kimileri ise yemini kabul etmek düşüncesindeydiler.

Bu sonuncu tavır devrimci açıdan çok iyi açıklanabilir, çünkü bu koşullarda, mücadele edilen bir rejim için and içmek, yemin yükümlülüğünün tek sorumlusu hükümet olduğundan, basit bir formaliteden başka birşey değildir, baskı altında verilen sözün hiçbir değeri yoktur.

Ama böyle bir önlem oportünist açıdan alındığında da uzlaşma yolunda bir ilk sapma olabilir. Nitekim, 1858 kısmi seçimlerinde seçilmiş olan cumhuriyetçi milletvekilleri arasında, sonradan III. Napoleon'un bakanı olan Emile Ollivier ile 1870'de Ulusal Savunma Hükümeti adı takılan hükümette başlıca ihanet etkenlerinden biri olan Jules Favre bulunuyorlardı. Bunların ikisi de hiç kuşkusuz, oportünist düşüncelerle and içmeyi kabul etmiş kişilerdi.

III. Napoleon, " İmparatorluk barış demektir" demişti, ama saltanatının ilk on yılı Fransız görüş ve çıkarlarından çok İngiliz görüş ve çıkarlarından hareketle planlanan ve hazırlanan Kırım Savaşı (1854 – 1855) ile damgalanmıştı. Bu savaşın ardından İtalya savaşı geldi. İtalya savaşı kamuoyunun ve hatta cumhuriyetçi çevrelerin gözlerinde İtalya'yı Avusturya'nın boyunduruğundan kurtarmağa yönelik bir ulusal kurtuluş savaşı niteliği kazandı. Buna karşılık, Papanın cismani erki için kaygılanan katolik kilisesi kararsızdı. Bununla birlikte bu savaş Savoie ile Nice Kontluğunun Fransa'ya bağlanmasıyla sona erdi, bu da, doğallıkla, yalnızca İmparatorluğun saygınlığını artırabilirdi; Fransa Onun sayesinde hem hızlı hem de önemli bir ekonomik gelişme gösteriyordu. Yayılmakta olan kapitalizm gençlik ve güçle dopdolu görünüyordu.

İtalya zaferlerinden (1859) sonra baskıcı İmparatorluğun yerini liberal imparatorluk aldı. Bu değişim, af ve 24 Kasım 1860 Kararnamesi gibi önlemlerle kendisini gösterdi. Bu Kararname, tahtın konuşmalarına karşılık, Meclislere hükümetin genel politikasını tartışmak olanağını veri-

yordu. Kararname ayrıca Parlamento görüşmelerinin Resmi Gazetede yayımlanmasını sağlıyor ve Devlet Bakanlarını Yasama organı karşısında hükümetin yasa tasarılarını savunmakla görevlendiriyordu.

Bütün bunlar sonuç olarak pek de önemli değildi, ama burjuvazinin yönetici çevreleri açıkça bir yatışma ortamı yaratmağa çalışıyorlar, ancak bu aşırı imparatorluk yandaşlarının gericiliği kışkırtmasına yol açıyordu. İşte bu nedenle, bu dönemin imparatorluğu "despotlukla parlamenter özgürlüklerin tutarsız bir karışımı" olarak nitelendiriliyordu. Böylece, yaratılan durumun sonuçlarından biri politik yaşama yeni bir atılım vermek oldu. Bu atılım, 1863 seçimlerinde iki milyona yakın oy almış olan muhalefetten 32 milletvekilinin seçilmesiyle anlatımını buldu. Burada, meşruiyetçi monarşistlerle Orleans'çılardan cumhuriyetçilere kadar uzanan bir muhalefet sözkonusuydu, toplumsal sınıf olarak emekçiler henüz seçilmiş değillerdi.

Muhalefet ortaklığı, ülke içinde cumhuriyetçi düşüncenin gelişmesini kolaylaştıracak türden değildi, çünkü imparatorluğun hasımları bu ortaklık dolayısıyla, gerek eski monarşiye dönerek, gerekse cumhuriyeti kurarak İmparatorluğa son vermenin bir çok olanaklarını göz önünde bulundurabiliyorlardı. İşçiler bunu anladıklarından birkaç aday gösterdiler, ama imparatorluk rejimine muhalif burjuva basını bunu "İmparatorluğa yardımcı olmak" la suçladı.

Sol kanat burjuva politikacıları belli bir anlayışsızlık içinde kapitalist üretimin gelişimine sıkıca bağlı olarak işçi sınıfının sayısal gücünü artırdığını ve ülkenin ekonomik durumunda meydana gelen değişimler ölçüsünde yeni bir öneme bürünen toplumsal sorunları kendine özgü bir düzeyde ele aldığını görmüyorlardı.

İşçiler yine çalışma karnesi rejimine bağlıydılar, Medeni Kanun ise gerçek bir işveren mutlakçılığını benimsi-

yordu, ama kapitalist sömürgenlerin uyguladığı acımasız sömürü politikasına koşut olarak imparatorluk hükümeti, halkı tavlayıcı türden bir takım gösterilere de girişmekten geri kalmadı.

İmparatoriçenin koruyuculuğunda öksüz yurtları, analık hayır kurumları, nekanet yuvaları kuruldu. Gözalıcı biçimde sunulan ve işçinin durumuna pek bir değişiklik getirmeyen "toplumsal" türden başka yuvalar da vardı. Kurulu iktidar böyle davranıyorsa bunun nedeni işçi sınıfının sorunlarının artan bir güçle kendini göstermesiydi.

Temmuz Monarşisi zamanında fesatçının biri olan, bu dönemde ise aklına işçi sorunlarını takan İmparatorun amacı, işçi hareketini ılımlı ve sınıf işbirliğine dayanan bir ortam içinde tutmaktı. Bu, Ceza Yasasının grevle ilgili hükümlerini değiştirerek grevin artık suç sayılmamasını, resmi makamlarca işçi dernekleri ile sendika birliklerine gösterilen hoşgörüyü ve bir kooperatifler tüzüğünün kabul edilmesini açıklıyordu.

III. Napoleon, işçi militanları etkilemeğe ve onları İmparatorluk politikasının dümen suyunda sürüklemeğe çalıştı; (o zamandan beri Tarihin sahnesinde boy gösteren kişisel iktidarın yandaşları bu konuda Onun verdiği örneği unutmamışlardır) ama Uluslararası Emekçiler Derneği kuruldu ve İmparatorluk onunla dalaştı. Enternasyonal içinde Proudhon'un yardımlaşmacı teorilerine Karl Marx ve Friedrich Engels'in bilimsel görüşleri ile karşı çıkıldı.

Bununla birlikte, Fransız İşçi hareketi, Karl Marx'ın "bir İmparatorluk sosyalisti", diye adlandırdığı, gerçekte İmparatorluk rejimine satılmış biri olan Proudhon'dan oldukça etkilenmişti. Victor Hugo, sürgündeyken bu adamın ihanetinin kanıtını elde etmişti: " Proudhon, kendisinin devlet Başkanına borçlu olduğunu ve Ondan para aldığını yazdı", "Bu utanç veren itirafı, der Victor Hugo, yüzüm kızara-

rak okudum"[3].

Proudhon'un Fransız işçi hareketi üzerindeki etkisinin özelliği, politika dışı akımların gelişmesiydi, bu da ancak İmparatorluğu hoşnut edebilecek bir şeydi. Gerçekten politika dışı tutum, İmparatorluk rejiminin gündeme gelmesini engelliyor ve işçilerin dikkatlerini, sıkıntısını çektikleri durumun kötü sonuçları üzerinde toplamaktan, böylelikle durumlarının altında yatan nedenleri araştırmaktan saptırmayı amaçlıyordu.

Burada, örneğin, Decazville maden işçilerinin grevi konusunda politik açıklamalarda bulunma zorunluluğu var. 19 Aralık 1961'den 23 Şubat 1962'ye kadar süren bu grev, bu emekçilerin Aveyron maden ocaklarının kapatılmasını engelleme arzularını kuvvetle dile getirmiştir.

Bu grev, ocakları kapatma tasarısına karşı halkın topluca direnişini gösteren son derece güçlü bir dayanışma hareketi yarattı. Gene de bu, De Gaulle iktidarının politikasının amaçları hakkında tüm ilgililerin açık bir görüşe sahip oldukları anlamına gelmiyordu.

Bu politika Batı Almanya ile Birleşik Devletler'den kömür dışalımının artışına koşut olarak Fransız kömür üretimini sınırlamayı amaçlamaktadır. Bu politika, aynı zamanda, Aveyron kömür üretimini kullanarak, Fransa'nın enerji kaynaklarının akılcı bir kullanımını sağlayacak bir termik elektrik santralinin kurulmasına da karşıdır.

Aveyron maden ocaklarını kapatma tasarıları, Avrupa Kömür ve Çelik Birliği'nin kuruluşunun tutarlı bir sonucucudur, çünkü bu Birlik, antisovyetik Atlantik politikasına ekonomik bir temel sağlamak için kurulmuş ve Fransız çıkarlarını, kozmopolitliği iyi bilinen kapitalist tekellerin çıkarlarına feda eden koşullar içerisinde Batı Almanya ile birlikte sürdürülmüştür.[4]

Komünistlerin şiddetle mücadele ettiği bu politikayı

destekleyenler, daha sonra, geçim olanakları ellerinden alınmak istenen Decazville maden işçilerinden yana tavır aldılar. Bunlar elbette bunun söylenmesini istemezler. Tutumlarının çirkinliğinin hatırlatılmasından çekindikleri zaman" politika yapmayalım" der dururlar ve bu durumdan zarar gören emekçilerin sonunda apolitizm eğilimlerinden etkileneceklerini hesap ederler. Oysa apolitizm, kısaca, ekonomik ve toplumsal gerçekliği görmek istememekten başka bir şey değildir. Bu kaçış, ekonomik ve toplumsal gerçekliğin sadece sonuçlarından değil, politik köken ve içeriklerinden de kaçıştır.

Baskıcı imparatorluğun yerini liberal imparatorluk aldığı zaman " üçüncü parti " adı verilen, dönemin bir çeşit " üçüncü güç" ü olan yeni bir partinin kurulduğu görüldü. Partinin başkanı İmparatorluğu benimsemeğe hazır bir cumhuriyetçi olan Emile Ollivier idi. Bu politikacının kimi özellikleri bugün Guy Mollet'de görülmektedir, yalnız şu farkla ki, Emile Ollivier, kişisel iktidar rejimini yerleştirmekte Louis Bonaparte'a omuz vermemiş, oysa Guy Mollet, De Gaulle'ün, 13 Mayıs 1958 güç gösterisinin ardından iktidara dönüşünü desteklemiştir.

Emile Ollivier'nin eleştirileri İmparatoru değil, daha çok, zamanın Debre* leri olan çevresini hedef alıyordu. Devlet başkanına " korkak danışmanlarını uzaklaştırıp ulusun karşısına doğrudan doğruya çıkmasını " öğütlüyordu. Guy Mollet ile ötekilerin de General - Başkana yönelttikleri ben-

---

(*) Debre (Michel): " Fransız Cezayir" sloganının ateşli savunucularından biri olarak kendisini gösterdi. Cezayir olayları (13 Mayıs 1958) sırasında De Gaulle'ün çağrısını destekledi. Haziran'da Adalet Bakanı, 5. Cumhuriyetin kuruluşundan (Aralık 1959) sonra başbakan oldu. Cezayir sorunu konusundaki kişisel tutumunu hep General De Gaulle'ün politikasına göre ayarladı. 1962'de Pompidou'nun Başkanlığına kadar bu görevde kaldı. Ç.

zer çağrıları kaç kez işitmedik mi? Asıl sorun, ülkeyi sadece başkanın çevresindekilerden değil, sistemin kendisinden kurtarmak olduğu halde, bu baylar De Gaulle'cü kurumları değil de sadece Devlet Başkanının " kötü çevresi' ni sorun yapıyorlardı.

III. Napoleon, muhalefeti silahsız bırakmak, en azından bölmek niyetiyle, 1867 de, yeni liberal ödünler verdi. Artık Parlamento, sadece tahtın söylevi vesilesiyle yılda bir kez değil, dilediği anda hükümetin genel politikasını eleştirebilecekti, gensoru hakkıydı bu[5] ; gazetelerin yayımlanması için gereken önceden izin alma koşulu kaldırıldı ve genel toplantılar için önceden izin koşulu korunmakla birlikte toplantı özgürlüğü yeniden düzenlendi.

Bu liberal ödünler, cumhuriyetçi muhalefeti yumuşatmak bir yana daha da sertleştirdi. Cumhuriyetçi gazeteler yayımlandı, genel toplantılar düzenlendi. Kuşkusuz bu toplantılarda politikadan konuşmak yasaktı, ama ekonomik ve toplumsal sorunlar altında çok şey söylemek olanaklıydı.

İşte bu koşullarda cumhuriyetçi bir gazete olan *Le Reveil* , 2 Aralık 1851 hükümet darbesi sırasında öldürülen milletvekili Baudin'in anısına bir anıt dikmek için para toplamak amacıyla bir yardım kampanyası açmış olduğundan kovuşturmaya uğradı. Bu gazetenin savunmasını üstlenen genç avukat Leon Gambetta, çok etkileyici bir savunma yaptı. Gambetta, doğrudan doğruya imparatorluk rejimine hücum ederek, özellikle şunları söyledi:" Dinleyin, onyedi yıldır Fransa'nın mutlak efendilerisiniz, keyfinizce yönetiyorsunuz ülkeyi - sizin sözünüz bu- ; biz Fransa'nın hazineleri, kanı, onuru ve şanıyla ne yaptığınızın peşinde değiliz. ; Ama sizi en iyi yargılayan şey şu; siz şunu söylemeğe asla cesaret edemediniz: ' 2 Aralığı ulusal bir yıldönümü olarak Fransa'nın resmi günleri arasına sokacağız, kutlayacağız' "

Böylece Gambetta, İmparatorluk rejiminin tam kayna-

ğına saldırıyor, onun zayıf noktasını ortaya çıkarıyordu. Gerçekten, III. Napoleon 2 Aralık 1851'den söz açmıyordu. Ondan söz edildiğini duymak da istemiyordu. Bugün De Gaulle de, kendisini iktidara tırmandırmak için dostlarının ve kabadayılarının katılımıyla düzenlenen 13 Mayıs 1958'den söz etmemektedir, ama acımasız tarih hiçbir şeyi unutmamakta, hesaplarını günü gününe tutmaktadır.

İmparatorluğa karşı olanlar, 1869 seçimlerinde işbirliği yapmadılar; ayrı eğilimler olarak seçimlere girdiler. Cumhuriyetçiler 30 sandalye kazandı, Gambetta da Belleville'den milletvekili seçildi. Emile Ollivier'nin ' üçüncü parti' si ise 116 milletvekilliği kazandı. Baskıcı imparatorluk yanlıları yeni yasama organında azınlıkta kaldılar. III. Napoleon, bu demokratik patlama karşısında, kendisinin bir çeşit Debre'si olan Rouher'den yakasını kurtardı, kendi başkanını seçme hakkını Yasama Organına verdi; ama bakanlar yalnız kendisine bağlı olduğundan kişisel iktidar rejimini koruyordu.

Dönemin Debre'sine uzun ve dürüst hizmetlerinden dolayı teşekkür edildikten sonra, İmparator, yedekte tutulan o vaktin Guy Mollet'sine, yani İmparatorluğa yardıncı olan ılımlı cumhuriyetçi Emile Ollivier'ye başvurdu. Anayasa olarak İmparatorluk Anayasası Emile Ollivier'ye hiçbir zaman temelden karşı çıkılacak bir şey gibi görünmemişti. Tersine O, bu Anayasayı pek kullanışlı buluyordu, çünkü ufak tefek demokratik değişiklikleri benimseyecek ' demokrat' lar her zaman bulunmaktaydı.

Emile Ollivier, 2 Ocak 1870'de hükümetini kurdu ve 20 Nisan 1870 tarihli bir senato kararı Anayasaya bazı değişiklikler getirdi. Senato, kurucu yetkisini yitiriyor, Temmuz Monarşisi zamanındaki Yüksek Meclis örneği ikinci bir Yasama Meclisi haline geliyordu. İmparator yalnız " Fransız halkına karşı sorumlu ve her zaman ona başvurma hakkı-

na sahip'' bulunuyordu. Bu, sonuçta halkoylaması sistemini anayasallaştırıyordu.

Kısa bir süre sonra, 8 Mayıs 1870'de yapılan yeni bir halkoylamasının İmparatora nasıl ezici bir çoğunluk sağladığı bilinmektedir. Bu halk oylamasının cümle biçimi şöyleydi;

> Halk, 1860'dan beri Devletin temel kurumlarının yardımıyla İmparator tarafından Anayasada yapılan liberal reformları kabul eder ve 20 Nisan tarihli senato kararını onaylar.

Sorun öylesine kurnazca ortaya konulmuştu ki, HAYIR diye karşılık veren kişi liberal reformlara karşı ve baskıcı imparatorluk yanlısı izlenimini verebilirdi. Ama bir çok cumhuriyetçi bu aldatmacaya kapılmadılar: 7.538.000 EVET oyuna karşı 1.572.000 HAYIR oyu vardı. Marsilya'da olduğu gibi Paris'te ve başka bir çok kentte HAYIR oyları çoğunluğu sağladılar.

Daha sonra olayların nasıl geliştikleri bilinmektedir. III. Napoleon iç güçlükler karşısında, savaşta bir oyalama aradı, bunun sonucu da Sedan utancı, İmparatorluğun yıkılışı, 4 Eylül 1870'de cumhuriyetin ilanı, Ulusal Savunma Hükümeti adı verilen bir hükümetin kurulması oldu. Bu hükümet, işçi sınıfına karşı duyduğu kinle, Prusyalı istilacılara karşı başlatılan direniş hareketini baltaladı.

Thiers, bu durumda, Bismark'la görüşmeci rolünü oynadı ve halkın, özellikle de tüm kuşatma boyunca istilacılarla savaşması önlenmiş olan Paris Ulusal Muhafız Birliği'nin etkin katılımına karşı koyarak, istila edilen yurdun savunması için mücadeleyi engelledi.

Gerici geçmişine sadık bulunan ve Francfort andlaşmasını imzalamakla görevli Yürütme organının başı olan Thiers, ihanet edildiğini açıkça kavramış Paris halkından,

Paris'ten korkmuştu. Bu nedenle, 18 Mart 1871'de, paralarını Parislilerin ödedikleri topları ele geçirmek istedi, ama girişimi boşa çıktı, iktidar Paris halkınca ele geçirilmişti.

18 Mart 1871'den başlayarak, anlamı nedeniyle dünya tarihinde müthiş bir biçimde etkisini duyuran 72 gün boyunca Paris halkı kendi kaderinin efendisi oldu. Bu, aynı zamanda, yeni bir dünyanın müjdecisi olan şanlı Paris Komünü'nün geçerken bıraktığı ışık izidir.

Bu yapıtın amacı proletarya devriminden doğan bir proletarya hükümeti olan Paris Komünü'nün yaptıklarını çözümlemek değildir. Paris işçi sınıfı, Tarihte ilk kez iktidarı ele geçiriyor ve insanların belleğine sonsuza dek kazılı kalacak kahramanlık, özveri ve umut sayfalarını kendi kanıyla yazıyordu.

Uğursuz Thiers, Parisli Komün savaşçılarının katili oldu; boyuna kadar adsız cinayetlere battı, bu cinayetler onu çoktan Tarihin suçlu direğine çiviletmeliydi. Bu henüz Fransa'da yapılmadı, ama yarın olacak? çünkü Komün kahramanlarının uğrunda can verdikleri dava, şimdiden dünyanın büyük bir bölümünde zafere ulaşmıştır. Bu dava tüm dünyada başarıya ulaşacaktır,

Thiers'i Yürütme Gücünün başına getiren ve önce Bordeaux'da, daha sonra Versailles'da toplanan Meclis, çoğunlukla gericilerden kurulmuştu. Bu Meclis, istilacıya teslimiyet ile birlikte, hem ateşli yurtseverliğinden, hem de politik ve toplumsal özlemlerinden ürkülen halktan korkunun oluşturduğu çifte etki altında seçilmişti.

Bu onursuz Meclisin başlıca kaygısı monarşiyi yeniden kurmaktı; bu harekâtın gerçekleşmesi Lejitimist'lerle Orleans'çılar arasındaki çelişkiler nedeniyle güçtü, ama her iki kanat, kendilerine göre, en iğrenç göstergesi Paris halkı olan Cumhuriyetten kurtulmak konusunda anlaşma halindeydiler.

Bu nedenle, gericilik Paris halkını altetmeği düşünürken Cumhuriyeti hedef alıyordu; ama Komün savaşçılarının kahramanca mücadelesi öyle bir yankılanma gösterdi ki, güç koşullar içinde monarşinin canlandırılmasından sonra da sorunlar çıktı. Parisli Komün savaşçılarının kahramanca mücadelesi, monarşinin canlandırılmasını olanaksız kılmıştı. Bunu tarih de kanıtlamaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MAC – MAHON'DAN PETAİN'E

Kanlı hafta ve 35.000'den fazla Komün savaşçısının idamından sonra ve bastırma güçleri uğursuz işlerini sürdürürlerken Fransa'ya getirilecek kurumlar sorunu ele alınmıştı. Thiers ve yamaklarının umduklarının tersine Temmuz 1871 kısmi seçimleri cumhuriyetçiler lehineydi. Cumhuriyetçilerin bu zaferi çok anlamlıydı, çünkü Paris Komünü'ne karşı en iğrenç karalamalarla birlikte seçmenlere "korku salmak" için her şey seferber edilmişti.

Cumhuriyet, 4 Eylül 1870'de ilan edilmişti, ama bu ilanı uygulamaya geçiren kurumlar yoktu. Thiers Yürütme Gücünün başıydı. Bu geçici bir görev için geçici bir ünvandı; oysa ihtiyar Thiers iktidarın tadını tatmıştı ve başlıca kaygılarından biri bu görevine temsili bir nitelik kazandır-

maktı.

Bu amaçla Thiers, Nisan 1871'de bir çeşit geçici Anayasa olan bir yasa kabul ettirdi; yasaya göre Fransız Cumhurbaşkanı sıfatını alıyor, gerekli gördüğünde Mecliste konuşabiliyor ve Ona karşı sorumlu oluyordu. Bu, yasaya oy veren monarşistlerin düşüncesine göre, monarşinin yeniden kurulmasına girizgah olacak geçici bir önlemdi.

Thiers bunu biliyordu ve tahta çıkmağa canatan üç hanedanın yani Lejitimist'ler, Orleans'çılar ve Bonapart'çıların varlığını anımsatarak şöyle diyordu: " Yalnız bir tek taht var, o da üçe bölünemez". Sonra şunu ekliyordu: " Cumhuriyet bizi en az bölen hükümet biçimidir ". Böylece Thiers cumhuriyet içinde kalmak ister gibi görünüyor, bu da onu seçmiş olanların işine gelmiyordu; Thiers Meclis görüşmelerine karışmasını sınırlayan bir yasa kabul ettirmiş, 1873 Mayıs'ında da cumhuriyetçileri alarak hükümetinde bir değişiklik yapmıştı.

Az sonra, 24 Mayıs'ta, Mecliste azınlıkta kalan Thiers istifasını verdi ve Onun yerini almak üzere hemen, dönemin bir çeşit Petain'i olan bir mareşale, Mac - Mahon'a başvuruldu.

Kralcılar, monarşiyi yeniden kurmayı amaçlayan çalışmalarını işte bu askeri şefin koruyuculuğunda sürdürmek istiyorlardı. Bu planların uygulanması, Chambord Kontunun zambaklı beyaz bayrağa dönüş konusunda diretmesi yüzünden güçleşti; bunu Orleans'çılar kabul edemezlerdi, çünkü Temmuz Monarşisi üç renkli bayrağı taşıyordu. Broglie Dükü, bütün engelleri aşması için Mac- Mahon'a zaman tanımak amacıyla, Onun yedi yıllık görevini yasalaştırdı ve böylece Fransa şu'' Ahlaki nizam'' adı verilen şeyi tanıdı.

Uğursuz çalışmalarını sürdüren bu Teslim Meclisi, belediye başkanlarını atama yetkisini hükümete veren bir yasa

çıkardı; belediyelerden cumhuriyetçi amblemler kaldırıldı ve resmi belgelerde "cumhuriyet" sözcüğünün kullanılması yasaklandı; bu, Mac - Mahon'un Cumhurbaşkanı sıfatını engellemiyordu ama. Kurucu Meclis yetkisini de elinde tutan bu Meclis, monarşinin yeniden kuruluşunu sağlamak için koşullar olgunlaşmadığından, Anayasal sorunların incelenmesine girişmeden önce zaman kazanmağa çalışıyordu.

Ülke içinde gerek Lejitimist'ler, gerekse Bonapart'çılar yönünden gerici kıpırdamalar oluyor, buna karşılık da yoğun bir cumhuriyetçi propaganda yapılıyordu. 29 Ocak 1875'te, Meclisin, iktidarın cumhuriyet biçimi hakkında karar alması gerekti, bu doğrultudaki bir değişiklik önergesi, 336 ya karşı 359 oyla reddedildi. Ama ertesi gün, 30 Ocak 1875'de, Cumhurbaşkanının Millet Meclisi ile Senato tarafından seçileceğini belirten bir Wallon önergesi, 352 ye karşı 353 oyla kabul edildi. III. Cumhuriyet, işte bu oldukça tuhaf koşullar içinde onaylandı.

Bunun ardından Millet Meclisinin feshi ilkesinin Anayasaya konulması hakkında pek canlı bir tartışma başladı. Cumhuriyetçiler fesih hükmüne karşı çıkıyorlar, monarşistler ise onu savunuyorlardı.

Mac - Mahon, bunun daha kolay kabulünü sağlamak için Meclise bir mesaj gönderdi. Bu mesajda şöyle diyordu: " Eğer iktidar, kritik bir durumda, düzenleyici bir Meclisin katkısıyla desteklenmek gereksinimi duymasaydı, bu hakkın kullanımı tehlikeli olurdu, ben kendim de onu kullanmakta duraksardım". Sonunda kabul edilen metin, Millet Meclisinin feshi için, Başkanın, Senatonun uygun görüşü alması gerektiğini koşul olarak koyuyordu.

1875 Anayasası genel adıyla tanınan Anayasal hükümler gibi kuruluş yasaları da kabul edilmiş olduğundan, Millet Meclisini seçmek için yeni seçimler yapılması gerekiyor-

du. Meclis, İkinci Cumhuriyetin listeden seçim sistemini terkederek ilçe oylama sistemi lehinde karar aldı, böylelikle İkinci İmparatorluk tarafından yürürlüğe konulan seçim yöntemlerini yeniden canlandırdı. 30 Ocak 1876'da yapılan Senato seçimleri tutucu bur çoğunluk çıkardı, Victor Hugo da, Seine Bölgesinden, ancak ikinci turda seçildi.

İkinci tur (balotaj) oylaması için 5 Mart tarihi saptanmış olduğundan yasama meclisi seçimlerinin 20 Şubat'ta yapılması gerekiyordu. Seçim kampanyasında cumhuriyetçilerin, ana hatlarıyla oportünist sıfatına layık bir politika ortaya koydukları görüldü. Bunlardan kimileri, örneğin Gambetta, daha dün açıkça solda yer alıyorlardı. Clemenceau ise, sonradan unuttuğu şu formülle tanımladığı bir politikayı savunuyordu: " Tutucu cumhuriyetçiler, diyordu Clemenceau, Cumhuriyetten en azını isterler, biz ise en fazlasını"

Mac - Mahon tarafından Dufaure'un başkanlığında kurulan hükümet Meclis önüne çıkarak "din, ahlak ve ailenin kutsal yasaları" na dayanan bir toplumsal tutuculuk programı sundu. Bu, cumhuriyetçiler arasında açıkca bir hayal kırıklığına yol açtı. Komün savaşçılarının affı için Mecliste ve Senatoda aynı anda verilen iki önerge reddedildi. Bu vesileyle Senato'da yaptığı konuşmada Victor Hugo, 2 Aralık 1851'i anımsatarak şöyle haykırdı: " İmparator karşısında yaltaklanılmış, halka gelince her türlü sertlik gösterilmiştir"

Mac- Mahon'nun koruyuculuğunda gericilik giderek küstahlaşıyor ve ülke içinde katolik hiyerarşisinin Alpleröte-si dalavereleri zamanla daha gözalıcı bir nitelik kazanıyordu. "Sayı yasası" diyerek özünde genel oy hakkını yıpratan Versailles piskoposunun konuşmalarına, Cumhuriyeti" bir kaos" olarak gösteren Montpellier piskoposunun sözleri ile büyük evlat hakkının yeniden tanınmasını ve dinsel evlilik yükümlülüğünü isteyen Angers piskoposunun sözleri ekleniyordu. Papaz sınıfı, Papanın bağımsızlığının tanınmasını, ya-

ni İtalya'nın başkenti Roma'da Papanın cismani iktidarının yeniden kurulmasını Cumhurbaşkanından istemek için ülke içinde dilekçeler imzalatıyordu.

Papazların gericiliği öylesine pervasızdı ki eski bir Saint Simon'cu olan kompozitör Felicien David'in cenaze töreni sırasında şeref kıtası, dinsel tören yapılmadığı için çekip gitti. Bu koşullarda Cumhurbaşkanı ile Meclis arasındaki anlaşmazlık ancak daha da keskinleşebilirdi ve Mac-Mahon, papazların oyunlarını bozan bir gündem maddesinin milletvekillerince kabul edilmesinden sonra, 16 Mayıs 1877 tarihli bir mektupla, Jules Simon'un başkanlığındaki hükümeti istifa etmek zorunda bıraktı. Mac - Mahon, milletvekillerine karşı yeterince sert çıkmamakla suçluyordu hükümeti. Bundan sonra gelen politik mücadeleler dönemi" Onaltı Mayıs" adıyla Tarihe geçti.

Broglie Dükü tarafından yeni bir hükümet kuruldu ve Parlamento çalışmaları bir ay askıya alındı. Ama açılışta Meclis, 158'e karşı 363 oyla, hükümetin ülkenin güvenine layık olmadığını açıkladı. Mac - Mahon, bu nedenle Meclisin feshine karar verdi. Senato, 130'a karşı 150 oyla uygun görüş bildirdi ve fesih kararnamesi, 25 Haziran 1877'de Meclise tebliğ edildi. Yeni seçimlerin 14 Ekim'de yapılması kararlaştırılmıştı.

Hükümete karşı oy kullanmış olan ve aralarında ihtiyar Thiers dahil, daha çok ılımlı cumhuriyetçiler bulunan 363 milletvekili, seçimlerde güçbirliğine karar verdiler. Buna göre 363 seçim bölgesinde hiçbir cumhuriyetçi aday birbirlerine karşı çıkmayacaktı. Seçim kampanyası çok çok çetin geçti ve o dönemde elinde radyo ve televizyon olanakları bulunmayan Mac - Mahon," öğretileri genel çıkarları zedeleyen ve her türlü hükümet biçimi için korunması zorunlu ilkeleri tehlikeye düşüren" kimselere karşı halkı birliğe çağırmak amacıyla, başta Bourges, Evreux, Bordeaux ve Cha-

tellerault olmak üzere bir çok kentte konuşmağa gitti.

Mareşal - Başkan ayrıca, eski patronu III. Napoleon'u taklit ederek, resmi adaylık sistemini yeniden getirdi. Seçim arifesinde ülkeye bir çağrıda bulunan Mac - Mahon şöyle diyordu:

> Mücadele düzenle düzensizlik arasındadır . Özgür oylarınızla öğütlediğim adaylara oy vereceksiniz. Çağrıma katılınız!

Kuşkusuz, hükümet de aynı doğrultuda hareket ediyordu: İçişleri Bakanı memurları tehdit ediyor; Maliye Bakanı Caillaux - bu zat daha sonra aynı bakanlığın başında bulunacak olan Joseph Caillaux'nun babasıydı - valilere, "politik özürler" nedeniyle tütün satış ruhsatlarını kaldırabileceklerini hatırlatıyor; Bayındırlık Bakanı, o vakit özel şirket olan Demiryolları İşletmesi memurlarının gerektiğinde görevden alınmasını istemek hakkını tehdit aracı olarak kullanıyor; Eğitim Bakanı öğretmenleri tehdit ediyordu.

Özel bir genelge," Eylem ve Propaganda merkezi haline gelebilecek " içkili yerlerin denetimini ve işportacılarla gazete dağıtıcılarına verilen izinlerin gözden geçirilmesini buyuruyordu.

Bundan başka, resmi adaylara ayrı bir çekicilik sağlamak için, bunların, seçim kampanyalarında, " Mareşal Mac - Mahon hükümeti adayı" yazısını taşıyan beyaz bir afiş kullanma hakkına sahip olacaklarına karar verildi.

Seçim kampanyası boyunca ülkede bir korku ortamı yaratmak amacıyla, yaygın bir baskı mekanizması kullanıldı. Başka görevlere atayarak, emekliye ayırarak, yeri değiştirilerek yada istifa ettirilerek 62 vali görevden alındı. 1743 Belediye Başkanı ve 1344 Başkan yardımcısı azledildi, 4799 memurun yeri değiştirildi, 1385'i de atıldı. Ayrıca 2067 içkili gazino kapatıldı ve 424'ü Cumhurbaşkanına hakaretten, sayısız mahkumiyet kararı verildi. Bu konudaki bir kü-

çük hikaye, Mac - Mahon'un bir portresini ata bindirmiş, altyazı olarak da'' Vallahi, çok zeki bakışlı bir hayvan!'' yazmış olduğu için, bir gazetenin (*Le Progres de la Cote - d'Or)* yazıişleri müdürünün 500 Frank para cezasına çarptırıldığını anlatır.

Gericiliğin en şiddetli saldırılarının hedefi, doğal olarak, 363'lerdi. *Le Suffrage Universel des Charentes* da, Cuneo d'Ornano adında bir Bonaparte'çı şöyle yazıyordu: ''Biz Cumhuriyetten ve Cumhuriyetçilerden öyle bir ınanca yapacağız ki onu köpekler bile yemek istemeyecekler''. Başka bir Bonaparte'çı olan Paul de Cassagnac, yeni bir 2 Aralık dileğini açıklıyordu. Mac - Mahon ise sonuna kadar gideceğini duyuruyordu. Gambetta, Lille kentinde şu açıklamayı yapmıştı: '' Fransa yüce sesini duyurunca Onun ya boyuneğmesi ya da istifa etmesi gerekir.'' Gambetta, işte bu nedenle, mareşale hakaretten kovuşturmaya uğradı ve gıyaben 3 ay hapse mahkûm oldu.

Mac - Mahon ve çevresinde toplanan tüm gericiliğin bu yıldırma kampanyasına karşın, sonunda Cumhuriyetçiler seçimi kazandılar. 16 Mayıs olayından sonra hükümete güvenoyu vermeyi reddetmiş olan 363'lerden 327'si yeniden seçildiler. Yeni Meclis göreve başlar başlamaz, hükümetin eylemleri hakkında soruşturma yapmakla görevli bir Komisyon oluşturdu, bu, Mac - Mahon'a karşıtlığın bir belirtisiydi. Mac - Mahon ise seçim sonuçlarını hiç dikkate almaksızın, meydan okuma anlanunda gerici bir hükümet kurdu.

Doğallıkla Meclis, bu hükümeti, ''ulusun hakları ile parlamento haklarının inkârı'' saydığını Ona bildirdi. Bu durum karşısında bir hükümet darbesi tehlikesi giderek belirginleşiyordu. Tehdit ordu yönünden geliyordu. Askeri şefler 1870'deki yenilgilerin öcünü halktan almağa hazırdılar. İşte bu koşullarda, 1871 Mayıs ayındaki kanlı hafta boyunca kan banyosunu yapmadan önce Paris'in savunması sıra-

sında da hem haince hem de alçakca davranmış olan şu rezil general Ducrot, " Meclisi temizlemeğe " hazır olduğunu açıklıyordu.

Buna karşılık, Limoges'da, 14. Savunma Karargâhında görevli cumhuriyetçi bir subay olan komutan Labordere'in, ordunun Cumhuriyete karşı bir güç gösterisine katılmasına karşı çıktığı görüldü. Alınan kimi emirleri bir hükümet darbesi hazırlığı olarak değerlendiren Labordere, albayına şunu söylüyordu: " Hükümet darbesi bir cinayettir, albayım, ben bunun suçortağı olmayacağım. Namuslu bir adamım ben; bu cinayet girişiminde bana verilen görevi yerine getirmeyeceğim''.

Cumhuriyetçi subaylarla kura askerlerinin, kimi subayların, çevrelerinde katillerle hırsızları toplayan ve gerek insan yaşamına gerekse onur ve dürüstlük düşüncesine saygısız, sömürge savaşları generallerinden biri olan Salan'ın buyruğuyla hareket eden gangster şefleri ve komploculardan başka bir şey olmadıklarını gördükleri bir anda, böyle bir davranışı hatırlatmak faydasız değildir.

İhtiyar mareşal Mac - Mahon, Cumhurbaşkanlığı görevine sımsıkı sarılıyordu, ama sonuçta, 30 Ocak 1879'da istifa etmek zorunda kaldı. Cumhuriyet oyunu kazanmıştı ve artık rejim tehlikeye düşürülmeksizin, Cumhurbaşkanları ile Meclis başkanlarının on yıllar boyunca birbirini izledikleri görülecekti.

Komün savaşçılarının affı sorunu ortaya atılmıştı ve Gambetta dahil, cumhuriyetçi partinin yöneticileri bunu duymazlıktan geliyorlardı. Bu, halkın en ileri kesiminin ve özellikle 1871 Komünü kahraman ve şehitlerinin anısını hep canlı tutan Paris halkının son derece canını sıkıyordu. 20 Haziran 1880'de, Gambetta'nın milletvekili seçildiği Paris'in XX. bölgesinde Belediye Meclisine aday olan dostlarından biri, Noumea'da sürgünde bulunan bir komün savaşçısı olan

ve seçilme yeterliği bulunmayan Alexis - Louis Trinquet tarafından yenilgiye uğratıldı.

Seçmenlerin bu yeni uyarısını dikkate alan Gambetta, Meclis Başkanı koltuğundan affı savunmak üzere kürsüye indi ve daha altı ay önce affa karşı çıkan hükümet, şimdi affı öneriyordu. Bu durumda af kabul edildi ve halkın baskısının milletvekilleri ve hükümet üzerinde etkili olabildiği tanıtlandı.

1881 seçimlerinden sonra Gambetta bir hükümet kurmakla görevlendirildi. Bu hükümetin ömrü ancak 73 gün sürdü ; Meclis, seçim reformu konusunda çıkan bir sorun üzerine, hükümeti devirdi. Gambetta, il çevresinde liste oylaması yanlısıydı. Bir'' kırık ayna'' olduğunu, bu aynada Fransa'nın artık kendi yüzünü tanıyamayacağını söylediği ilçe oylaması sistemi yerine bu sistemi geçirmek istiyordu. Ama gerçekte, Gambetta'nın bu kadar hızlı düşüşünün ardında başka bir şey vardı. Gambetta, Demiryolları imtiyazının geri alınmasından yanaydı. Aralarında Rotschild'lerin önemli bir yer tuttuğu Demiryolu Şirketlerinin yöneticileri bu düşüşü sağlamak için kulislerde belirleyici bir rol oynadılar. Bu parababalarının adamı olan Leon Say, Gambetta'ya karşı öteki politikacılarla birlikte dolap çevirmişti. Leon Say Gambetta ile perde arkasından mücadele etmek olanağını yitirmemek için, Onun hükümetine girmeyi reddettikten sonra yerine gelen hükümette Maliye Bakanı oldu.

Büyük banka yöneticileri, eskiden olduğu gibi bugün de ve çok daha sıkı bir biçimde ipleri ellerinde tutmağa devam etmektedirler; general De Gaulle'ün eski özel kalem müdürünün Anayasa Mahkemesi üyesi ve aynı zamanda Rotschild Bankası müdürü olması hiç de raslantı değildir; bu, Banka kulisleri ile iktidar yolları arasında bulunan ve giderek sıkılaşan içiçe geçiş hakkında her şeyi ortaya koymaktadır.

Üçüncü Cumhuriyet, varlığının ilk dönemi boyunca,

gelişme halindeki kapitalizmin başlattığı geniş bir sömürgeci yayılma girişimi içinde yaşadı. Üçüncü Cumhuriyet, hükümet planında, gelişme halindeki kapitalizmin çıkarlarını dile getiriyordu. Bugün kapitalizmin çürüme ve bitim döneminde yani emperyalizm döneminde ve kapitalist tekellerin giderek Devletin kumanda kademelerinin bütününe doğrudan doğruya el koyduğu koşullarda V. Cumhuriyet, De Gaulle'ün iktidar etiketini kullanmaktadır.

Sendikal planda yeniden örgütlenmeye başlamış olan işçi sınıfı, Komün savaşçılarının affı ile birlikte, mücadelesini daha da güçlendirecekti. 2 Ekim 1876'da yapılan Paris Kongresinin ardından 28 Ocak 1878'de Lyon'da bir işçi kongresi toplandı ve bu kongrede sosyalizm sözcüğü kullanıldı. Bu, yıllar önce Jules Guesde'in başlattığı sosyalist propagandanın meyvelerini vermeğe başladığını gösteriyordu. Bu iki Kongreyi 23 Ekim 1879'da yapılan Marsilya Kongresi izledi ve bu Kongreden İşçi Partisi doğdu.

1881 seçimleri sırasında Cumhuriyetçi ve radikal adaylara karşı sosyalist adaylar çıkarıldı ve bu adaylar toplam olarak 60.000'den çok oy aldılar. Sosyalist adaylardan yalnız birisi, Marsilya'da Komüne katılmış olan Clovis Hugues, bu kentten milletvekili seçildi. 1885 seçimleri artık ilçe oylaması sistemiyle değil, il çevresinde çoğunlukçu liste oylaması sistemiyle yapıldı ve ikinci turda Paris'te bir sol ortaklık oluşturulduğundan iki sosyalist, eski Komün savaşçısı Camelinat ve Basly, Clemenceau ile birlikte milletvekili seçildiler.

İşçi sınıfı, Millet Meclisinde çok küçük ölçüde temsil ediliyordu. Burjuvazinin sol kanadı da onu, istediği gibi yararlanabildiği bir destek güç olarak görmek eğilimindeydi; ama işçi hareketi, sosyalist hareket güç kazandıkça, doğal olarak, yalnız talepler planında değil, politik planda da kendi savaşını vermekten geri kalmayacaktı.

1885 seçimlerinden sonra, 1870'deki Fransız yenilgisini hatırlatmakla beslenen şoven duyguların sömürülmesi sayesinde, gerici güçler ve Monarşi yandaşlarınca, çağdaş dilde faşist olarak nitelendirilebilecek bir hareketin baş kişisi olarak bir general kullanıldı. Hem kimi çevrelerin şatafat düşkünlüğüne hem de halkı tavlamaya yönelik bir takım davranışlara yaslanan General Boulanger, halkça beğenilirliğini artırmağa özen gösterdi, bir yandan da onun kişiliği çevresinde çok geniş bir propaganda yapılıyordu.

O dönemde, bir çok seçim bölgesinden aynı zamanda aday olunabildiğinden, bir çok bölgede seçim kazanan General Boulanger, ülkenin bütününde çok geniş bir propagandaya girişiyor, bu yollardan iktidarın sahibi olmayı düşünüyordu. Bu alanda da diğer alanlarda olduğu gibi karşılaştırmalar yapmak zorunlu; bu bakımdan Boulanger'nin, De Gaulle'ün R.P.F.'nin başkanı olduğu dönem boyunca esinlendiği bir çeşit model olduğu rahatlıkla söylenebilir.

Boulanger'nin propaganda harcamalarını gericiler karşılıyorlardı; ama O da, kimi eski Komün savaşçıları dahil, cumhuriyetçileri aldatmayı başarmıştı, epeydir geçerli olduğu gibi, o dönemde de, bu diktatör adayı tarafından, sonradan başkalarının da yaptığı gibi toplumsal demagoji kullanılmıştı.

Boulanger'ci taşkınlığın aldığı geniş boyut karşısında Parlamento, bir çok seçim bölgesinden adaylığı kaldırdı ve ilçe oylaması sistemi yeniden getirildi. 1885 – 1889 dönemi Yasa Koyucusu, eski haneden ailelerinin prenslerini süren bir yasa da kabul etmişti; hem bilgelik, hem de basit sağduyu gereğiydi bu. Ama bugün, Paris Kontu Fransa'da bulunmakta, De Gaulle'ün gezici elçiliğini yapmakta ve hatta" cumhuriyetçi " olduğunu söylemektedir, gerektiğinde dostu De Gaulle'ün yerini almak kendisi için hiç de fena olmazdı çünkü Bu taht talibinin ailesinden Cumhuriyeti da-

ha iyi boğabilmek için ona yaltaklanmak alışkanlık olmuştur.

General - Başkanın bize lütfettiği söylevlerde, Boulanger'nin kullandığı kimi politik temaların başka bir biçimde sunulduğunu ve başka koşullara göre geliştirildiğini görüyoruz: " Cumhuriyeti zararlı şeylerden arındırıp güçlendirmek için tüm iyi yürekli Fransızları çevremde toplanmaya çağırıyorum", diyordu Boulanger. Ve şunu ekliyordu: "Benim yolum ... Cumhuriyete doğrudur, ama bu cumhuriyet parlamenter olmayan, bu ülkeye güçlü bir hükümet veren bir cumhuriyettir, güçsüzlerin, sade insanların, yoksulların koruyucusu bir cumhuriyettir, halkın çıkarlarını aklından çıkarmayan bir cumhuriyettir".

Görüldüğü gibi söylenen hep aynı şarkıydı, 18 Brümer'in şarkısı, 2 Aralık'ın şarkısıydı ve bu şarkının yankıları 13 Mayıs 1958'de olduğu gibi 22 Nisan 1961'de de sessiz sessiz yeniden kendini duyurdu. Sonunda Boulanger'ci hareket, şefi Brüksel'e kaçınca, çöküp gitti; daha sonra Boulanger orada, metresinin mezarı başında kendini öldürdü.

Boulanger'den kurtulmuş olan III. Cumhuriyet hükümeti, toplumsal cepheyi gözden ırak tutmuyordu. 1 Mayıs uluslararası emek bayramı olduğu, Lyon'lu işçiler de 1831 ve 1834'de mücadele veren ipek işçilerinin anısını kutlamak istedikleri için, 1 Mayıs 1891'de de Lyon'da ve başka kentlerde şiddetli kavgalar oldu. 12 kişinin ölümü ve otuz kadar kişinin yaralanmasına yol açan Fourmies katliamı işte bugün meydana geldi.

Bu olayların ardından, 1 Mayıs'tan önce Fourmies'de ve çevrede toplantılar yapmış olan Paul Lafargue, bir yıl hapse mahkum edildi. Paul Lafargue, Fourmies katliamına karşı protesto simgesi olarak Nord'dan milletvekili seçildiğinde hapiste bulunuyordu. Ertesi yılı, Carmaux maden işçilerinin grevi damgaladı, bu işçiler 1893 başında yapılan bir kısmi seçimde Jean Jaures'i milletvekili yaptılar. Gene o yıl

genel seçimler yapıldı, bu seçimlerde, aralarında Guesde, Jaures, Vaillant ve Millerand'ın da bulunduğu elli kadar sosyalist milletvekili seçildi. Millerand, bu yasama dönemi içinde ünlü Saint - Mande konuşmasını yaptı.

Bu söylev - program, sosyalizmin tepeden tırnağa oportünist bir tanımını veriyor, sınıf mücadelesini bile inkâr ediyordu. Bu programın ilk bölümü şöyle özetleniyordu: " 1. Toplumsal mülkiyet için olgunlaştıkça, çeşitli dallardaki üretim ve değişim araçlarını kapitalist alandan ulusal alana aktarmak için Devletin müdahalesi", ama burada, karşısında işçi sınıfının bulunduğu Devletin özü hakkında hiç bir şey söylenmiyordu; 2." Devlet iktidarını genel seçimler yoluyla ele geçirmek", burada da işçi ve halk kitlelerinin zorunlu mücadelesi hakkında hiçbir şey denilmiyordu; 3." Emekçilerin uluslararası "birliği" deniyor, ama bu birliğin amaçları hakkında başka açıklık bulunmuyordu.

Fransız sosyalist hareketi bölünmüş, oportünizm iyice içine işlemişti, bu da doğal olarak, hareketin mücadele gücüne, tutkunluğuna zarar veriyordu. 1893 - 1898 yasama döneminde, uzun yıllar sürüp gidecek olan Dreyfus sorunu ortaya çıktı. Bu konuda, burjuvazinin çeşitli unsurlarının kavgası olan bu çatışmaya işçi sınıfının ilgisiz kalması gerektiğini düşünen Jules Guesde'in ne kadar haksız olduğu sık sık hatırlatılmıştır; Anti - Dreyfus'cu hareket gerçekte, demokratik özgürlüklere saldırmak isteyen papaz ve asker gericiliğinin en haşin güçlerini toparlıyordu.

Aynı şekilde şu da genellikle hatırlatılmıştır: Dreyfus sorunu konusunda, demokrasi ile gericiliği ilgilendiren bir mücadelede emekçilerin kayıtsız kalamayacaklarını düşünmekle Jean Jaures haklıydı; ama işçi sınıfının oynayacak kendi rolü, alacak özgün tavrı bulunmasına karşın, onun ancak sol burjuvazinin yedeğinde yer alacağını düşünmekle de haksızdı.

Bu sorun ülke içinde derin çalkantılara yol açtı, Emile Zola'nın *"suçluyorum"* adlı yayını da sorunun daha büyük ölçüde yankılanmasına yardımcı oldu; ama gerici Genel Kurmayın hükümet çevrelerinde güçlü destekleri vardı. Artık başka türlü bir şey yapmak olanağı kalmayınca, Dreyfus'un durumunu bir çözüme bağlamak için her şey yapıldı. Askeri yargı kesin bir mahkumiyet kararı veremediğinden, Dreyfus özgürlüğüne kavuştu ve Fransız ordusundaki subaylık hakkı yeniden tanındı.

XIX. yüzyıl biterken III. Cumhuriyetin aktifinde, dinsel baskılardan kurtulmuş bir eğitimin genelleştirilmesiyle Fransa'nın kentlerinde ve köylerinde Cumhuriyeti yerleştiren öğretmenlerin özverisi sayesinde cumhuriyetçi ruhun gelişmesine yardımcı olmuş laik yasalar vardı. Sendikalar yasası da kabul edilmişti, ama III. Cumhuriyetin toplumsal bilançosu pek önemli değildi; görece cesur kimi toplumsal çözümler içeren geçmişteki cumhuriyetçi programlar yol boyunca unutulmuştu.

Ülke içinde gerici kaynaşma sürüp gidiyordu; bu kaynaşma bir takım politik kişileri lekelemiş olan Panama skandalıyla beslenmişti; Dreyfus davasından yararlanarak, yahudi düşmanı şiddetli kampanyalar açılmıştı ve Cumhurbaşkanı Felix Faure'un ölümünde, Pariste Anti - Dreyfus'cu gösteriler yapıldı. Bu gösteriler, gericilerce, Dreyfus davasının yeniden görülmesinden yana olmakla suçlanan yeni Cumhurbaşkanı Emile Loubet'ye karşı yöneltilmişlerdi. Paul Deroulede'in yönettiği gericiler, bu olaylardan yararlanarak Elysee'ye bir silahlı baskın girişiminde bulundular. Bu olay 1899 Şubat'ında geçiyordu.

Gerici gösteriler sürüp giderken, 23 Haziran 1899'da Waldeck Rousseau hükümeti kuruldu. Hükümette bir yandan, Savaş Bakanı olarak, 1871 Komün savaşçılarının katillerinden biri olan General Galliffet, öte yanda da, Ticaret

Bakanı olarak, Saint - Mande söylev - programının kahramanı " sosyalist" Millerand yer alıyorlardı.

Bir sosyalistin yanında Gallifet'nin varlığı bir kışkırtma olarak kabul edildi ve sosyalist çevrelerde derin çalkantılara yol açtı, ama Jean Jaures, Cumhuriyeti koruma bahanesiyle, Millerand'ın hükümete katılmasını savundu. Jaures, bu tutumundan önce çok duraksamıştı; hatta Millerand'ı yeni hükümette yer almaktan caydırmağa çalışmıştı, ama Saint - Mande söylevcisi çoktan bağlantı yapmış, Gallifet ile görüşmüştü.

Jaures sonunda, Waldeck Rousseau'nun başvurduğu şantaja boyun eğdi. Waldeck Rousseau solda görünmek için hükümetinde bir sosyalist istiyordu ve bu işi Jean Jaures'e kabul ettirmek için ileri sürdüğü en önemli kanıtı ordunun kararsızlığıydı; orduya karşı " koz olarak kullanmak " için de Gallifet'ye gerek duyduğunu söylüyordu.

Boyun eğen ve Waldeck Rousseau hükümetini desteklemeğe karar veren Jean Jaures, bunun nedenlerini *Küçük Cumhuriyet*'te açıkladı. Şöyle yazıyordu:

> Cumhuriyet tehlikededir. Eğer bir hükümetin omuzları demirli komploculari cezalandırarak cumhuriyeti kurtarma cesareti varsa, bizim için kullandığı araçların fazla bir önemi yoktur. Ben kendi payıma bu mücadele hükümetinde görevi kabul etmiş olduğu için Millerand'ı onaylıyorum. Burjuva cumhuriyeti kendisini kuşatan askeri komployа karşı dövüştüğü sırada, sosyalist enerjiye gerek duyduğunu söylüyor ki bu büyük bir olaydır, tarihsel bir andır ve yürekli, muzaffer bir parti, kanımca, yaşamın bu sunusunu, Tarihin bu fırsatını savsaklayamaz.

Jaures, bu tutumuyla sosyalistler arasına bölünme to-

humları ekti, Onun, burjuvazinin işçi sınıfını kullanma girişimi olan " Millerand'cılık" ı koruması sosyalist harekete zarar verdi. Millerand olayı Sosyalist Enternasyonal'in çeşitli partilerinde şiddetli tartışmalara konu oldu; Millerandcılık, sosyalizmin ilke ve taktiklerine ters bir tutum olarak değerlendirildi.

Millerand'ın Waldeck Rousseau hükümetine, şu tam uğursuz Gallifet ile birlikte girişini anımsarken insan ister istemez, şimdiki durumun ışığında, temel kaygıları ulusal olmaktan çok gerici olan kimi askeri şeflerin bu dönemde oynadıkları rolü düşünmektedir. Ve kabul etmek gerek, kimi şeyler var ki, bu açıdan çok değişmemiştir.

Waldeck Rousseau hükümetinin kuruluşundan sonra, Jules Guesde ve Edouard Vaillant'ın etkisindeki sosyalistler bir bildirge yayınladılar. Bu bildirgede şöyle diyorlardı:

> Uzlaşma ve sapkınlık içindeki sözde sosyalist bir politikaya son vermek gerekiyordu. Bu politika, uzun zamandan beri, sınıf politikasının yani militan proletarya ile sosyalist partinin devrimci politikasının yerine geçirilmek isteniyordu. İki politika arasındaki çelişki bir gün mutlaka ortaya çıkacaktı. Bu çelişki, Mayıs katliamını düzenleyen biriyle birlik olan Waldeck Rousseau hükümetine bir sosyalistin girmesiyle ağır ve kınanacak koşullarda ortaya çıktı. Öyle ki bu çelişki, artık sosyalizmin onurunu ve çıkarlarını tehlikeye düşürenlerle, bunları korumakla görevli olanlar arasında hiçbir anlaşmaya yer bırakmamaktaydı.

Jean Jaures dışındaki sosyalistlerin çetin bir mücadele verdiği Waldeck Rousseau hükümeti sayısız grevlerle karşılaştı. Creusot'da (Eylül 1899), Vienne'de (Aralık 1899),

Saint - Etienne ve Doubs'da (Ocak 1900), Martinique'de (Mart 1900), Châlon - sur Saone'da (Haziran 1900), Marsilya'da (Ağustos - Eylül 1900), Calais'de (Kasım 1900), Montceau - les - Mines'de (Şubat, Mayıs 1901), Grenoble'da (Mart , Nisan 1901) vb ...

Özellikle Martinique ve Châlon - sur Saone'da meydana gelen kanlı olayların damga vurduğu bu grevler işçilerin içinde bulundukları kötü koşullardan kaynaklanan hoşnutsuzluğu dile getiriyorlardı. Millerand, toplumsal reform olarak topu topu 30 Mart 1900 tarihli yasayı kabul ettirmişti. Bu yasa en çok işgününü onbir saate, iki yıllık bir dönem sonunda onbuçuk saate, iki yıllık yeni bir dönemden sonra da on saate indiriyordu. Millerand, " Çalışma koşullarına ilişkin uyuşmazlıkların barışçı çözümü' hakkında da bir yasa tasarısı vermiş, ama bu kabul edilmemişti. Görüldüğü gibi hükümete katılımın bilançosu bir hiçti.

27 Nisan ve 11 Mayıs 1902 seçimlerinden sonra Waldeck Rousseau istifa etti ve yeri Emile Combes tarafından dolduruldu. Emile Combes'un iktidara geçmesi Kiliseyle Devletin ayrılışıyla belirlendi. Bu, papaz tarikatları konusunda önceki hükümet zamanında yapılanın ötesinde bir durumdu.

Doğal olarak, Kilise hiyerarşisi tepki göstermekten geri kalmadı ve 1904 Martında, ayrım hakkındaki yasa henüz tartışılırken, Cumhurbaşkanı, İtalya kralı katında Roma'yı ziyarete gittiği zaman Vatikan, katolik Devletlere, bu ziyareti papalık makamına bir saldırı olarak gösteren resmi bir nota gönderdi.

Jaures, Combes hükümetini destekliyordu, hükümetin genel politik doğrultusu nedeniyle, bu kez Millerand'cılık döneminden daha kolaydı durumu. Jaures, Combes hükümeti zamanında *L' Humanite'* yi kurdu (18 Nisan 1904) ve gene bu yıl Ağustosta, Amsterdam'da toplanan Enternasyo-

nal'in Kongresi, Fransız Sosyalist Partisinin birleşmesi için karar aldı, birlik 23 Nisan 1905'de Globe Kongresinde gerçekleşti.

Daha sonra gelen dönem sayısız işçi mücadeleleri, Güney Fransa bağcıları hareketiyle belirlendi. İktidarda bulunan radikaller ise genellikle kendi seçmenleri olan sömürülenleri susturmak için işe polis ve askeri karıştırmakta duraksamadılar. Bu konuda, birleşik partide toplanan sosyalistler, radikallerin oy almak için başvurdukları taktiğin ikiyüzlülükten uzak olmadığını anlamakta gecikmediler.

İlçe seçim sisteminden yararlanarak, bir ikinci tur gerektiğinde, radikaller bundan kazançlı çıkmak için ya sağ yada sol oyların ardına düşerek işlerini ona göre düzenliyorlardı. Bir radikal aday bir gericinin ardından ikinci tura çıktığında, taktiği gericiliği yenmek için sosyalist oylara çağrıda bulunmak oluyor, bir sosyalist adaydan sonra tura çıktığı zaman ise devrime giden yolu tıkamak için gerici oylara çağrıda bulunuyordu. Gerçi kimi cumhuriyetçiler, " solda düşman yok" diyorlardı, ama bu, seçimlere bakıldığında sık sık görülen bir durum değildi.

Bu durumu değiştirmek amacıyla Jean Jaures ve sosyalist parti, ülkedeki politik akımların halkça seçilen Meclise olabildiğince tam yansımasına elveren en dürüst seçim sistemi olan nisbi temsil için kampanya açtılar. Bugün hem gericiler hem de kendilerine sol diyen politikacılar nisbi temsille şiddetle mücadele etmektedirler.

Durum böyleyse bunun nedeni, nisbi temsil uygulandığı zaman Komünist Partinin, seçim sonuçlarında kesin olarak kendisini gösterecek bir güç oluşudur. Buna karşılık ilçe seçim sistemiyle, Fransa'nın en önemli partisi olan Fransız Komünist Partisi, 1958 seçimlerinde olduğu gibi, Millet Meclisinde ancak on milletvekiline sahip olabilir.

Mac - Mahon gibi De Gaulle'ün de yandaş olduğu ilçe

seçim sistemi, Guy Mollet gibi politikacıların da hoşuna gitmez değildi, çünkü bunlar, eski radikaller gibi, ister sağ oylar, isterse sol oylarla olsun seçim kazanabilirler; bu, kuşkusuz bir dürüstlük örneği değildir, ama onlar utanmadan, " oy pusulalarının rengi önemli değildir, sayılır onlar " diyen bir politikacının köpeksi yorumlarını memnunlukla yaparlar seçmenlere.

Uluslararası durumun tehlikeli bir biçimde bozulduğu sırada yapılan 1914 seçimlerinde Sosyalist Parti 100 sandalye kazandı, ama az sonra Jean Jaures öldürülüyor, Birinci Dünya Savaşı kudurganlığı başlıyor ve Sosyalist Partinin, kutsal ittifakın etkisiyle, savaş politikası ve sonuna kadar savaş batağına trajik batışı gözleniyordu.

Burada Sosyalist Parti ile iflasların en utanç vericisi içine düşen II. Enternasyonal'in savaş politikasının evrelerini hatırlatmak gerekmez. Buna karşılık, bu iflasın, Lenin ile Onun başkanı bulunduğu Bolşevik Parti tarafından örgütlenen ve zafere ulaştırılan Rusya'daki 1917 Ekim Sosyalist Devrimi olaylarının gelişmesine yaptığı büyük etkinin altı çizilmelidir.

Savaşla birlikte sosyalizm, Sosyalist Parti adına konuşmağa yetkili olduklarını ileri sürenlerin kendilerince hasır altı edilmişti; bu nedenle Rus işçi, asker ve köylüleri tarafından iktidarın ele geçirilmesi, şablonları bütünüyle altüst olmuş eski " teorisyenler" ce kötü karşılandı. O zaman kimi sosyalist çevrelerde, Ekim Devriminin, başarıya ulaşan, ama yine Rusya'nın geri kalmışlığı nedeniyle geleceği olmayan Blanqui'ci türden bir elkoymadan başka bir şey olmadığı ileri sürülüyordu.

Sonu edilgen bekleyişlere varmak üzere marksist teoriyi zayıflatmış ve kurutmuş olanlar, kapitalist Devletlerin eşitsiz gelişmesi ve emperyalistler arası rekabet koşullarında, emperyalist zincirin en zayıf halkasını koparmak olanağını,

daha sonra bundan doğacak tüm sonuçlarla birlikte farketmiş ve marksizmi zenginleştirmiş olan Lenin'in gözüpekliğini anlamıyorlardı.

Uluslararası durum dikkate alındığında, haklı olarak, proleter devrimci hareketin 1917'de Rusya'dan başka yerde de muzaffer olacağı düşünülebilirdi. Örneğin proleter devrimi, 1919 Ocağında Almanya'da muzaffer olabilirdi; nesnel koşullar böyle bir zaferi düşünmeğe elveriyorlardı. Tarihi, ömürleri boyunca devrimden sözetmiş, ama onunla karşı karşıya kalınca da sırt çevirmiş olan sosyal demokratları hiç unutmayacaktır.

Bunların tutumları sadece edilgen değildi. Kendi içlerinden Karl Liebknecht ve Rosa Luxemburg'u ölüme terkederek Alman proletaryasının devrimci umutlarının mezar kazıcıları oldular. Politik durumdan kaynaklanan Alman İşçi hareketinin gerekleri karşısında bu gerileme olmasaydı, Almanya da Hitler faşizminin utancından kurtarılmış olur, insanlık onun cinayetlerine katlanmak zorunda kalmazdı. Ama yazık ki bu politika faşizmin yatağını yaptı ve Hitler'in iktidara yükselişini hazırladı.

* * *

Ruhr bölgesi parababalarıyla Almanya'nın öteki büyük kapitalistlerince finanse edilen Hitler, başta Komünist Parti olmak üzere proleter hareketini yıkmayı amaç edinmişti. Ortakları kendisinden bunu bekliyorlardı. İşçi sınıfının bir bölüğünü dümen suyundan sürüklemek için Partisine Alman Ulusal Sosyalist İşçi Partisi adını veren Hitler çılgınca bir ulusal ve toplumsal demagojiye girişti.

Hitler, bir yandan Sosyal Demokrat Partiyi işçi sınıfı için hiçbir şey yapamamakla ve " yahudi Kapitalistler"in uşağı olmakla suçluyor, öte yandan da " yahudi bolşevikler" diye nitelendirdiği komünistlere hakaretler, iftiralar savuruyordu.

Hitler, işçi hareketine karşı yönelttiği yahudi düşmanı hücumlarla aynı anda hizmetkârı bulunduğu kapitalistlerin de düşmanıymış gibi görünmeğe çalışıyordu. Bu gibi propaganda konularının kullanılması, yaşlı Alman sosyalisti August Bebel'in şu sözünde tüm anlamını buluyordu: " Yahudi düşmanlığı, ahmakların sosyalizmi demektir".

On yıllar süren sosyal demokrat ve komünist propagandanın Alman emekçilerinin bilincinde bıraktığı izi de hesaba katan Hitler'ciler bayrak olarak, Weimar Cumhuriyetinin terkettiği Alman İmparatorluğunun eski renklerini aldılar. Bayraklarının işçi sınıfının kızıl bayrağı olduğu izlenimini vermek için bilerek onun ölçülerini kullandılar. Bayrağın orta yerine yerleştirilen beyaz renkli küçük çemberle beyaz zemin üzerine oturtulan siyah gamalı haç kızıl bayrağın bir çeşit süsü gibi görünüyordu.

1932 yılında, Berlin'de " Sportpalast"da Goebbels ve Hitler'in konuştukları bir Nazi Partisi mitingini izleme olanağı buldum. Güç yoluyla daha iyi bir duruma kavuşma olanağı sezdirilen tutkulu bir kalabalık üzerinde öne sürülen kimi düşüncelerin yaptığı sonsuz etkiyi ölçebildim. Milyonlarca işsizi bulunan bir Almanya'da hiç de önemsiz değildi bunlar.

Versailles antlaşmasını kınama, şoven duyguları şahlandırma ve Nazilere göre, Almanya'nın Birinci Dünya Savaşında savaşı kaybetmesinin temel nedeni olan, Komünistler, sosyal - demokratlar ve tüm demokratların sözde ihanetini tekrar tekrar anımsatma. İşte bütün bunlar, ünlü " Deutschland Erwache " yani " Almanya, Uyan" sloganının anlattığı çılgın bir şovenizm ve öç ortamı yaratıyorlardı.

Ama Hitler'ci propagandacılar, şoven duygulara çıkardıkları bu çağrıyı bir takım toplumsal safsatalardan da ayırmak istemiyorlardı. İşte bu konuda önce Goebbels'in, ardından da Hitler'in "zengin uluslar"a karşı "proleter ulus"

Almanya konusunu işlediklerini dinledim. Yani sınıf olarak proletarya kavramı, Hitler'cilerin temel tasarıları olan emperyalist yayılma girişimini örtbas etmek için gerçek anlamından saptırılmıştı. Böylece, dinyelenleri sersemleterek, onların düşünme yetilerini bulandıran tutkusal tepkilere seslenerek Krupp, Thyssen ve hempalarını, bu "proleter ulus'un üyeleri olarak kabul ettiriyor, Almanya'da sömürülenleri sömürücülerine karşı diken sınıf mücadelesi kavramını da silikleştiriyorlardı.

Öte yandan Hitler'cilerin söylevlerinde üstüne basıla basıla belirtilen Almanya'nın büyüme ve refah perspektifi de herkes için, daha sonra bu zenginlikten, bu ganimetten pay alma niteliğine bürünüyordu. Kısacası bu, bir ülke ölçeğinde gelişen "gangsterlik"ti, ama bütün bunlar kitleseldi. Askeri biçimde yapılan geçit törenleriyle hemen hemen dinsel ayinlerin birbirine karıştığı bu mitingin bende uyandırdığı gelecek endişesini hiç unutmayacağım.

Henüz yeni bir geçmişteki olayları gözden kaçırmak tehlikeli olur, çünkü faşist tehlike hâlâ var. Bugünün faşistlerinin sorunları, dünün Nazilerininkinden başka bir biçimde kendini göstermekle birlikte, örneğin O.A.S., yalnız Cezayir'de değil, Fransa'da da cinai etkinliklerini ortaya koydukça, onun yandaşlarının ideolojisinin giderek Hitler'cilerin ideolojisine benzediği görülebiliyor.

O.A.S.'li canilerde aynı ırkçı kafa, tıpkı Naziler gibi, insancıl yaşama karşı aynı horgörü, demokratik olan her şeye karşı aynı nefret ve adım adım işgörmeleri gerektiğinde korkulacak bir yanları olmadığına solun öteki ögelerini inandırarak komünistleri vurmağa yönelik aynı taktik görülmektedir.

Bu konuda, Hitler, vaktiyle klasik gericilikle sosyal - demokrat partinin Reich Başkanlığı için adayı olan Hindenburg tarafından iktidara davet edildiği zaman onun amacı-

nın partileri ortadan kaldırmak olduğunu hatırlamak faydasız değildir.

Hitler, Komünist Partiyle işe başladı, ama az sonra sıra Sosyal - Demokrat Parti'nindi. Yine de bu partinin Almanyada kalmış olan yöneticileri, yasa dışı sayılmaktan kurtulma umudu içinde, yabancı ülkelere sığınmış olan arkadaşlarını ele vermekte duraksamadılar. Bu yaltaklanma para etmedi; Sosyal - Demokrat Parti feshedildi, hemen ardından da Bavyera halkının Katolik Partisiyle Alman Ulusal Partisi de çalışmalarını durdurmak zorunda bırakıldılar.

Artık Nazi Partisi, Almanya'nın tek politik Partisiydi; komünistlere karşı mesafeli durarak kendilerini kurtarabileceklerini sananlar, sözde sakınımlarıyla, sonuçta ancak kendilerini kurdun ağzına atmayı becerdiklerini görebiliyorlardı.

Hitler'ciler tarafından politik partilere karşı alınan önlemlere kayıtsız kalmış olan sosyal - demokrat sendikaların yöneticileri, her halde kendilerini güvenlikte sanıyorlardı; politika dışı kalmakla korunacaklarına inanıyorlardı; hem bu tutumlarını daha da ileri götürmeğe hazırdılar, ama Hitler onlardan kurtulmak istiyordu ve bunu 1933 1 Mayıs'ı vesilesiyle gerçekleştirdi.

Hitler, Alman Ulusal Sosyalist İşçi Partisi şefi olarak, emekçilerin uluslararası mücadele günü olan 1 Mayıs'ın, ulusal bayram olarak kutlanacak " Alman Emek Günü" olacağını ilan etti [1] . Sendika yöneticileri Leipart'la Grassmann, Führer'e sadık olduklarını boşuna söyleyip durdular, gene de tutunamadılar; sendikaları feshedildi, iki aya kalmadan da, 24 Haziran'da, hristiyan sendikalara sıra geldi, onlar da ortadan kaldırıldılar.

Hitler, emekçilere sürekli haklarının korunacağını söyleyerek, işçilere karşı saldırıya hazırlanıyordu. Bu saldırı, iş sözleşmelerini hazırlamak ve "toplumsal barış"ı sağlamak için, hükümetçe seçilen "iş danışmanları"nın atanma-

sıyla kendisini gösteriyordu. Bundan amaç, grevin yasa dışı olduğunu ilan etmek ve " bir fabrikanın doğal şefine yani işverene mutlak otoritesini iade etmek"ti, bu adeta "ilahi hukuk"un işverenlik anlayışına dönüş demekti.

Daha dün meydana gelen bu olaylar, Salan'ın sözlerindeki kurnazlık ve ikiyüzlülüğü anlamağa yardımcı olur. Demokrasinin açık bir düşmanı olduğu halde Salan da, O.A.S.-nin gerçek faşist yüzünü gizlemek için, toplumsal taleplerden ve demokrasiden dem vurur. Gerçekte, bu sabık generalin sözlerinin sabık onbaşı Hitler'in sözlerinden daha fazla bir değeri yoktur. Fransız emekçi ve demokratlarının bunu unutmaları tehlikeli olur.

Bu, kimi politikacıların sağ O.A.S. ile sol O.A.S. adını taktıkları şeyler arasında yapmağa çalıştıkları kimi ayrımların neye yaradığını da göstermektedir. Salt anti- komünist olmayı kafalarına takmış Vincent Auriol ve ötekiler gibi kimi insanlar, O.A.S.'nin içerisinde bu türden ayrımlar üretecek noktaya geldiler mi, bunun gerçek anlamı, O.A.S.nin sözde solunu temsil eden kişi olarak fesatçı katiller takımının " ılımlı" adamı gibi sunulan Salan aracılığıyla O.A.S. ile gerektiğinde işbirliği yapmaktır.

Burada Fransız demokrasinin geleceği için çok tehlikeli bir politikacı düzeni sözkonusudur, çünkü bu gibi ittifaklar, yarın De Gaulle iktidarının yerini onun kadar antidemokratik olacak ve taşıyacakları her türlü tehlikeyle birlikte hükümet içerisine ünlü faşistleri sokacak bir rejim koyma arzusu taşırlar[2]. Fransa'da demokrasiyi canlandırma ve yenileştirme özlemi içindeki Fransa halkının istediği hiç de bu değildir.

Vincent Auriol türü politikacıların, "Sol O.A.S.", yani Salan ve yardakçıları üzerine çevirdikleri dolaplar, kimi küçük burjuva Almanların, Roehm ile S.A.'ların hoyratlığına karşı çıkması nedeniyle Hitler'in sözde ılımlılığına duydukları güveni hatırlatmaktadır. Onlar da, Nazi Partisinin "aşırıla-

rı" ile " ılımlıları" arasında uydurma bir ayrım yapıyorlardı, ama sonradan Hitler'in ne olduğunu, Alman halkına ne getirdiğini görmek olanağını buldular. Fransa halkı, komplocu bir sabık generalle aynı türden bir işi yenileme çabalarına izin vermeyecektir.

* * *

Bu olayları hatırlamak, Almanya işçi sınıfının ve dolayısıyla her ülkenin işçi sınıfının, nesnel koşullar elverişli olduğu halde, iktidarı ele geçirmekteki beceriksizliğini nasıl pahalı ödediğini göstermektedir. Bu böyle olmuşsa, bunun nedeni, sosyal demokratlarca aldatılan emekçilerin, kendilerini mücadeleye yöneltecek ve zafere ulaştıracak Lenin'in zenginleştirdiği marksizm ilkelerine yani marksizm - leninizme dayalı yeni tipte bir partiyi oluşturamamış olmalarıdır. Bunu iyi görmek gerekir.

Fransız işçi sınıfının Birinci Dünya Savaşı sırasında ve bu savaştan hemen sonra yavaş yavaş benimsemeye çalıştığı işte bu tipte bir partidir. Bu parti 1920 yılı Aralık sonunda Tours'da doğmuştur.

Savaş politikası içine sürüklenen işçi sınıfı, Birinci Dünya Savaşı yılları boyunca, Sosyalist Parti tarafından burjuvazinin kuyruğuna takılırken, emekçilerin önüne yeni ufuklar açmak, işçi sınıfını, gücünün ve özel amaçlarının bilincine ulaştırmak gerekiyordu. Bunu yaparken 1917 Ekim Sosyalist Devrimi örnek alınmalıydı.

Yaşam, Lenin'in, II. Enternasyonal'in iflası nedeniyle Komünist Partilerin kurulması için çağrı yapmakta ne kadar haklı olduğunu gösterdi. Bugün uluslararası komünist ve işçi hareketi büyük bir güç haline gelmiştir ve deneyler göstermektedir ki sosyalizmin ekonomik bakımdan geri eski Rusya'da gerçekleşemeyeceğini iddia eden kimseler, kendilerine göre, bunu düşünmenin daha olağan olduğu ülkelerde sosyalizmi gerçekleştirememişlerdir.

Ortada duran gerçek şudur: Ekim Devrimi ve komünistlerin etkinliği sayesinde sosyalizm, bir milyar insanı barındıran ülkelerde zafere ulaşmış ve Sovyetler Birliği, sosyalizmi kurduktan sonra komünizmin kuruluşu yoluna girmiştir.

Öyleyse bu ülkelerce elde edilen sonuçları dikkate alan komünistler, çağımızın ekonomik gereklerine uygun toplumsal dönüşümlere varmak üzere izledikleri politikanın doğruluğunu denetleyebilir ve demokratik gelişme bakımından yine gururla yapıcı karşılaştırmalara girişebilirler.

Fransız Komünist Partisi - burada Partinin çalışmalarını ayrıntılı olarak açıklamak sözkonusu değildir - işçi sınıfına, düşmanlarına karşı eylem birliği zorunluluğunu anlatma çabası içinde olmuştur. Parti, tek cephe politikasına göre hareket etmekteydi. Bu politika, asla duruma bağlı bir taktik değil, reformcu düşüncelerle sosyal - demokrat ideolojiden etkilenen işçi sınıfı ögelerini, belirli hedefler için mücadeleye sokmak amacıyla, proletaryanın en bilinçli bölümünü çaba göstermeye zorlama düşüncesiydi.

Tek cephe politikası, Komünist Partinin bütün tarihi boyunca, bir çeşit çıkış yolu olarak görülmektedir. Parti, işçi sınıfına kendi rolünü oynama zorunluluğunu göstererek üyelerinin ve kitlelerin komünist bilincini geliştirmek için savaşmaktan geri kalmadığı, tamamlayıcı gücün de rolünü oynamasına razı olduğu içindir ki kaç kez, kimi kritik anlarda, zorunlu eylem birliğini gerçekleştirecek en büyük gözüpekliği gösterebilmiştir.

Komünistlerin inatçı mücadelesi, sonunda, 1934 Şubat olayları boyunca sosyalist yöneticilerin eylem biriğine karşı direnişlerini kırdı. 6 Şubat faşist ayaklanma girişiminden sonra, 9 Şubat'ta Cumhuriyet Alanında Komünist Parti tarafından düzenlenen gösteri, 12 Şubat Büyük Grevi ve daha sonra da giderek artan antifaşist birlik eylemlerinin gelişme-

siyle anlatımını bulan antifaşist bir seferberliğin çıkış noktası oldu. Sosyalist emekçilerin faşist tehlikeye - bunun ne kadar korkunç olduğunu Almanya'da Hitler'cilerin tutumu gösteriyordu - karşı komünist arkadaşlarıyla yanyana dövüşmelerine engel olmanın olanaksızlığı karşısında, Leon Blum gibi bir sosyalist yönetici, tek cephenin kaçınılmaz olduğunu görmek zorunda kaldı. İşte sosyalist parti ile komünist parti arasında eylem birliği andlaşmasının imzalanmasına böylelikle gelindi.

Almanya'daki acınacak olaylardan ders alan, kendisinden önce hiçbir komünist partinin izlememiş olduğu yeni yollardan geçen Fransız Komünist Partisi, tüm antifaşistlerin eylem birliğini gerçekleştirmek, Hitler'e karşı sevgilerini saklamayan büyük burjuvazi unsurlarını yalnız bırakmak için her şeyi seferber etti.

İşçi sınıfı, köylüler ve faşist diktatörlüğe yani büyük sermayenin en gerici unsurlarının korkunç ve hayvanca diktatörlüğüne karşı orta sınıf unsurları arasında gerçekleşen bir ittifaktan başka bir şey olmayan ekmeğin, özgürlüğün ve barışın Halk Cephesi böyle oluştu.

Fransız Komünist Partisi, Maurice Thorez'in sesiyle, katoliklerle "Ateş Haç" örgütü saflarına düşmüş namuslu yurtseverlere çağrıda bulundu; Almanya'da geçen olaylardan katoliklerin de alacakları dersler vardı, " Ateş Haç" örgütü yöneticilerinin, ulusal çıkar düşüncelerinden çok sınıf çıkarlarının dayattığı saplantıları olmakla birlikte, örgüt saflarında yolunu şaşırmış yurtseverler bulunuyordu.

Halk Cephesinin, işçi sınıfı, köylüler ve orta sınıflara ne kadar önemli ekonomik ve toplumsal kazançlar sağladığı bilinmektedir, ama büyük sermaye güçleri de boş durmuyorlardı; komünizm tehdidini savurarak Halk Cephesi saflarında bölünmeğe yol açabilecek tüm gerici akımlara çağrı yapıyorlardı.

Fransa'da faşist beşinci kol çok etkiliydi. Hitler'in amacı Fransız yöneticilere karşı bir ayartma politikası uygulamaktı. Bu, Blum hükümeti zamanında Schacht'ın Paris'i ziyareti, daha sonra da Münih teslimiyeti ile kendini gösterdi.

Bu arada Fransız hükümetinin, Cumhuriyetçi İspanya'ya karşı uyguladığı müdahale etmeme politikası, Hitler ile Mussolini'nin Franko'nun yanında savaştıkları gerçeğini hiç hesaba katmıyordu. O dönemde, komünist olmayan bir basın organı [3] bu konuda şöyle yazıyordu:

> Hitler'in İspanya'da savaşa karışması yalnız İspanya Cumhuriyeti'ne karşı bir saldırı değil, aynı zamanda bizi kuşatmak için ilk çabadır; Fransa'ya karşı savaşın ilk perdesidir bu.

Fransız büyük sermaye çevreleri, İspanyol Cumhuriyetinin güç durumuna seviniyorlardı; Halk Cephesinin dağılmasını hedef alan, Daladier'nin izlediği politikadan memnundular. Bu Halk Cephesi onları öylesine korkutmuştu ki, ünlü bir gerici bir gün şöyle demişti: " Hitler, Halk Cephe'sinden yeğdir", bunlar Sovyetler Birliği'ni ezmek ve komünist hareketi ortadan kaldırmak için Nazilere güveniyorlardı; bu, onları Münih diktasını alkışlamağa kadar götürdü.

İşe büyük sermaye çevrelerinin karışması, bunların politikacılar üzerindeki etkisi belirleyici oldu. Sınıf çıkarlarıyla birlikte, Halk Cephesi tarafından başlatılmış ve mutlu gelişmelere gebe demokratik bir politika yerine gerici bir politikayı zafere ulaştırma tasası yurtsever düşüncelere baskın çıktı.

Fransa, bu koşullarda savaşa atıldı, Hitler'in beşinci kolu, Devletin başlıca makamlarına yerleşmişken Komünist Parti yasa dışı sayıldı. Hitler'i Doğuya doğru saldırıya geçirme niyeti besleyen Fransa ve İngiltere'nin kaypak tutumu

karşısında Sovyetler Birliği de, kendisine nefes alma fırsatı veren Alman- Sovyet andlaşmasını imzalamıştı.

Sonuç, komünist militanlara karşı işkence politikasıydı; işgalin uzun süren karanlığıydı; Sovyetler Birliğinin katlandığı özveriler olmaksızın kazanılamayacak amansız bir savaştı; gizli görevleri, savaşları, tuzakları, hain idamları, hiçbir zaman geriye dönmeyecek yitikleri ve ölüleriyle Direniş hareketiydi. Kazanılacak tek şey, yurdun onuru ve kurtuluşu, faşizmin hayvanca diktatörlüğüne karşı özgürlüğün zaferi olan bu savaşın ön safında bulunmak, komünistlerin gururu ve övüncüdür.

* * *

Tüm tuhaf savaş dönemi boyunca, Fransız yöneticiler her halde Hitler'in Batıya saldırmaktan vazgeçeceğini düşünüyorlardı. 10 Mayıs 1940'da, kendisine iyice hazırlanma fırsatı verilen Hitler'in saldırısı başlatıldığı zaman müttefiklerin askeri gücü olağanüstü bir hızla bozguna uğradı.

Daladier'nin yerine Hükümet Başkanlığına geçen Paul Reynaud, İspanya'da Fransa Büyükelçisi olan Petain'i Paris'e çağırmış, Petain burada Başbakan yardımcısı olmuştu. Oysa Petain, faşistlerin övgü düzdükleri şu askeri şeflerden biriydi. Onu, Cumhuriyete karşı kullanılması olası, gerektiğinde başvurulacak biri olarak gösteriyorlardı.

İktidar yolları da Hitler'cilerle anlaşmağa hazır olan ve onlara karşı hiç de amansız bir savaş sürdürmeyi düşünmeyen Parlamento düşmanı teknokratlarla doldurulmuştu. Beşinci kolun ajanlarına gelince, Onlar, bu korkunç 1940 Haziran Günlerinde, Fransa üst üste askeri felâketlere uğradıkça, boşaltma da, göçebeliğe sürüklenmiş bütün bir ülke izlenimini verdikçe daha etkin ve daha sabırsız oluyorlardı.

Petain, Hitler ile ateşkes anlaşmasını imzaladığı zaman, başına gelenleri bir türlü anlayamayan bir halkın bitkinliği

dolayısıyla kendisini güvencede buluyordu. Çevresi gerici politikacılar ve ünlü faşistlerle dolu olan ihtiyar mareşal, yenilgi sayesinde kendisine sunulan Cumhuriyeti boğma olanağını hemen anladı.

Ama bunu gerçekleştirmek için doğallıkla, adım adım iş görmek gerekiyordu. Ateşkesi imzalayan ilk Petain Hükümetinde, Chautemp ile Chichery gibi radikaller vardı; Albert Riviere ile Fevrier gibi sosyalistler vardı; Laval, Frossard ve Marquet gibi, her şeyi yapabilecek tıynette bir dönekler üçlüsü, Ybarnegaray gibi bir faşist ve Robert Schuman gibi bir hristiyan demokrat vardı.

Kuşkusuz, bu hükümette askerler de bulunuyordu, iki general: Weygan, Colson, bir de amiral: Darlan. Ama bu hükümet uzun süre devam edemezdi. Ateşkes anlaşması imzalanınca Laval, Petain'e, Anayasa yapma yetkisi dahil, tam yetki vermek üzere Ulusal Meclis'in Vichy'de toplanmasını sahneledi. Amaç, " ulusal bir devrim zorunluluğunu anlamak ve kabul etmek''tir, deniliyordu. Demek oluyor ki gericilik, " devrim" sözcüğünün arkasına gizlenebilmektedir.

Bu yöntemleri kınamak ve hain Laval'in çevirdiği dolabı açığa vurmak için bu Meclisteki hiçbir ses çıkmadı, sadece 80 sessiz muhalif vardı ve bu böyle olduysa bunun nedeni, teslimiyetçilere karşı ulusun sesini, özgürlüğün mezarını kazanlara karşı özgürlüğün sesini duyuracak komünist milletvekillerinin orada bulunmayışlarıydı. Onlar, Ocak 1940'da, Millet Meclisinin Münih yanlısı çoğunluğu tarafından görevlerinden uzaklaştırılmışlardı.

Cumhuriyet düşmanı, ulus düşmanı çabalarını sürdürmesi için Petain'e bir çeşit yasallık paravanası olurken kendi kendisini de öldüren bu Meclisteki oylar zahmetsizce elde edildi.

Petain, tam yetkiyi alır almaz Cumhurbaşkanının istifasını istedi ve 11 Temmuz 1940'da, mutlak bir hükümdar

ağzıyla 1 numaralı anayasal belgeyi yayınladı. Bu belge şu hükmü getiriyordu: " Biz, Fransa Mareşali Philippe Petain, 10 Temmuz 1940 tarihli temel yasaya göre Devlet Başkanı görevini üstlendiğimizi beyan ederiz". 10 Temmuz tarihli bu ünlü yasa ile şöyle diyordu: " Ulusal Meclis, tüm yetkileri *Cumhuriyet Hükümeti*' ne verir".

Eski gerici mareşalin Cumhuriyet sözcüğünü çarçabuk hasıraltı etmesi gerekiyordu. Fransa Cumhuriyeti yerini Fransız Devletine, "Özgürlük – Eşitlik - Kardeşlik" dövizi de " İş - Aile - Yurt" üçlüsüne bıraktı.

Petain ile Laval'in koruyuculuğundaki Fransız Devleti, Fransa'nın politikasını Hitler Almanyası'nın politikasına uydurmak için elinden geleni yaptı.

Bu Devlet, Ulusal Kitaplık ile halk kitaplıklarını faşist ideolojiye ters düşen kitaplardan arındırdı; gerçek bir Fransız Gestaposu kurdu ve polis örgütünü her türlü cinayeti işleyebilecek türden adamlarla doldurdu. Ulusal Yardımlaşma maskesi altında geniş bir dolandırıcılık işine girişti; Fransız Savaşçılar Lejyonu'nu kurdu. Bu Lejyonun baş yaratıcısı, işkenceci Joseph Darnand'dı. Darnand, Lejyonun Nice'de yapılan ilk toplantısında söylevine şöyle başladı: " Salonda masonlar, pis yabancılar ve yahudiler varsa çıksınlar dışarı".

Demokrasi düşmanı Petain, elbette il ve ilçe meclislerini kaldırdı ve nüfusu 2000 den fazla olan bucaklarda belediye seçimi yerine atama yolunu kullandı. İş yaşamını düzenlemeğe yönelik bir çok yasaya gelince, bunlar açıkça Hitlerden esinlenmişlerdi ve grev hakkını yok ediyorlardı. Aynı zamanda kilise gericiliği de genel eğitim üzerinde etkisini duyuracak bir konuma getirilmişti. Irkçılık, Devletin resmi öğretisi haline gelmişti.

Petain, efendisi Hitler'in hizmetinde Fransa'nın bir çe-

şit Gauleiteri* idi." Fransaya çok kötülüğü dokunan yalanlardan tiksiniyorum" diyerek iktidara gelmişti. Ve halka, demokrasiye karşı beslediği kinle yalandan ve ihanetten geri kalmadı.

Petain'in, 10 Temmuz 1940 tarihli temel yasa gereğince - bilindiği gibi O hemen ertesi gün Devlet Başkanlığını üstlendiğini açıklamıştı- , bir Anayasa hazırladığını birçok Fransız unutmuştur yada düpedüz bilmemektedir.

Bu Anayasa, hükümet yetkilerinin tümünü Devlet Başkanına veriyordu; Danıştayı iktidarın temel kuruluşlarından biri haline getiriyordu. Tek bir Ulusal Danışma Meclisi öngörülmüştü, onun da bileşimi ve yetkileri hakkında hiçbir açıklık yoktu. İller valilerle yönetilecekti. Hem ulusal planda, hem de il planında sınai, ticari ve tarımsal her etkinlik dalında bir Düzenleme Komitesi ile korporatif bir düzen kurulacaktı.

Bu anayasada bir Hitler ve Mussolini anlayışı karışımı vardı, Fransa'nın demokratik geleneklerinden bütünüyle vazgeçiliyordu.

Fransa'yı satmış, Hitlercilere iki milyon tutsak teslim etmiş, Hitler'in gestaposuna yardım için polisini yurtsever avına çıkarmış, Fransa mareşali olduğu halde, ihanet batağına batacak kadar ileri gitmiş olan Petain'in saltanatının ilk döneminde halktan belli bir beğeni kazandığını kabul etmek gerekir.

O, birçoklarına göre, " en kötüyü önlemiş" bir insandı ve Onun, Devletin başında bulunması, birçok Fransızı yurttaşlık ödevleri ile her türlü yurtsever çabalardan bağışık tutuyordu.

İlk aylarda direnişçiler, yaygın bir sempati akımı ile karşılaşmamışlardı, hatta kimileri onları, herkesin başına

---

(*) Gauleiter: Nazi Almanyasında, Eyalet parti başkanlığı ile birlikte valilik görevi yapan yönetici. Ç.

dert açabilen tehlikeli unsurlar olarak görüyorlardı. Ama sonradan durum başka bir biçim aldı ve işgalcilere karşı savaş geliştikçe halkın ruh hali de değişti.

Eğer makiliklerde vuruşanlarla Fransız Gönüllü ve Partizanları, düşmanı etkili bir biçimde hırpalayabilmiş, güvenliğini tehlikeye düşürebilmiş iseler, bu başlangıçta az çok Petain'e güvenmiş olup da, sonradan ondan ve ihanet kampından yüz çevirip yurt kampına katılan büyük Fransız kitlesinin işbirliği sayesinde gerçekleşmiştir.

Petain'ci diktatörlük deneyinin nasıl sonuçlandığı bilinmektedir: Sigmaringen'e kaçtı, nankör mareşal olarak yurda ihanetten ölüme mahkûm edildi, onursuzca ömrünü tamamladı; işbirlikçisi olan tam anlamıyla çürümüş ve kokuşmuş politikacı Laval'e gelince, ömrünü idam sehpasında tamamlıyordu.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

DİRENİŞ HAREKETİ VE DEMOKRASİ

Fransız yurtseverleri, faşist saldırgana karşı savaşlarında hem Hitler'in canilerine, hem de onlara yardımcı olan Petain'inkilere karşı kendilerini korumak zorunda olduklarından, Vichy hükümetinin politikasının ne kadar kötü olduğunu görecek durumdaydılar. Fransa'da faşizm, yenilgiden yararlanılarak, fiilen bu hükümetin koruyuculuğunda kurulmuştu.

İşgalcilere silahla karşı koyanların düşüncesine göre, amaç, bir yandan yurdu kurtarmak ve bağımsızlığını sağlamak, öte yandan da Petain ile onun çevresinde toplanan hainler takımının simgelediği diktatörlük rejiminden kurtulmaktı.

Direnişçilerce Cumhuriyeti canlandırma gereği kabul

ediliyor ve onu sağlama bağlamak, ilan etmek daha da zorunlu görünüyordu. Çünkü İngilizlerin koruması altında Direniş Hareketinin simgesi haline gelmiş olan De Gaulle gerçekten güvenilir bir cumhuriyetçi değildi. De Gaulle, tersine, kralcı inançları ve Petain'le sıkı dostluğu ile tanınmıştı.

16 Haziran 1940'da, Bordeaux'da, Petain kabinesi kurulduğunda, Hitler'ci beşinci kolun sırabaşı Laval, yeni hükümetin baş kişilerinden biri olduğundan, İngilizler, bu yeni hükümetin savaşa devam etmek bir yana, yakında teslim olacağını seziyorlardı. Yenilerde tuğgeneralliğe yükseltilen ve daha önce Paul Reynaud kabinesinde Milli Savunma Bakanlığı müsteşarı olan De Gaulle, Petain'in başkanlığındaki yeni hükümete katılmıyordu. Bu hükümetin kuruluşunun ertesi günü, yani 17 Haziran 1940'da, Britanya Gizli Servisi görevlilerinden biri olan İngiliz generali Spears ile birlikte, uçakla İngiltere'ye gitti.

Ertesi gün, 18 Haziran'da, Londra radyosunda konuşan De Gaulle, mücadeleyi sürdürmek için İngiltere'de kendisini bulmak üzere, Fransa dışında bulunan sivil ve asker Fransızlara çağrıda bulundu. De Gaulle'cü tarihyazımı, o zamandan beri, bu 18 Haziran çağrısına gerçekte sahip olmadığı bir değer vermeğe çalıştı. Gerçek şu ki, De Gaulle, Fransa dışında bulunan Fransızlardan yardım istemekle yetiniyor ve Direnişi yurt topraklarında örgütlemeyi hiç sorun etmiyordu.

Sonradan Petain'e karşı çıkan insanların, Fransa'da bu ana karşı nasıl davrandıklarını göstermek için, örneğin 19 Haziran tarihli *Le Figaro* da, François Mauriac'ın yazdıklarını anmak faydasız değildir:

> Mareşal Petain, ülkesine karşı sevgisinin o yüce kanıtını verdikten sonra, Fransızlar radyodan, Fransa'nın hiçbir zaman daha onurlu olmadığına onları inandırmak iste -

yen bir ses duydular. Pes doğrusu! Bizim, kendimizi kandırmamaktan başka kurtuluş şansımız yoktur. Gerçekte, felaketin ışığında görünen şudur: Fransa, görünüşte kusursuz, ama her yanını görünmez karıncaların kemirdikleri şu eski güzel konaklara benziyordu. Her şeyde, ilkelerde ve yöntemlerde reform olmalıdır. Demokrasimizin resmi doktrini kendisini ortaya koymuştur. Fransızların, bu büyük yıkımın altında yatan nedenler üzerinde anlaşmaları gerekir. İşte yalnız o zaman, çocuklarımız için bir yeniden diriliş şafağının ışıdığını görme şansı, bizler yani onların babaları için de bağışlanma umudu olacaktır.

Petain, yenilgiden yararlanarak bir kişisel iktidar rejimi kurmak için dümen çevirirken, 19 Haziran'da, Londra'da yaptığı ikinci bir çağrıda De Gaulle şöyle diyordu:

> Ben, Fransız askeri ve şefi, General De Gaulle, düşman boyunduruğu altına girmiş bir hükümetin çöküşü, kurumlarımızı işletmenin olanaksızlığı karşısında, Fransa adına konuşmanın bilinci içindeyim.

De Gaulle, kurumlardan söz ediyor, ama Cumhuriyetten söz etmekten kaçınıyordu, kısacası saldırgana karşı direniş ile ona teslimiyet arasındaki tercih sorunu konusunda ayrılan mareşalle generalin ikisi de cumhuriyetçi ve demokratik düşünceleri benimsemiş değildiler.

Monarşist kafalı [1] bir subay olan De Gaulle, öteden beri iktidara gelmeyi düşlemişti. Yapıtları, onun askerlikte yükselmekten çok politikada yükselmeyi düşündüğünü göstermektedir. Hitler, iktidara geçmek için Almanya'da yoğun bir etkinlik gösterirken, 1932 yılında De Gaulle, *Kılıcın*

Keskin Yanı (Le fil de l'epee) adlı kitabını yazdı. Bu kitapta, adeta Hitler'in kullandığı politik felsefeyi sunuyordu. Bu kitapta sergilenen düşüncelere bir göz atmak ilgi çekici olur.

" Saygınlık Hakkında " başlıklı bölüm, başlıkaltı yazısı olarak, Villiers de L' İsle - Adam'ın şu dizesini taşımakta ve dizeyi anan adamın ölçüsüz kibirini ortaya koymaktadır:

"Kendi şanını taşımak, kendi göğsünde".

Bu bölümün başında, yazara göre, belirgin niteliği otoritenin zayıflaması olan dönemin bir tanımlanması yer almaktadır:

> Çağımız otoriteye etmediğini bırakmıyor. Ahlak ona saldırıyor, yasalar onu zayıflatmak istiyor. Gerek aile ocağında, gerekse işyerinde, Devletin içinde ya da sokakta otoritenin karşılaştığı güven ve itaatten çok sabırsızlık ve eleştiridir.

Daha sonra seçkinlikten, sıradüzeninden kaynaklanan "Eski Saygı" nın kaybolmasından duyduğu hoşnutsuzluğu dile getiren gelenekçi monarşist De Gaulle, şöyle yazmaktadır:

> Bu çöküntüyü, eski uluslarımızda yüzyıllardır kullanılmakta olan ahlaki, toplumsal ve politik düzenin batışı izlemektedir. Uzun süre, iktidara ve seçkinliğe, sıradüzenini gerçekleştiren haklar tanınmıştır. Bilerek, inanarak yapılmıştır bu. Bu sözleşmenin yapısı çatlaklar nedeniyle yıkılmaktadır. Çağdaşlarımız, sarsılmış inançları, kanı çekilmiş gelenekleri, tükenmiş sadakatlarıyla artık eski saygının tadını almamakta, eski törelere de saygı göstermemektedirler. " *Tanrılarımız ihtiyarladı, güçsüzlüğümüz ondan"*

De Gaulle, hoşgörülmez kabul ettiği bu durumu sergiledikten hemen sonra, değişiklikleri gerçekleştirmek için

öğütlediği yöntemleri açıklamağa girişmekte ve bunu şu sözlerle yapmaktadır:

> İnsanlar yemek, içmek ve uyumaktan vazgeçemedikleri gibi, aslında yönetilmekten de kesinlikle vazgeçemezler. Bu siyasal hayvanların örgütlenmeye, yani düzene ve şeflere gereksinmeleri vardır.

Ama bu "siyasal hayvanlar"a, yani insanlara nasıl şefler vermeli. Monarşiye düpedüz dönüş kolay görünmediğinden ve ayrıca tabandan gelen diktatörler moda olduğundan De Gaulle, her halde, eğer bu tipler başarı umabiliyorlarsa, bunu kendisinin de haydi haydi umabileceğini düşünüyordu. Bu nedenle şöyle yazıyordu:

> Kitleler, daha dün, makama ya da soya rağbet ettikleri halde, bugün beğenilerini, kendilerini kabul ettirmeği bilen kişilere yöneltmişlerdir. Hangi meşru prens, cüreti bir yana, hiç yoktan türeyen falanca diktatör gibi, sürekli itaat görmüştür?

Sonra, diktatör adayları düzeyine yükselebilmek için gerekli niteliklerin incelenmesinde daha da öteye giden De Gaulle, düşüncesini şöyle açıklamaktadır:

> ... Saygınlık, önce, çözümlemeğe gelmez temel bir yetiye, doğal bir yeteneğe bağlıdır. Gerçek şu ki, kimi insanlar çevrelerine adeta doğuştan bir otorite akışkanı yayarlar. İnsan, tam olarak bunun ne olduğunu anlayamaz, hatta kimi zaman onun sonuçları karşısında şaşar kalır.

Kılıcın Keskin Yanı'nın yazarı, buyurgan bir güce adaylık için kendince zorunlu doğal yetilerin ötesinde, umulan sonuca varmak için kullanılmasını gerekli gördüğü yöntemleri de incelemektedir:

> Saygınlık içinde, kazanılmayan, kişinin

özünden gelen ve herkese göre değişen bir bölüm bulunmakla birlikte, kimi değişmez ve zorunlu ögeler de vardır,bunlar görmezlikten gelinemez. İnsan, işte bunları edinebilir, yada en azından geliştirebilir. Sanatçıya olduğu gibi şefe de mesleğin biçim verdiği yeti gereklidir. Ve unutulmamalıdır ki giz olmaksızın saygınlık da olmaz, çok iyi tanınan şey fazla saygı uyandırmaz.

Diktatörün davranış incelemesini daha da ileri götüren De Gaulle şunu eklemektedir:

Demek oluyor ki ruhun tasarıları, türü, devinimleri içinde başkalarının kavrayabilecekleri bir ögenin bulunması gerekir. Bu öge onları büyüler, coştırur, soluk soluğa tutar.

1932 tarihli bu parçalar, bu sırada De Gaulle'ün beslediği tutkular hakkında her şeyi ortaya koymaktadır, bu tutkuların en ufak bir demokratik inanç izi taşımadıkları da açıkça görülmektedir. Charles De Gaulle adlı Fransız subayı, kaderin önüne yeni yollar açmasını bekleyerek sıkılıp durduğu garnizonda, düşlediği iktidarın hayaliyle kendinden geçmiş izlenimini vermektedir.

Bu, aşağıdaki satırlardan açıkça anlaşılmaktadır:

... Olaylara egemen olmak, onlara damga basmak, sonuçları göze almak, işte, her şeyden önce şeften beklenen budur. Bir insanın başkalarının üstüne çıkması ancak Onun, genel göreve kişiliğin güven ve atılımını getirmesi koşuluyla haklı görülür. Egemenlik ayrıcalığı, buyurma hakkı, başkalarınca sayılma gururu, binbir türlü ilgi, güçlüyü çepeçevre saran bağlılık duyguları ve olanaklar, şefin en büyük payı aldığı şan ve şeref, bütün bunlar ona neden karşılıksız verilsin?

> Bütün bunlar, şefin yüklendiği riskle değilse nasıl ödenir? İtaat isteyen kişi eğer onunla yararlı bir şey yapmayacaksa itaat hoşgörülmez. Şef de eğer yürekli, kararlı, girişken olmazsa ondan ne yarar sağlayacaktır?

Ama De Gaulle bununla yetinmemektedir. *Kılıcın Keskin Yanı*'nı yazarken, kaderinin yalnızca düşlediği, öngördüğü gibi olacağını düşünmekle kalmamakta, ayrıca şefin saygınlığını ve yetkilerini çok yukarı yükseltirken, yığın adını verdiği halkı alçaltmak ve şefi, politikayı uygulayan takımdan ayıracak mesafeleri saptamak istemektedir.

Bu nedenle önce şöyle yazmaktadır:

> Eylem karşısında yığın korkuya kapılır, başkalarının korkularıyla herkesin korkusu alabildiğine çoğalır.

Daha sonra da, arkasından sürüklediği Debre ile hükümet ekibine peşin olarak adanmış gibi görünen satırlar eklemekte ve tıpkı bir hükümdar gibi kurumlu bir edayla düşüncesini belirten De Gaulle şunları yazmaktadır:

> Şefin enerjisi, cankurtaran simidinin geminin yolcularına güven vermesi gibi astları güçlendirir. Cankurtaran simidinin orada olduğunu ve eğer tehlike varsa güvenle ona sarılabileceğini bilmek ister insan. O halde sıradüzeninin figüranları için saygınlık sözkonusu değildir: bunlar her şeyi yutan ve hiçbir şey vermeyen, örtülerinin altında titrek ve korkak asalaklardır. Genellikle memurluk makamlarını, askeri terfilerini ya da bakanlık koltuklarını koruyabilirler; hatta, gerektiğinde, görgü ve mevzuatın onlara sağladığı uygun bir saygı da görürler ... Ama a-

maçlara inanç, büyük isteklere eğilim onların donuk kurnazlıklarından uzaktır [2].

1932'nin aday - diktatörüne göre ordu, yalnızca ordu olmak zorunda değildi. Tarih sahnesinde oynamadan önce, şimdiden kafasından geçirip durduğu rolü ana çizgileriyle tanımlamağa çalışıyordu. Halkı küçümsemesini hiç saklamayan De Gaulle, şöyle yazıyordu:

> Görevi yığını yönetmek olanlar onu kullanmakta ustadırlar. Bu görev belagatın temelidir: en kısır tez çevresinde büyük düşünceler uyandırmayan hatip yoktur. Bu görev davaların kaldıracıdır: her banka broşürü gelişmeden yana görünür. Bu görev partilerin de tramplenidir, hepsi durmadan genel refah tan sözeder. Öyleyse şefin buyurdukları yüce bir değer taşımalıdır. Şefin tepeden bakması, geniş görüşlü olması, etraflı değerlendirmesi, böylelikle dar çerçevelerde çekişen ayaktakımından ayrılması gerekir. Yığın ufak tefek kaygılara kendisini kaptırmışken o, sıradan şeylere önem vermemelidir. Alt tabaka sakıngan davrandığı zaman o, bayağı yöntem ve davranışlardan uzak durmalıdır. Erdem de İncilin olgunluğu da İmparatorluğa götürmez, Eylem adamı büyük ölçüde bencillik, gurur, katılık ve kurnazlık dışında tasarlanamaz. Ama bütün bunlar ona bağışlanır, hatta büyük işler yapmak üzere bunlardan yararlanırsa daha da fazlasını hakeder.

Her şey açıktı, tutkular net bir biçimde sergilenmişti, ama *Kılıcın Keskin Yanı*' nın yazarına, bu kadar açıkça saptanan hedefe ulaşmak için izlenecek yolları, kullanılacak araçları incelemek kalıyordu. Yapıtın " Politikacılar ve As-

kerler" başlıklı son bölümünde ele alınan sorun budur.

Bu bölüm önemli bir saptamayla başlamaktadır:

> Barış döneminde sahnede başrolü politikacı oynar. Yığın onu ister alkışlasın, ister ıslıklasın, gözleri de kulakları da her şeyden önce bu kişidedir. Savaş, ansızın, kulislerden bir başkasını çıkarır sahneye, ilk plana iter, ışıkları onun üzerinde toplar: askeri şef ortaya çıkar. Politikacı ile askerin birlikte oynayacağı bir oyun başlar.

Politikacının oynadığı rolü incelerken, De Gaulle onu belli bir küçümsemeyle değerlendirir:

> Efendi olmak için kendisini hizmet adamı gibi gösterir ve güven kazanmak için hasımlarıyla yarışa kalkar. Sonunda, bin türlü entrika ve yeminle artırmayı kazanır: iktidarı alır. Peki şimdi dürüstçe davranacak mıdır? Ne gezer! Hâlâ hoşa gitmesi, prensi yada Parlamentoyu kendisine inandırması, tutkuları okşaması, ilgi çekmesi gerekir. Gücü ne denli geniş olursa olsun, yerinde eğretidir. Güvenilmez bir yoldaş olan kamuoyu onu kaprisli bir adımla izler, ileri gider yada uygun bir anda atağa kalkarsa onu durdurur.

Bu yargıyı netleştiren De Gaulle, şunu da eklemektedir:

> Demek oluyor ki, büyük olsun küçük olsun sıradan tarihsel kişi yada politikacı otoriteyle güçsüzlük, saygınlıkla halkın nankörlüğü arasında salınır durur.

Politikacıya karşı askeri, yani yöneticilere karşı askeri şefleri çıkardıktan sonra, bu konuda şöyle yazmaktadır:

> Asker, politikacıyı genellikle pek güve-

nilmez, kararsız, reklam düşkünü kabul eder. Buyruklara alışkın asker kafası Devlet adamının başvurmak zorunda olduğu bu kadar numaraya şaşar kalır.

Ordunun iktidar karşısındaki tutumunu ele alan De Gaulle, şu saptamayı yapmaktadır:

> Ordunun Devlet makamlarına istemeye istemeye bağlılık gösterdiği bir gerçektir. Özü ve alışkanlığı bakımından disiplinci olan ordu, kuşkusuz, itaatten ayrılmaz, ama bu itaat pek gönülden değildir; üstelik bu itaat gösterileri de kişilerden çok görevlere yöneliktir.

Kılıcın Keskin Yanı'nın yayımından iki yıl sonra De Gaulle'ün, ikinci bir yapıt yayımladığı bilinmektedir: *Meslek Ordusuna Doğru (Vers L'armee de Metier)* adını taşıyan bu yapıtta O, çağdaş dünyada halkın genel seferberliği olmaksızın savaşın düşünülemeyeceği gerçeğini hiç dikkate almayan bir askeri görüşü geliştirmekteydi.

Orduyu, ülkeyi savunmakla görevli ayrıcalıklı bir kurum olarak düşünüyordu. Ona göre savaş profesyonel askerlerin çatışması olduğundan, bir kast oluşturmak üzere üstünlük ve ayrıcalıklardan yararlanmak da onların haklarıydı.

Bu konuda şöyle yazıyordu:

> Eğer meslek ordularına artan bir üstünlük sağlayan gelişme, sonuçta silahlı yığınların öfkeli çatışmaları yerine düzenli savaşları geçirecekse bunun insan soyu için paha biçilmez bir değeri olacaktır.

Meslek ordusu görüşünü başarıya ulaştırmak için üstesinden gelinmesi gereken güçlüklere ilişkin olarak De Gaulle şöyle yazıyordu:

Yarın, meslek ordusunun doğması, ona yeni bir yapı ve ruh verilmesi (bunlar olmaksızın sadece aldatıcı bir heves olurdu o) için yargılarında bağımsız, buyruklarına karşı çıkılmaz, kamuoyunun saygı duyduğu bir önderin ortaya çıkması gerekir. Bu önder, yalnız Devlete hizmet eden, önyargılardan arınmış, propagandadan nefret eden, kendisini işine vermiş, görev alanındaki işlerle kişiler konusunda bilgili, orduyla bütünleşen, komuta ettiği kişilere bağlı, sorumluluğa susamış, kendini kabul ettirecek denli güçlü, çekici olmakta becerikli, büyük işler yapacak denli büyük insandır. Yurdun Ona, doğrudan bir güç tasarrufu borçlu olacağı Bakan, asker yada politikacı böyle biri olacaktır.

Görüldüğü gibi, *Kılıcın Keskin Yanı* boyunca geliştirilmiş olan temel düşünceyi, yani şef düşüncesini burada yeniden buluyoruz: şef, tek başına, herşeyi değiştirebilir, şef olmaksızın hiçbir şey değişemez. Bu kitap geleceğe ilişkin görüşlerle bitmektedir. Bunları da anmak faydasız değildir;

Toplumdaki çevik güçlerle iktidarın kalıplaşmış katılığı arasında hemen yokedilemeyecek açık bir karşıtlık görülmektedir. Çağdaş kuşaklar verim düşüncesi içindedir: beygir gücü, rekorlar, seri imalat, uzmanlık, maliyet fiyatı; çağımız aydınlığa susamıştır: çiğ ışıklar, net hatlar, sağlık, mayolu kadınlar, Veritas bürolar; yüzyılımız yüzünü güce çevirmiştir: rekabetler, karteller, seçkinler, propaganda, milliyetçilik ... bütün bunlar rahat zamanların yavaşlık, sıkılganlık ve gevşekliği ile artık kolay kolay uyuşmayacaklar-

dır. Gerçekten, binlerce belirti, yakın bir u - yarlamanın habercisidir. Kalkınma, yeni düzen ve otoriteyi gündemine almayan grup, parti, konsül yok gibidir. Ancak gereksinimlere göre hareket eden kurumların işleyişi, kuşkusuz kısa sürede kararlılara yer açmamaktadır.

De Gaulle'ün 1934 yılında habercisi olduğu bu ünlü meslek ordusu, ancak sömürge savaşlarını sürdürmek amacıyla gerçekleştirildi. Bu savaşlar, şimdiki Cumhurbaşkanının daha ikinci Dünya Savaşından önce sözünü ettiği sivil iktidara muhalefet etkenlerini kimi ordu kadroları içinde tehlikeli bir biçimde geliştirdi.

Ve işte 1958'de, De Gaulle'ü iktidara getiren kimi askeri şeflerin politik tutkularının, Fransa halkının güvenliği ve henüz yaşamakta olan özgürlüklerimizin geleceği için tehlikeler taşıdığı biliniyor.

Demek oluyor ki özel koşullar sayesinde Direniş Hareketinde ön planda önemli bir rol oynayan adam böyle biriydi. Cumhuriyeti canlandırmayı düşünmüyordu. Bu nedenle, onun gibi önce Londra'da, sonra da Cezayir'de bulunmayan, ama Fransa topraklarında dövüşen Direnişçiler ülkenin geleceğini düşündüler, tartıştılar ve 15 Mart 1944 tarihinde *Ulusal Direniş Konseyi* çalışma programını kabul ettiler.

Bu program, saldırganların yenilgisini hızlandırmak için ivedi bir eylem planı ile ülke kurtulduktan sonra uygulamaya konulacak önlemler dizisini içeriyordu.

Faşist işgalcilere karşı mücadeleyi yoğunlaştırmağa, yerel ve İl Kurtuluş Komiteleri kurulmasına ilişkin önlemleri anlatmak bu yapıtın çerçevesi dışındadır. Ama Direnişçilerin gelecekteki ilişkilerini nasıl düşündüklerini ve varmak istedikleri hedefleri nasıl saptadıklarını anmak gerekir.

Direnişçiler, herşeyden önce şöyle diyorlardı:

Varılacak hedefte birleşen, ülkenin hızla

kurtarılması demek olan bu hedefe ulaşmak için kullanılacak araçlarda birleşen C.N.R. *(Ulusal Direniş Konseyi)* içerisinde toplanmış çeşitli hareket, grup, parti yada politik eğilimlerin temsilcileri, Kurtuluştan sonra da birleşik kalmakta kararlı olduklarını ilan ederler.

Ve Direnişçiler, ulusun politik ve ekonomik bağımsızlığını korumak, Fransa'yı güçlü, büyük ve evrensel işlev sahibi bir ülke olarak yeniden kurmak için birleşik kalmak ve birlikte mücadele etmek istiyor ve şu konularda anlaşıyorlardı:

Hainlerin cezalandırılması ve düşmanla anlaşmış yada işbirlikçi hükümetlerin politikasına etkin olarak katılmış olanların yönetimden ve mesleki yaşamdan uzaklaştırılması üzerinde titizlikle durmak; hainlerle karaborsa madrabazlarının mallarının müsaderesini, savaş kârları ile genellikle işgal boyunca halkın ve ulusun zararına elde edilmiş kazançlar üzerine artan oranlı bir vergi konulmasını ve tüm düşman mallarının, bu arada ateşkesten başlayarak Mihver Devletleri ve uyruklarınca Fransa ve sömürgelerdeki işletmelerde elde edilmiş payların müsaderesini, bu payların devredilmez ulusal malvarlığı haline getirilmesini talep etmek.

Çalışma programının bu noktası, işgal boyunca Fransız ve Alman kapitalistleri arasında gelişen ekonomik işbirliğinin önemine ilişkin kimi açıklamaları gerektirmektedir.

Fransız şirketleri mali, sınai ve ticari alanda istilacıya doğrudan ve bile bile yardımda bulundular. Kimya sanayiinde Francolor topluluğu oluşturuldu ve " Avrupa içi" Otomobil Komisyonu kuruldu. Laval'in sekreteri olan Guerard diye biri tarafından yineli sigorta anlaşmaları yapıldı; sinema, cam, seramik, soğutma sanayii vb. konularda sözleşmeler düzenlendi. Bu anlaşmalara arka çıkan Pucheu ile Bichelonne, Fransa'nın varını yoğunu Alman tröstlerine peşkeş çektiler. Francolor Boya Maddeleri ve Kimyevi Ürünler Anonim Şirketi, boya maddeleri dalında çalışan Kuhlmann tröstünün dört fabrikasının katılmasıyla, 800 milyon sermayeyle 1941'de kuruldu: payların % 51'i Alman tröstü İ.G. Farben'in ellerindeydi. İ.G. Farben, böylece işin yönetimini eline alıyor ve bu yoldan tüm Fransız boya sanayiini denetliyordu.

Kuhlmann, Villiers - Saint - Paul ve Oissel fabrikaları ile Saint -Denis ve Saint - Clair - du- Rhone şubeleri karşılığında bir takım İ.G. Farben pay senedi almıştı. Francolor, dört Alman, dört de Fransızdan oluşan bir kurul tarafından yönetiliyordu. Fransızlardan Rene Duchemin Kuhlmann Kurumlarının başkanıydı.

Peugeot - Hotchkiss - Saurer - Latil topluluğu ile Unic, Lafly, Delahaye, La Licorne firmalarını kapsayan bir Fransız Otomobil Yapım Şirketi kuruldu. Renault'ya gelince O, ateşkesten başlayarak kendiliğinden Hitler'ci istilacıların emrine girdi.

Marcel Champin tröstünün metalürji firması olan Louvroil - Montbard - Aulnoye Şirketi, (bu şirket kırktan fazla yüksek fırın, çelik fabrikası, çeşitli metalürji sanayiilerini yönetiyor yada denetliyordu) Fransa'da tek büyük boru üreticisiydi. Bu şirket, 1941'de, "üretiminin büyük bir bölümünü" Almanya'ya teslim için Alman Boru Karteli ile anlaşma-

lar yaptı. Şirketin 1941 Genel Kurul Raporu utanmadan şöyle diyordu:

> Yeni yaptığımız anlaşmaların çıkarlarımızı geniş ölçüde göz önünde tuttuğunu bilmenin sevinci içindeyiz.

1943'de, Paris'te, metalürji alanında anonim şirket olarak Krupp firması kurulmuştu. Şirketin uğraş alanı tarım makinaları yapım, satış ve onarımıydı. Bu şirket, Essen Fried Krupp Şirketinin 20 milyon sermayeli bir şubesiydi.

Yine 1943'de sınırlı sorumlu bir Hoesch - Paris şirketi kurulmuştu. Bu şirket ilkmaddeler, sınai ürünler, demir ve çelik sanayii ile uğraşıyordu.

Elektrokimya alanında, Pechiney, Ugine ve Bozel - Maletra firmaları, Aero - Banque'a bağlanmışlardı. Alman Havacılık işleriyle ilgili bu banka 1941'de Paris'te özellikle Fransız magnezyum ve aliminyumunun Almanya'ya ithali amacıyla kurulmuştu. Aero - Banque üç Alman müdür tarafından yönetiliyordu. Elektrokimya tröstleri ile elektroçelik fabrikaları böylece " işbirlikçiler" in ilk sırasında yer alıyorlardı.

1941 yılında " daha uzak mesafeler üzerinden akım naklini sağlamak ve bu yoldan bir " bağdaşık Avrupa İşletmesi" amacına yaklaşmak için " 40.000 volta varan yüksek gerilimli elektrik nakil hatları kurulması konusunda Alman ve Fransız makamları arasında anlaşmalar yapıldı. *Gazette de Francfort'un* kullandığı sözcüklerdi bunlar: " bir bağdaşık Avrupa işletmesi". Bu, yalnızca Almanya'nın elektrik akımı bakımından gereksinimini karşılamayı adlandıran ikiyüzlü bir formüldü.

Elektrik Enerjisi Şirketleri Grubu, Rhone Ortaklığı, Truyere Enerji Şirketi, Cere Hidro - elektrik şirketi gibi bellibaşlı işletmeler bu programın uygulamasını ellerinden gel-

diğince ileri götürdüler.

Viyana Devindirici Güçler Şirketi, 1943'den başlayarak, Massif Central yeni hidroelektrik tesislerini bitirmeğe çalıştı. Auvergne Hidro - elektrik Şirketi de durup dinlenmeden yeni bir santral kurmakla uğraştı. Paris'in en büyük şirketlerinden ikisi, Elektrik Ortaklığı ile Elektrik Birliği, gerek doğrudan doğruya, gerekse şubeleri aracılığıyla yüksek gerilim şebekesinin geliştirilmesiyle ilgilendiler. Sınai Enerji Kurumu ise, Rhone ve İsere'in toplam 440 milyon kilovat saat kapasite ile yeni düzenlemelerinde çalışan, aralarında Lyon Rhone Devindirici Güçler Şirketi'nin de bulunduğu bir çok şubenin gelişmesine yardımcı oldu.

19 Eylül 1942 tarihli *Pariser Zeitung*'un yeni tesisler konusunda Fransız Elektirk Endüstrisinin çalışmalarını sevindirici bulması, endüstri yöneticilerinin, Petain hükümetinin isteklerine her zaman büyük bir ivedilikle karşılık vermiş olduğunu belirtmesi bu koşullarda şaşırtıcı değildir.

Fransız Kauçuk Sanayii Alman denetimini kabul ederek şu biçimi aldı: bellibaşlı beş Fransız firması bir Alman firması ile kardeş ilen edildiler. Bu firmalar Alman firmasına kimi kolaylıklar sağladılar. Karşılığında sentetik kauçuk alıyorlar ve pilot firma olarak ikinci derecede bir takım Fransız firmalarını kendilerine bağımlı kılmak hakkını elde ediyorlardı. Böylece Hitler, tüm Fransız sanayiinin Wehrmacht için çalışmasını sağlama bağlamış bulunuyordu.

İşte bu koşullarda örneğin Hutchinson, aracılık ederek Alman vesayeti altına soktuğu yirmi kadar Fransız firmasını denetledi. Bu Fransız tröstünün İtalyan ve İspanyol iştiraklerinin yarısı karşılığında, Alman Kimya Sanayii ona sentetik kauçuk sattı; bu, elbette, bitmiş ürün olarak sadece Almanyanın gereksinimini karşılamak içindi.

Tekstil tröstleri Hitler yönetiminin hizmetine koşmakta öyle hamarat davrandılar ki Nazi işgalcileri bile hoş-

nutluklarını dile getirdiler:

> Almanya ve Fransa tekstil endüstrileri ve uzmanlar arasındaki işbirliği çok sıkıdır. *(Pariser Zeitung,* 13. Ekim 1943).

Fransa Yapay İpek Konsorsiyomu benzerlerinden ne daha çok, ne de daha az suçluydu. Çünkü bu Konsorsiyom, ancak bağımlı bulundukları Saint - Gobain, Gillet de Lyon gibi kimyasal ürünler tröstlerinin rızasıyla iş görebilen tüm yapay ipek üreticileri adına Alman tröstü Thüringishe Zellwolle ile anlaşma yaptı.

Ekonomik işbirlikçiliğin başka bir çok örnekleri hatırlanabilir ve denebilir ki bu işbirliğine katılmamış bir endüstri dalı bulmak zordur.

Büyük Mağaza kralları, elbette, sanayi krallarından başka türlü davranmıyorlardı. Örneğin toptan ticaret çevreleri, 1941 yılında, Fransız Kıtasal İthalat ve İhracat Birliği'ni (CİMPEX) kurdular. Birliğin amacı, bir yandan Fransa'nın sömürgeleri ile, öte yandan da Almanya ve Fransa'nın doğusundaki ülkelerle ekonomik ilişkiler ve alışverişlerdi.

Bankalara gelince, bunların Fransız ekonomisinin bağımlı kılınmasındaki rolleri birinci derecede önemliydi. Worms Bankasının, Paris ve Hollanda Bankasının, Kuhlmann'a yakınlığıyla tanınan Lambert Biltz Bankasının ve Mirabeau Bankasının Alman çıkarlarına bağlılığı o dönemde herkesçe biliniyordu. Büyük bankaların bu işteki sorumluluğu hiçbir zaman yeterince belirtilemez.

Ulusal bilincin gereklerinin kâr yasasından daha güçlü olabileceğini hiç düşünmeden ve en ufak bir duraksamaya kapılmadan Fransa'yı, Fransa'nın ekonomik çarkını ve bağımsızlığını satan bankaların suçortaklığı olmaksızın, sanayi tröstleri kendi alanlarında iş göremezlerdi.

Dört büyük Fransız mevduat bankasının (Credit Lyonnais, Societe Generale, Comptoir National d'Escompte ve

Banque Nationale Pour le Commerce et 1' Endüstrie) Fransa ve sömürgelerde sözde sanayii geliştirmek amacıyla düşman hizmetinde bir mali ortaklık kurdukları görüldü. Bu ortaklığın amacı aslında Fransız - Alman projelerini gerçekleştirmekti. Ortaklık, önemli projelerin uygulamaya konulması konusunda tüm Fransız yada Alman büyük işletmelerinin emrinde olacak deniliyordu, ama burada bir gerçeği gizleme girişimi söz konusuydu.

Öte yandan, Sigorta Örgütleme Komitesi başkanı olan Laval'in sekreteri Jacques Guerard, Fransız sermayesinin bu önemli bölümünü Alman vesayeti altına soktu. (Büyük Rizikolara karşı Uluslararası Birlik, Yineli Sigorta grupları, Denizcilik sigortası borsaları)

Burada sadece açık anlaşmalarla belirginlik kazanmış kimi ekonomik işbirliği örneklerinden söz edilmektedir. Tüm bir sanayiin ya da tüm bir ekonomik etkinlik dalının temsilcileri olarak tröstlerin adamlarınca bağıtlanan genel anlaşmalar olsun, Alman ve Fransız sermayelerinin ortaklaşa katılımıyla oluşturulan Fransız firmalarının kurulmasına yada düşmanın doğrudan veyaseti altında oluşturulan Fransız firmalarının kurulmasına, hatta Fransız sermayesinin katılımıyla Fransa'da Alman firmaları ya da şubeleri kurulmasına yönelik özel anlaşmalar olsun işte böyle anlaşmalardır.

Buna, tekelci sermayenin adamlarının, Mareşal - Başkan'ın korumasıyla, iktidarın anayollarını ele geçirmiş olduklarını da eklemek gerekir. (Bu noktada biz, Petain'in çevresi ile De Gaulle'ünki arasında tuhaf benzerlikler buluyoruz.) Maliye Teftiş Kurulunun oluşturduğu kast, Maliyede Bouthilier, Dışişleri Bakanlığında Çinhindi Bankasından Baudoin, Petain'in Özel Kaleminde Barthete'den Dumoulin tarafından temsil ediliyordu. Ayrıca Worms Bankasından Pucheu, İçişleri; Forges Komitesinden Mireaux, Milli Eği-

tim; Emlâk Bankasından Caziot, Tarım Bakanlıklarındaydılar ve kişi olarak Charles Rosve doğrudan doğruya Devlet işlerinin yönetimine karışmıştı.

Bu takımın cahil, uysal, her türlü yurttaşlık duygusundan yoksun bir halka gereksinimi vardı. Öğretmenlerinin oynadığı olumlu rol nedeniyle, Öğretmen Okulları, 6 Ekim 1940'da kapatıldı. Weygand adlı şu yeteneksiz kişi ise, aynı yılın 6 Haziran'ında Petain'e şöyle yazıyordu: " sınıf mücadelesi olmayan bir toplumsal rejim kurmak gerekir". Her şeyi yöneten büyük bankanın önünde " Diz çökün ve susun" demek oluyordu bu.

Demek oluyor ki, mali sermaye oligarşileri, Petain aracılığıyla ve hizmet ettikleri faşistlerle uyum halinde Fransa'yı sağmal inek gibi kullandılar. 200 ailenin ilâhları örgütleme komitelerinde yer alıyorlar ve ulusal üretimin tümüne el koyuyorlardı. Örgütleme komiteleri üzerinde ilk yetki sahibi olan Lehideux'nün yerine Makine Yapımı Örgütlenme Komitesi'nin ilk başkanı olan, Hain Doriot'nun dostu Pucheu geçti.

Metalürji Komitesi, Schneider'in memurlarından biri tarafından yönetiliyordu. Bu komitede, doğal olarak, Theodore Laurent, Humbert de Wendel, Baron Petiet, Baron Pierre – Louis Hely d' Oissel ve öteki büyük sanayiciler vardı.

Tüm Örgütleme komitelerinin başında büyük sanayiin, büyük bankanın ve büyük ticaretin temsilcileri bulunuyordu ve bunların görevleri, doğallıkla, Hitler'cilerle el ele çalışmaktan ibaretti.

Zaten Petain, 12 Ağustos 1941'de, " örgütleme komitelerinin amacının, Almanya ile görüşmeler yapmak için sorumlu insanları gereken yetkiyle donatmak" olduğunu açıkça belirtti. Yani amaç, Laval'in dediği gibi, "Avrupanın yeni düzeni çerçevesinde" çalışmaktı.

Fransız kapitalistlerin Alman soydaşlarıyla ekonomik işbirliği, Fransa'nın Nazilerce işgalinin en iğrenç bölümlerinden birini oluşturmaktadır.

Yurdun mutsuzluğu, yurtseverleri, düşmanı altetmek için canları pahasına çalışmağa yöneltirken, bir takım büyük sanayici, bankacı ve madrabaza korkunç kârlar getiriyordu. Bunlar da yurtsever geçiniyorlardı, ama aslında bayrakları hisse senetleri ve tahvillerdi.

Direniş Hareketi Ulusal Meclisi'nin Proğramı

Savaş uzayıp gider, Hitler'ci Almanyanın zafer umutları da hızını yitirirken kapitalist çevreler, Hitler'cilerle " iş çevirmeğe" devam etmekle birlikte ikili oynamaya başladılar. Bir takım güvenceler elde etmek için aralarından kimilerini öbür tarafta görüşmekle görevlendirdiler.

Direnişçiler ne olup bittiğini biliyorlardı. Bu nedenle Direniş Hareketi Ulusal Meclisi, halkın ve ulusun zararına elde edilen kârların zoralımı için karar aldıktan sonra, ulaşılacak öbür amaçları saptamıştı. Bu amaçlar şunlardı:

Politik Planda:

– Yeniden düzenlenecek genel oy hakkı yoluyla sözü Fransız halkına vererek en geniş demokrasinin kurulması;

– tam bir düşünce, inanç ve anlatım özgürlüğü;

– basının Devlet, para babaları ve dış etkiler karşısında onuru ve bağımsızlığı olan basın özgürlüğü;

– örgütlenme, toplantı ve gösteri özgürlüğü;

– konut dokunulmazlığı ve haberleşmenin gizliliği;

– insan kişiliğine saygı;

– tüm yurttaşların yasa önünde mutlak eşitliği;

Ekonomik Planda:

– büyük ekonomik ve mali derebeyliklerinin ekonominin yönetiminden temizlenmesini içeren gerçek bir ekonomik ve toplumsal demokrasinin kurulması;

– özel çıkarların genel yarara bağımlılığını sağlayan ve faşist Devletler örneğine göre kurulmuş mesleksel diktatörlükten kurtarılan ekonominin akılcı bir örgütlenmesi;

– ulusal üretimin tüm ögelerinin temsilcilerine danışıldıktan sonra Devletçe saptanan bir plana göre bu üretimin arttırılması;

– Ortak çalışmanın ürünü olan, tekellerin ellerindeki büyük üretim araçları ile yeraltı zenginlikleri, enerji kaynakları, sigorta şirketleri ve büyük bankaların yeniden ulusa dönmesi;

– üretim, alım ve satım, tarım ve esnaf kooperatiflerinin desteklenmesi ve geliştirilmesi;

– gerekli nitelikleri taşıyan işçilere, işletme çerçevesinde yönetim görevlerine giriş hakkı ve emekçilerin ekonominin yönetimine katılması.

Toplumsal Planda:

– özellikle sözleşmeye dayalı çalışma rejimini yeniden kurma ve iyileştirme yoluyla çalışma ve dinlenme hakkı;

– Her emekçiye ve ailesine tam bir yaşam güvenliği, onuru ve olanağı sağlayan bir ücret ve aylık düzeyinin garantisi ve ücretlerin büyük ölçüde arttırılması;

– para değerinin dengede kalmasına yönelik bir politika ile ulusal satınalma gücünün garantisi;

– ekonomik ve toplumsal yaşamın örgütlenmesinde geniş yetkilerle donatılmış bağımsız bir sendikacılığın, geleneksel özgürlüklerle yeniden kurulması;

– çalışarak kendi geçimlerini sağlayamadıkları hallerde tüm yurttaşları geçim olanaklarına kavuşturmayı hedef alan

tam bir sosyal güvenlik planı;

– iş güvencesi, işe alma ve işten çıkarma koşullarının düzenlenmesi, işyeri temsilciliklerinin kurulması;

– Buğday Ofisi deneyimini genelleştirip düzelten elverişli bir tarım fiyatları politikası, tarım işçilerine sanayi işçileriyle aynı hakları tanıyan toplumsal bir mevzuat, tarımsal afetlere karşı bir sigorta sistemi, haklı bir hasılat kirası ve yarıcılık sistemi, genç köylü ailelerinin kolay mülk edinebilmeleri yoluyla ve bir tarımsal donatım planı hazırlanarak tarım emekçilerinin yaşam düzeyinin güvenceye bağlanması ve yükseltilmesi;

– yaşlı emekçilerin son günlerini onurlu bir biçimde geçirmelerini sağlayan bir emeklilik;

– felaketzedelerin zarar ve ziyanlarını tazmin, faşist terör sonucu ölen yada yaralananlara para yardımı ya da emeklilik;

– gerekli nitelikleri kazanacak olanların en yüksek görevlere getirilmeleri, doğuma değil, liyakata bağlı gerçek bir elit yetiştirilmesi ve halkın katkılarıyla sürekli yenilenmesi için anababalarının maddi durumu ne olursa olsun, tüm Fransız çocuklarının eğitim ve öğretimden yararlanması ve en gelişkin kültüre kavuşturulması olanağının gerçekten yaratılması.

Sonuç olarak, C.N.R., programında şöyle diyordu:

> Böylece Vichy hükümetinin kurduğu aşağılık gericilik rejimini temizleyecek, demokratik ve halkçı kurumlara, teslimden önceki çürümenin ve ihanet girişimlerinin kaybettirdikleri etkinliği kazandıracak yeni bir Cumhuriyet kurulacaktır. Böylece hükümet çalışmalarının sürekliliğini halkın temsilcilerinin gerçek denetimiyle birleştiren bir demokrasi gerçekleştirilecektir.

Bu çalışma programı, kuşkusuz, Fransa'da kurulması amaçlanan kurumlara ilişkin ayrıntılara girmiyordu, ama bu kurumların en geniş demokrasinin kurulmasına elvermesi gerektiğini dikkate alıyordu.

Programın, büyük ekonomik ve mali feodaliteleri ekonominin yönetiminden uzaklaştırma sorununu koyması, Direnişçilerin, ülkenin politik, ekonomik ve toplumsal yaşamında daha önce varolana oranla ciddi değişiklikler yapma zorunluluğunun bilincinde olduklarını gösteriyordu.

De Gaulle Fransa'ya dönüp de Fransız Cumhuriyeti Geçici Hükümet Başkanı olarak Fransa'nın kurumsal geleceği ile ilgilendiği zaman, kuşkusuz, halka başvurmayı düşündü; ama vakit geçirmeden ve sanki geleceğe yönelik bir seçme olanağı kazanmak istermiş gibi, öteden beri düşündüğü plebisit sistemini ülkenin politik adetleri arasına sokmak amacıyla bir referandum düzenledi.

Her şeye egemen bir Kurucu Meclis seçiminden yana olan Fransız Komünist Partisi, direnişçi tüm parti ve hareketleri şu sloganlar üzerinde bir kampanya başlatmaya çağırmak için Sosyalist Parti ile anlaşmaya varmıştı:

- Bütün öteki seçimlerden önce, hemen 1945 Ekim'inde, bir Kurucu Meclis seçimi;
- Hem Kurucu, hem Yasa Koyucu olan bu meclisin tam egemenliği;
- Karma listeye yer vermeyen, tek listeden seçmeye dayanan eksiksiz bir nisbi temsil sistemi ve artan oyların ulusal planda değerlendirilmesi.

Maurice Thorez, 26 - 30 Haziran 1945'de toplanan Komünist Partinin X. Kongresine sunduğu raporunda Sosyalist Parti ile yapılan bu anlaşmayı önemle belirtmişti. Birkaç gün sonra, 14 Temmuz'da, "Fransız Direniş Meclisi" de

egemen bir Kurucu Meclis talep ediyordu. Nihayet 29 Temmuz'da, Danışma Meclisi " her koşulda" hükümetin halkın temsilcileri karşısında "dolaysız ve mutlak " sorumluluğun zorunlu olduğunu ilan etti. Oysa De Gaulle'ün istemediği de işte buydu.

Danışma Meclisi, Kurucu Meclisin yetkilerini sınırlamayı amaçlayan De Gaulle'cü tasarıyı geri çevirmiş ve egemen bir Kurucu Meclis'ten yana karar almıştı, yine de De Gaulle, 21 Ekim 1945 tarihli, iki sorudan oluşan referandumunu düzenlemekten geri kalmadı.

Bu iki soru şöyle hazırlanmıştı: 1 – Bugün seçilen Meclisin Kurucu Meclis olmasını istermisiniz? 2 – Yeni Anayasa yürürlüğe girinceye kadar Devlet yetkilerinin, bu oy pusulası arkasında metni bulunan yasa tasarısı hükümlerine uygun olarak düzenlenmesini kabul eder misiniz (bu soru, birinci sorunun kabul edilmesi halinde cevaplandırılacaktır)?

Katılımın çok yüksek olduğu oylamada seçmenler, 800.000'e karşı 19 milyondan fazla oyla tek Kurucu Meclis'ten yana tavır aldılar. Ama seçmenler aynı zamanda 6,6 milyona karşı 13,2 milyon oyla, düzenleyici bir yasanın benimsenmesiyle bu Meclisin yetkilerinin sınırlanmasını da kabul ediyorlardı. Seçmenleri ikinci soruya EVET demeye çağıran Sosyalist Parti, Kurucu Meclisin yetkilerinin sınırlanmasında büyük bir sorumluluk taşıdı.

Komünist Parti, birinci soruya EVET, ikinci soruya ise HAYIR demeyi savunan tek partiydi. Cumhuriyetçi görüşlere uygun olarak Partinin almış olduğu bu tavır Ona büyük bir seçim başarısı kazandırdı. Beş milyondan fazla oy komünist adaylara yöneldi ve Parti, 151 milletvekili ile Fransanın bir numaralı partisi oldu. Sosyalist Parti ise dört buçuk milyon oyla 133 sandalye elde ediyordu.

Demek oluyor ki 522 üyeden oluşan yeni Mecliste Komünistlerle Sosyalistler yalnız başlarına mutlak çoğun-

luğu elde tutuyorlardı.

Yeni Kurucu Meclis göreve başlar başlamaz, yeni Hükümetin bileşimi sorununda De Gaulle ile anlaşmazlıklar ortaya çıktı. De Gaulle, Hükümette Komünistlere önemsiz bir yer vermek istiyordu. Bu durumda, 19 Kasım 1945'de, De Gaulle'ün Hükümet başkanlığından istifa etmiş olduğunu bahane ederek, - De Gaulle'ün dostları bu istifayı yok saymak istiyorlardı- halkın temsilcilerinin zorunlu kararları almasına engel olmak isteyenlere karşı, Palais - Bourbon kürsüsünde söz alarak, Komünist Parti adına şunları açıklama fırsatını buldum:

> Maceralara kapı açacak, kişisel iktidara zemin hazırlayacak Parlamanter bir güçsüzlük belirtisine seyirci mi kalacağız? İşte önümüze çıkan sorun budur.
>
> Buna izin vermemek gerekir. Her halde bu Mecliste solun temsilcilerince düzenlenen C.N.R. programında anlaşan Cumhuriyetçi bir çoğunluk vardır ... Komünist Parti ile Sosyalist Partiye dayanan bu hükümeti oluşturmak gerekir. İnanıyoruz ki cumhuriyetçi görev budur . Yürekli davranmanın tam zamanıdır.
>
> Kimi çevrelerde meclislerin korkmasına bel bağlanmaktadır, bizimkini de sindirmek denenmiştir. Dün ve önceki gün Paris'te yapılan şu bir takım sefil ve gülünç gösterilerin kendiliğinden mi olduğunu sanıyorsunuz? Tüm bunlar D.G.E.R. [3], kukuletalılar ve 6 Şubat gericileri tarafından düzenlenmiştir.
>
> Bu gösteriler milletvekilleri üzerine baskı yapmayı amaçlamakta, öte yandan da mali

çevrelerde karışıklık ve panik yaratmağa çalışılmaktadır. Böyle hareket edilebiliyorsa bunun nedeni, yurda ihanet suçundan sanık büyük banka yöneticilerine karşı hiçbir şey yapılmamasıdır.

Le Populaire gazetesi bu sabah, bugün saat on altıda yapılacak bir gösteriyi haber veren bir bildiri kopyasını yayımlanıştır. Bu bildiride şunlar okunuyor: " Yarın, 19 Kasım saat 16'da herkes Concorde meydanına. Yaşasın De Gaulle! Kahrolsun komünizm!" İmza: " Antikomünist Birlik".

Bu göstericilerden kaçının, birkaç ay önce "Mareşal yanındayız!" diye bağıranlardan olduğunu bilmek, doğrusu ilginç olurdu.

Halk ilgisiz duruyor, bunlara aldırmıyor, çünkü o gücünün bilincindedir.

Halk gericilik tehlikesini seziyor; kimseyi ve ne yazık ki özellikle Fransa'yı büyültmeyen bu dalaverelerin arkasında, plebisit ortamının sürdürülmek istendiğini seziyor. Ama o yeni cumhuriyetin beşiği başında nöbet bekliyor, biz de, bize önerilen bu kavgacıl entrikalara meydan vermeyeceğiz.

13 Kasım'da seçilen başkan istifa etmiştir; tüm belirginliği, tüm açıklığıyla yeni bir başkan seçmek gerekir, bin dereden su getirmek değil. Böylesi hem bu işten yararlananlar, hem de Meclisimiz için iğrenç olacaktır.

İşte bu nedenle bütün bu ikincil manevraların terkedilmesini ve Fransız Cumhuriyetinin Geçici Hükümetine yeni bir başkan se-

çimi için açık ve belirgin bir oylamaya gidilmesini istiyoruz.

Fransa halkı, henüz kurulan meclisimizin, vaktiyle çok kötülüğü dokunan bu parlamento oyunlarının acınacak manzarasını göstermesini anlamayacaktır. Yarın antiparlamanter kampanyalara, demokrasiye karşı kampanyalara girişmek isteyecek kimselere bizim silah vermememiz gerekir.

Evet, halk bizden başka şey bekliyor; halk, bir teknisyenler hükümeti değil, genel seçimde açıkça beliren istence göre oluşturulan bir hükümet, yenilik yapmağa kararlı bir hükümet, Direniş Ulusal Konseyi programını uygulamaya, beklenen millileştirmeleri yapmaya, büyük banka yöneticilerini yola getirmeye ve bu bayların uzun zamandan beri yararlandıkları hoşgörüye son vermeye kararlı bir hükümet istiyor.

Halk bizden, ne olursa olsun, her türlü kişisel hesabın önüne yurt çıkarını geçirmek için yüreklice davranmamızı ve genel seçim istencini boşa çıkarmamak için gerektiği gibi kararlı cumhuriyetçiler olmamazı bekliyor.

Bu ciddi anlarda herkese birlik çağrımız şu olacaktır: " Yaşasın Fransa! Yaşasın Cumhuriyet!".

21 Ekim 1945'de seçilen Kurucu Meclis görüşmelerindeki bu basit çağrı, General De Gaulle ile halkın temsilcileri arasındaki ilişkilerin başından beri gergin olduğunu göstermeye yeter. Bu durum Onun, 20 Ocak 1946'da istifasıyla sonuçlanacaktır.

Üç gün sonra, yeni kurulan Felix Gouin Hükümetini desteklemek için Kurucu Mecliste Komünist Parti adına söz alarak şunları söyleyebiliyordum.

... Başkan De Gaulle'ün ayrılışı herkesce ciddi bir olay olarak değerlendirilmiştir. Bu ayrılış, sorumluluklar karşısında bir geri çekilme olarak belirmiş ve ayrılış biçimi de cansıkıcı olmuştur. Bir mektup göndererek istifa etmesi doğru değildir. Buraya gelip derdini anlatması gerekirdi.

Böylelikle şimdikinden daha iyi aydınlatılırdık belki? Demokrasi kurallarına da uyulmuş olurdu.

Bayanlar, baylar, şurası açık ki istifa mektubu her şeyi söylemiyor ve kimileri bu ayrılışın nedenini parlamanter yöntemlere muhalefet olarak görüyor ...

Sayın meslekdaşlarım, yabancı basın da bize kayıtsız değildir, burada İngiliz gazetesi *Observer'* den şu satırları okuyorum:" General De Gaulle'ün tutkusu, buyurgan bir hükümet yanlısı düşüncelerini yeni Anayasa'ya sokmaktı. Üç büyük parti arasında varolan ayrılıkları kullanarak bu amaca ulaşacağını ummuştu ... Sosyalistlerle Komünistler arasındaki anlaşmadan sonra, general artık saddece boyuneğme yada istifayı seçebilirdi". Bu konuda sorumluluğu, Mac - Mahon döneminin formüllerini bile unutmayan *Observer'* e bırakıyorum.

Şimdi başkan gitti. Dönülmez karardan söz edildi; kimileri Cincinnatus* örneğini hatırladılar, başka birtakım gazeteler de

(*)*Luccus Quinctius Cincinnatus: Eski Roma'nın ulusal kahramanı,*

General De Gaulle'ün politik yaşamdan çekilmeyeceğini bildirdiler. İstifanın altında yatan nedenleri açıklamak için daha sonra yayımlanacak bir mesajdan sözediliyor; doğru olup olmadıklarını bilmediğim bu haberler belki de istifa mektubunu daha iyi anlamak olanağını verir.

Bu mektup, özünde şunu söylüyor:" Her şey yolunda, haydi bana eyvallah!" Ama gerektiğinde bir gün şöyle söyleme olanağı verebilecek: " Benim mirasımı ne yaptınız?"

Geçen gün sağ kanattan bir konuşmacı Hükümete soruyordu: " Fransa'yı ne yaptınız?" Daha önce de kullanıldığı için bu formüle yer verdim.

Bu formül bir vakitler, bir General tarafından kullanıldı. Bu general, az sonra, boğup öldüreceği Cumhuriyeti kurtarmak bahanesiyle, Saint - Claud'da Millet Meclisi'ni dağıtıyordu.

Tarihsel nitelikte en ufak imada bulunmaktan sakınacağım, ama demokrasinin her gün saldırıya uğradığını kendimizden saklayamayız.

Bu arada, örneğin, eski hükümet başkanının istifasından birkaç gün önce, eski Haberleşme Bakanı, Devlet Radyosunun, bakanları ve bütünüyle Hükümeti eleştirmesine

---

çiftçi, asker ve Devlet adamı. Ayaklanan çevre halklarla Roma'nın başı derde girdiğinde ona başvurulur. Cincinnatus, ayaklanmaları bastırdıktan sonra, kendisine önerilen diktatörlük makamını reddeder, çiftliğine, sabanı başına çekilir. Ç.

izin verdi. Bu radyonun, ülkenin tüm sorunlarını çözmeğe yalnız Hükümet Başkanının kadir olduğunu göstermesine gözyumdu. Kısacası, Devletin Radyosu, bunalımdan az önce, Parlamanter rejimi suçladı. Kişisel iktidarı göklere çıkardı. Antidemokratik kampanyaların birbirini izlemesinden korkalım.

Antidemokratik bir tutumun habercisi olan işaretler bütün açıklığıyla ortadaydı. Bu tutum, R.P.F. başkanlığının ardından ve kişisel bir iktidar rejimi kurmak için düzenlenen 13 Mayıs 1958 güç gösterisinin kullanılmasıyla ortaya çıktı. Ve bu kişisel iktidar rejimi sayesinde, onun aracılığı ile Fransa'da kapitalist tekeller egemenliklerini pekiştirdiler.

Bu rejim, Bakanları atayan, azledebilen ve eğer Millet Meclisi Başbakanı azınlığa düşürür ve Onu devirirse Millet Meclisini de feshedebilen Cumhurbaşkanının mutlak gücü ve sorumsuzluğu üzerine kurulmuştur. Böylece Yürütme Organı, az ya da çok kendisinden uzaklaşmayı deneyecek çoğunluk milletvekillerine sürekli bir şantaj ve baskı yapabilmektedir.

Parlamentonun üstünlüğü lafta bırakılmıştır.[4]; bu şantaj sayesinde bütçenin kabulü Hükümetçe kolayca sağlanabilmektedir. Milletvekillerinin soru hakkı yok edilmiş, Cumhurbaşkanının kendisine ayırdığı Fransa politikası alanı, uygulamada, Parlamento yönünden her türlü denetim ve müdahale olanağı dışında tutulmuştur.

Hükümet istikrarı, Hükümetle Parlamento arasında anlaşma yoluyla değil de böyle hileli yöntemlerle sağlanmıştır. "Politikacı dümeni" demek olan ve gerçek bir demokratik politika ile ilişkisi olmayan bu yenilikler De Gaulle ile adamı Debre tarafından kullanılmıştır, ama bunları onlardan önce başkaları düşünmüştür.

Gerçekten IV. Cumhuriyet zamanında; genel oy hakkı

ve Anayasa değişikliği ile ilgili Komisyonda geçen önemli tartışma konularından biri, bir yandan Millet Meclisi bünyesinde halkın temsilini çarpıtmak, öte yandan da hükümete karşı bir çoğunluk oluşsa bile, bir takım kurnazlıklarla onu yerinde tutmak tasasına ilişkindi.

Seçim yasaları planında, komünistleri Hükümetten uzaklaştırdıktan sonra, tersinden bir ittifak yapan Ramadier'nin desteği ile nasıl üçüncü bir gücün temellerinin atıldığı bilinmektedir. Bu politikayı başlatanlar, Komünist Partiye ve de, güya, De Gaulle'ün yeni oluşturduğu R.P.F. ye karşı bu güce dayanmak istediklerini öne sürüyorlardı.

S.F.İ.O.dan sağ kanada kadar çeşitli partilerin benimsediği bu antikomünist politika, IV. Cumhuriyetin karşı karşıya kaldığı sıkıntıların temeli oldu ve De Gaulle'cü rejimin kurulusuvla sonuçlandı.

İşçi ve demokrasi güçlerini böldüğü için bu politika kötü bir politikaydı. İşçi sınıfının bir bölümüyle oldukça geniş demokrat katmanları, en belirgin özelliği önce Vietnam'da, sonra da Cezayir'de sömürge savaşları açmak olan geri bir politika yanlısı en gerici unsurların insafına terkediyordu. Bilindiği gibi, çok pahalıya mal olan bu savaşlar, Fransa'da halkın yaşam koşullarını ağırlaştırmakla kalmamış, ayrıca faşist tehdidin artmasına da yaramıştır. Aynı tehdit bugün de Fransa'da ağırlığını duyurmaktadır.

Bu ünlü üçüncü güç, Millet Meclisi'nde Komünistlerin sandalyesini azaltmak için 1951 seçimlerinde liste ortaklığı sistemini uyguladı. Bu, çoğunluk usulü ile nisbi temsili birleştiren bir seçim sistemiydi. Seçimler, 1919 ve 1924'de de, uygulama biçimleri başka olmakla birlikte, bu ikili ilkeye dayanan bir sistemle yapılmışlardı.

Bir listenin oyların çoğunluğunu aldığı seçim bölgelerinde bu liste tüm sandalyeleri kazanıyor, hiçbir listenin mutlak çoğunluğu sağlamadığı bölgelerde ise sandalyeler oransal olarak dağıtılıyordu. İşte bu hükümlere göre, 1919'da

gericiler, " ulusal birlik " adı verilen koalisyon listelerini oluşturdular, 1924'de de sosyalistlerde radikaller " sol kartel" in listelerini yaptılar.

Ama 1951'de liste ortaklığı sistemi bu kadar net değildi, bir cizvit riyakârlığı belirtisi gösteriyordu. Gerçekten 1919 ile 1924'ün seçmenleri, genelde yarışma halinde olmaları gereken adayları içeren bir koalisyon listesiyle karşılaştıkları zaman şu yada bu koalisyonun encamını değerlendirebiliyor ve yaptıklarını bilerek karar verebiliyorlardı.

1951'deki liste ortaklığı, seçmene ulaşmayan bürokratik bir ortaklık bildirimi formalitesine dayanıyordu; öyle ki sosyalist adaylar için oy sandığına atılan oy pusulası, sosyalistlerle liste ortaklığına giden M.R.P., radikal yada bağımsız adayların seçimini sağlayabiliyordu.

Bu bir hile ve riyakârlık oylamasıydı. Parlamento'da ulusal temsili çarpıtmak ve Komünist milletvekillerinin sayısını en aza indirmek isteğini belirtiyordu.

Bütün bunlar, doğal olarak, IV. Cumhuriyet hükümetlerine karşı bir soğukluk dalgası yaratacaktı. Bu da De Gaulle'ün işini kolaylaştırdı. Bilindiği gibi De Gaulle'ün politikacı manevraları, yerleşik güçlerin sadece hoşgörüsünden değil, desteğinden de yararlanıyordu. Demokrasiye bir deli gömleği giydirmeye yönelik politikayı haklı göstermek için ileri sürülen kanıtlar da, doğal olarak, hükümet istikrarını sağlama zorunluluğu ile ilişkiliydi. Dün kullanılan bu kanıt, başka nedenle bugün yeniden kullanılmaktadır.

Hükümet istikrarsızlığının temel nedeni, demokrasinin fazlalığıymış gibi gösterilmek istenmektedir, oysa tersine, demokrasi kurallarından kaytarmak, verilen sözleri tutmamak, seçim programının terk edilmesi, demokrasinin zayıflamasına ve demokratik güçlerin parçalanmasına neden olmuştur.

Başlangıçta büyük çoğunluğa sahip hükümetler olduk-

ça çabuk dağıldıkları halde, zayıf bir çoğunluğa dayanan hükümetlerin uzun süre kalabildiklerini deneyler göstermiştir.

III. Cumhuriyet zamanında adeta kronik bir hastalık olan hükümet istikrarsızlığından IV. Cumhuriyet döneminde de sık sık söz edilirdi. Böylelikle, antidemokratik yöntemlerin hazırlanmasını haklı göstermeye çalışıyorlardı. Gerçekten, halk kitlelerinin, Devlet işlerinin yönetimine daha etkin katılımıyla demokrasinin genişletilmesi yönünde değil de, daraltılması yönünde araştırmalar yapılıyordu.

III. ve IV. Cumhuriyet'lerin her ikisinin de özelliği sık sık yapılan Bakanlık değişiklikleri olmakla birlikte, aslında çeşitli Bakanlıklarda kilit görevlerde genellikle aynı kişilerin bulunmasıydı, Petain'in saltanatı ile bugünkü De Gaulle'cü rejimin de ortak özelliği şu: bunlarda hükümet istikrarı biçimseldir ve sık sık yapılan Bakanlık değişiklikleri bu istikrara aykırı değildir. Toplu hükümet bunalımları yerine, hep değişmekle birlikte ad olarak aynı kalan hükümette girişler ve çıkışlar olur.

Bu hükümet oyunlarının, biri giderken öteki gelen bu Bakan gidiş gelişlerinin ancak ikincil bir önemi vardır. Önemli olan, Cezayir'de yakın bir barışı umut ettirdikten sonra, savaşı yaklaşık dört yıl devam ettiren bir rejimin varlığından kaynaklanan tehlikedir. Bu rejim, huzur ve düzen sözü vermiş, ama O.A.S.'li canilerin örgütlenmelerine, her gün iğrenç suikastler işlemelerine ve Fransa'da bir güvensizlik ortamı yaratmalarına izin vermiştir.

1 Kasım 1961'de, sekizinci yılına giriyordu Cezayır savaşı!

Bu savaş çok kötülük etmiş, Fransa'nın saygınlığına ağır bir darbe indirmiştir.

Bu savaşa karşı verdikleri uzun inatçı mücadele yıllarına bakarak Komünistler, eğer sözleri dinlenmiş olsaydı, yapılan kötülüklerden sakınılmış olunacağını, çok insanın

yaşamının da kurtarılmış olacağını söyleyebilirler.

Ne yazık ki, 1954 ve 1955'de, Mendes - France ve Edgar Faure hükümetleri, Cezayir halkının bağımsızlık isteğinin zor yoluyla kırılabileceğini düşünerek "Fransız Cezayir" formülüne takılıp kalmışlardır. Fransa halkının barış arzusunu dile getiren 2 Ocak 1956 seçimlerinden sonra Guy Mollet ile Cumhuriyetçi Cephesi, barış yoluna girmek yerine bu savaşı sürdürmüşlerdir. O.A.S.'ya karşı yakınlıkları bilinen Robest Lacoste ve Max Lejeune, bu politikanın uygulayıcıları olmuşlardır.

Buna karşılık Komünistler, Guy Mollet'den sonra, Bourges - Maunoury ile Felix Gaillard'ın sürdürdükleri bu savaşa son vermek amacıyla eylem birliğini gerçekleştirmek için aralıksız mücadele etmişlerdir.

Fransa, işte bu koşullarda Pflimlin hükümetine geldi, bu hükümet ise 13 Mayıs 1958 güç gösterisinin ardından Cezayir fesatçıları karşısında utanç verici biçimde yıkıldı. Bu, sözkonusu güç gösterisinden yararlanarak ve iyi bilinen suçortakları sayesinde De Gaulle'ün iktidara gelişi demekti.

Cezayir savaşını üç ay içinde bitireceği söylenen De Gaulle, bu savaşı nerdeyse 4 yıl devam ettirdi.

1960 yılı Ocak ayında Cezayir'de barikatların kurulmasına ve 1961 Nisan'ında generallerin ayaklanmasına yol açan işte bu savaştır. Bugün Salan'ın adamları ile ülkemizde açıktan açığa faşist bir rejim kurma rüyası gören O.A.S.'li katillerin umutlarını besleyen de işte bu savaştır.

Cezayir halkının cesur direnişi, davasının dünya kamuoyunda güç kazanması karşısında ve çıkışı olmayan bu savaşı sona erdirmek için Fransız halkının durmadan artan baskısı gereği De Gaulle, giderek politik tutumunu değiştirmek zorunda kaldı.

De Gaulle, 1958 Haziran'ında bağnazlarla birlikte " Yaşasın Fransız Cezayiri" diye bağırmıştı, ama 16 Eylül 1959-da Cezayir halkının kendi kaderini belirleme hakkını teslim

ediyordu. Daha sonra da bir " Cezayir Cezayirlilerin " düşüncesine varıyordu. En sonunda, 2 Ekim 1961'de Cezayirlilere " bağımsız ve egemen bir Cezayir Devleti Kurma" hakkını tanıyordu.

De Gaulle gerçi, söz olarak, Cezayirin bağımsızlığından yana tutum alacak duruma gelmişti, ama bu bağımsızlığın inkârı demek olacak yeni - sömürgeci bir statü kabul ettirmeyi amaçlayan türlü manevralar yaptı. De Gaulle, ayrıca, mücadele eden Cezayir halkının temsilcileriyle korkusuzca tartışma yoluna girmek yerine Melun görüşmelerini özenle baltalamağa çalıştı.

De Gaulle iktidarı kaç kez etnik grupların " toparlanması" yani Cezayir'in bölünmesi tehdidini savurdu. Bağımsızlık için mücadele eden Cezayirliler bunu kabul edemezlerdi, bu tutum sonuçta ateşkes saatini, geciktirdi, ama De Gaulle'ün acelesi yoktu.

Gerçek şu ki, Cezayir Cumhuriyeti Geçici Hükümetinin durumu dikkate alındığında, barış yıllar öncesinden yapılabilirdi. De Gaulle'ün, Sahra dahil Cezayir'in toprak bütünlüğünü hemen tanıması gerekirdi. Evian ve Lugrin görüşmelerinin başarısızlığa uğramasının altında onun bu meşru isteği kabul etmeye yanaşmaması yatıyordu. De Gaulle iktidarının hatası yüzünden bu red, sayısız Fransız ve Cezayirlinin yaşamına mal oldu.

Cezayir Cumhuriyeti Geçici Hükümeti, Cezayir'deki Avrupalılara, güvenlikleri ile ilgili bütün meşru haklarına varıncaya kadar en ciddi güvenceleri vermeğe hazır olduğunu açıklamıştı; bu hükümet, Cezayir halkı ile Cezayirli Avrupalılar arasında " birlikte yaşama gereği" ni öngören kardeşce bir Cezayir için karar almıştı; Fransa'nın, Cezayir'deki meşru ekonomik ve kültürel çıkarlarına saygı gösterileceğini açıklamıştı ve yararlı bir Fransa - Cezayir işbirliği için karar almıştı. Demek oluyor ki, De Gaulle iktidarının manevraları olmasaydı Cezayir'de barış çoktan sağlanabilirdi. De

Gaulle, tarih önünde, Cezayir'de barışı yıllarca geciktirmiş olmanın ağır sorumluluğunu taşımaktadır.

Sonunda De Gaulle geri çekilmek zorunda kaldığından ateşkes sağlandı ve Fransız kadın ve erkeklerinden oluşan kitlelerce sevinçle selamlandı.

Bu, barış güçlerinin, antikolonyalist ve antiemperyalist güçlerin zaferidir, halkın zaferidir.

Ama Cezayir'de barış düşmanları boş durmamaktadırlar, bu nedenle ateşkesin, bağımsız ve egemen bir Cezayir Devleti ile barış andlaşmasına varması için halkın baskı yapması gerekmektedir.

Cezayir savaşı ve resmen gördüğü hoşgörü sayesinde palazlanan O.A.S., ateşkesin dürüstçe uygulamasına ve Cezayir'de barış andlaşmasına engel olmak için elinden geleni geri koymamaktadır.

Bu nedenle halkın uyanıklığı zorunludur ve fesatçıları zararsız hale getirmek için her şeyden önce kendine güvenmesi gerekmektedir. Halk, O.A.S.'li fesatçı canilerle barış düşmanlarını cezalandırmak ve çökertmek için sahip oldukları olanakları kullanmaya zorlamak amacıyla De Gaulle ile Debre'si üzerine giderek artan bir baskı yapmalıdır.

Salan'ın çevresinde toplanmış katillere karşı mücadele gerekmekle birlikte, faşizm tehlikesinin salt O.A.S.'nin dağıtılmasıyla ortadan kalkmayacağını, çünkü kişisel iktidar rejiminin kendi içinde ciddi faşistleştirme tehlikeleri taşıdığını gözden kaçırmamalıdır.

Bu koşullarda, Fransa halkı, demokrasi ile faşizm arasında açık bir seçimle karşı karşıya bulunurken, Fransız Komünist Partisinin faşizme karşı mücadeleye getirdiği olumlu katkı, Fransa'da demokrasiyi canlandırmak ve yenileştirmek için halk kitlelerinin eylem birliğidir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

KAPİTALİST TEKELLERİN İKTİDARI VE DEMOKRASİNİN BOĞULMASI

Tekelci sermayenin Devlet aygıtına giderek doğrudan doğruya el attığı emperyalist ülkelerde genel eğilim, giderek totaliter bir nitelik alan yönetim biçimlerini uygulamak için demokratik özgürlükleri daraltmağa, halkın seçtiklerinin rolünü küçültmeye yöneliktir.

Bu konuda Fransız politik yaşamı çok önemli bir takım saptamalara olanak verir. Ulusca seçilenler yerine sorumsuz ve mutlak yetkili bir teknokrasiyi geçirmek için çok açık bir eğilim görülmektedir. Özellikle " Ekonomik Gelişme Komiteleri", " Bölgesel Kalkınma Şirketleri" ve " Karma ekonomi Şirketleri" buna yöneliktir. Bunlar, seçilmiş meclislerin (Belediye Meclisleri gibi İl Genel Meclislerinin de) elinden yetki alanlarına giren kamu işlerinin yö-

netimi üzerindeki tüm normal denetim olanağını alarak, Devlet, İl yönetimleri ve belediyelere ait kamu fonlarını özel sermayenin emrine verirler.

İdaredeki bölge yönetimleri de aynı anlayışla oluşturulmuştur. Örneğin De Gaulle iktidarının, Paris bölgesi yönetiminin başına, vaktiyle Cezayir kentindeki maiyetiyle birlikte Cezayir'deki eski genel temsilci Delouvrier'yi getirmesi anlamlıdır.

Debre, bu bölge yönetiminin kurulmasının zorunlu olduğunu açıklamıştır. Ona göre, bu yapılmasa Paris bölgesi halkı " eksik yönetilen " bir halk olacaktı. Böylece halkın seçtiklerinin yönetimi kınanmakta ve adeta Özel Yönetim Birimleri ile bir ölçüde Cezayir'de kullanılan sömürgeci yöntemlerden esinlenen bir yönetim sistemini Fransa'da kurmak amaçlanmaktadır.

Iktidarda bulunan demokrasi düşmanları, bölgesel yönetimlerin çözmek zorunda oldukları sorunların karmaşıklığını öne çıkararak, seçimle gelen meclislerin faydasızlığını kanıtlamaya ve ülkede teknokrasinin egemenliğinin genelleştirilmesini haklı göstermeye olanak veren koşullar yaratmaya özenmişlerdir. Kapitalist tekellerin hizmetinde olan teknokratlar böylece, kendi müdahale yetkilerini genişletmek istemektedirler. Bu, kişisel iktidar rejiminin amaçlarından biridir.

Halkın demokratik haklarını ve halkın seçimle gelen temsilcilerinin yetkilerini kısıtlama, bu temsilcileri yalnızca önemsiz işlerle uğraşan, resmi törenlere katılan kişiler haline getirme eğilimi, kapitalist tekellerin halkın zararına kârlarını artırma kaygılarıyla sıkı sıkıya ilgili olmuştur.

Bilindiği gibi, kapitalist tekeller kârlarını iyice arttırmak için, daha şimdiden ulusal ekonominin önemli sektörlerine egemen olan tekelci Devlet kapitalizmini kullanmaktadırlar. Böylece her yıl Fransa Gaz ve Elektrik İşletmeleri,

Kömür İşletmeleri ve Demiryolları İşletmesi, büyük sınai girişimleri ayrıcalıklı tarifelerden yararlandırırlar. Bu, tekeller için, halkın sırtından kazanılmış yüzlerce milyarlık aşırı kâr demektir.

Büyük sermayenin adamları Devlet aygıtının kilit görevlerine yerleştirilmişlerdir. De Gaulle iktidarı ile tekelci gruplar arasında karma komisyonlar aracılığıyla sıkı bir işbirliği kurulmuştur. Tröstlerin yöneticileri, bu komisyonlarda, kendilerine canla başla bağlı olan yüksek kamu görevlileri ile birlikte bulunmaktadırlar. Ekonomik politikaya, hatta daha geniş anlamda, Fransa'nın genel politikasına ilişkin büyük sorunlar, bu komisyonlardaki gizli görüşmelerde karara bağlanır. Yılın yarısını sessiz geçirmeye mahkûm edilen Parlamento, toplandığı zaman da artık iiilen boşa çalışan dekoratif bir kuruluştan başka bir şey değildir.

Öte yandan, hükümet fonksiyonu ile Parlamento'daki temsil görevinin bağdaşmazlığını getirmekle, hükümeti doğrudan doğruya kapitalist tekellerin ajanları ile doldurmak olanağı ortaya çıkmıştır. Şöyle bir durum görülmektedir:

Anayasa ve De Gaulle rejiminin belirgin niteliği, bunların, kurumların planına bağlı olarak, içerisinde kapitalist tekellerin sürekli daha büyük bir egemenlik kullandığı bir ekonomik altyapıyı ortaya koymaları; tekelci kapitalizmin, tekelci Devlet kapitalizmine dönüşmesini dile getirmeleri ve aynı zamanda yeni bir büyüme için gerekli politik koşulları gerçekleştirmeleri; bunalımının bugünkü evresinde Fransız emperyalizminin çıkar ve isterlerine tastamam karşılık vermeleridir [1].

Kapitalist tekeller, "Ekonomik Gelişme Komiteleri", " Bölgesel Kalkınma Şirketleri" ve giderek yaygınlaşan " Karma Ekonomi Şirketleri" nin kurulmasıyla kapitalist yoğunlaşmayı hızlandırma, hem kamu fonlarını, hem de tasarrufları kendilerine çekerek, kamu kurumlarının garantisi

ile önemli Devlet Kredi ve sübvansiyonları alarak, kamu kurumlarına özgü kamulaştırma olanakları kullanarak, kamusal ya da toplumsal türden işleri kullanıcılara çok pahalıya satarak sermayenin kâr oranını yükseltme olanağına kavuşmuşlardır.

İş bankaları, bu Karma Ekonomi Şirketleri ile benzeri öteki kuruluşlar sayesinde, en ufak bir riziko ile karşılaşmaksızın büyük yatırımlar yapmaktadırlar. Devlet fonları onlara istedikleri bütün güvenceleri sağlamakta ve onların, işi kesinkes büyük kârlarla kotarmalarına olanak vermektedir.

Aynı şekilde, millileştirilmiş bankalar da büyük tekelci girişimleri desteklemekten geri kalmamaktadır. Ulusal girişimler ile özel girişimler arasında sıkı bir işbirliğinin geliştiği gözlenmektedir. Böylece tekelci Devlet kapitalizmi, kapitalist tekellerce yürütülen egemenlik kurma ve sömürme sürecinde giderek artan bir rol oynamaktadır.

De Gaulle iktidarının ekonomik politikasının genel doğrultusu tekelci sermayenin görüşlerine ve isteklerine uygundur. Tekelci sermayenin ülkedeki egemenliği kişisel iktidar rejiminin kurulmasıyla güçlenmiştir. De Gaulle, Cumhuriyetin Geçici Hükümetinin başkanı olduğu zaman bir takım millileştirmeleri kabul etmek zorunda kalmıştır. O zamandan beri kapitalist tekeller, olayların da gösterdiği gibi, millileştirilen şirketleri kendi yararlarına kullanmayı başarmışlardır, çünkü bu gibi demokratik reformlar, arkasının getirilmesi bakımından, hükümetin genel politikasına bağlıdırlar.

De Gaulle, dönemin politik koşulları içerisinde, Fransa Bankası ile dört mevduat bankasını yani Credit Lyonnais, Societe Generale, Comptoir National d'Escompte ve Banque Nationale de Credit İndustriel'i millileştirmeği kabul etmek zorunda kaldı; ama iş bankalarının millileştirilmesine kesinlikle karşı çıktı.

2 Aralık 1945'de, bu konuda Kurucu Meclisteki konuşur-

ken, Komünist grup adına özellikle şunları açıklama fırsatını kaçırmadım:

> İş bankalarının ve özellikle Meclis Başkanlığına vermiş olduğumuz Kredinin Millileştirilmesine ilişkin yasa önerisinde yer alan iki bankanın millileştirildiğini görmek isterdik. Çok tanınmış, hatta belki de fazla tanınmış bu iki İş Bankası, Paris ve Hollanda Bankası ile Paris Birlik Bankasıdır. Ülkenin çıkarları İş Bankalarına, para güçlerine darbe indirilmesini gerektiriyor, bugünkü tartışma da, bir ölçüde, sembolik bir nitelik taşıyor. Bankaları millileştirmeyi bu 2 Aralık günü, bir hükümet darbesinin, yani 2 Aralık 1851 darbesinin yıldönümü günü tartışıyoruz ve bu darbenin arkasında para güçlerinin bulunduklarını, Bankanın bulunduğunu unutamayız.
>
> Fransa Bankası'nın bulunduğunu da ekleyebilirim. Çünkü Fransa Bankası, bu hükümet darbesini paraca destekleyen başlıca kurumlardan biriydi.
>
> Kısacası, baylar, A.S.F.İ.D.İ.'nin, yani ülkemizin işgali sırasında İ.G. Farben ile birlikte oluşturulmuş şu ünlü mali ortaklığın etkinliklerine de katılmaktan geri kalmayan iş bankalarının kötülüklerini uzun uzun konuşabiliriz. Bu olaylar açıkça gösteriyor ki, para güçlerini ve düşmanla işbirliği yapanları cezalandırmak için acele etmeliyiz.
>
> ... Bize göre, bugün yaptığımız millileştirmeler sosyalizm değildir. Bunlar alınması gereken demokratik önlemlerdir, ilerici ön-

lemlerdir. Bu, " Yasayla Devrim" de değildir.. Bundan farklıdır. Biz oylamakta olduğumuz millileştirmelerin önemini küçümsemediğimiz gibi abartmıyoruz da. Kapitalist rejim içindeyiz, bunu unutmuyoruz ve paranın gücünün yalnızca millileştirmelerle kırılamayacağını biliyoruz.

De Gaulle iş bankalarının millileştirilmesine karşı çıktığı zaman, rastlantıya bakın ki kardeşi, Paris Birlik Bankasının yöneticisiydi. Bugün iş bankaları, De Gaulle kabinesinin eski direktörü, Anayasa Meclisi * üyesi ve Rotschild Bankası direktörü Pompidou ile onun meslekdaşlarından birçoğu aracılığıyla Elysee ile doğrudan ilişki halindedirler, politikaları orada hazırlanır.

Halk hükümette temsil edilmiyor, ama büyük banka hükümet içinde önemli bir yer işgal ediyor. Vaktiyle Petain'in bayrağı arkasında yer alıp da onun kıvrımları arasında anti - milli politikalarını yürüten mali oligarşiler bile bugün General - Başkan'ın flaması altında toplanıyorlar. Bu General Başkan da onların politikalarını düzenliyor.

Paris ve Hollanda Bankası, Rotschild Bankası, Çinhindi Bankası, Lazard Bankası, Worms Bankası, hepsi Devletin komuta kademelerine yerleşmişlerdir. Tekelci kapitalistler, bu bankalar aracılığıyla, giderek daha doğrudan ve daha ağır basan bir biçimde iktidardadırlar.

Dışişleri Bakanı Couve de Murville, Bankadır; banker Baumgartner'in yerini alan Maliye Bakanı Giscard d'Estaing, Bankadır; Devlet Bakanı Louis Jacquinot, Bankadır; hükümetin Cezayir'deki eski genel temsilcisi, Paris bölgesi genel yöneticisi Delouvrier, Bankadır; U.N.R.'nin eski genel sekreteri ve iktidarın özel danışmanı Albin Chalandon, Bankadır; U.N.R. milletvekili ve Devletin uçak gereçleri müteahhidi Dassault, Bankadır. Ve Banka, " Yasaların Anayasaya uy-

(*) 1958 Anayasası ile kurulan, yasaların Anayasa'ya uygunluğunu denetlemek ve Cumhurbaşkanı istediğinde Ona yardımla görevli kuruluş. ç.

gunluğunu denetlemek" için Anayasa Meclisine girmesine karşın açık açık Rotschild Bankasının genel müdürlüğünden de geri kalmayan Pompidou ile hâlâ hazır ve nazır, etkili, yerinde durmaktadır.

Bunlar bu alanda en çok göze çarpan kişilerdir, oysa kendilerinden daha az söz edilen başkaları da Devlet aygıtının önemli komuta kollarını ellerinde tutmaktadırlar [2].

Büyük banka kurulları ile hükümet kurullarının bu içiçe girişinin sonuçlarından biri, kişisel iktidar rejiminin kuralı haline gelmiş olan hükümet işi üzerinde Parlamentonun ayrıcalıkları ile denetim olanaklarının kısıtlanmasıdır.

28 Eylül 1958 tarihli referandum - plebisit ile kabul edilen De Gaulle Anayasası bu anlayışla tasarlanmıştır. O dönemde bu Anayasa, tunç üzerine kazılmış ve yüzyıllara dayanıklı bir Anayasa olarak sunuluyordu, çünkü, benzeri Tarihte görüldüğü gibi, kişisel iktidar rejimleri kendilerinin ebedi olduğuna inanma eğilimindedirler. Ama bu Anayasal metnin temelsizliğinin ortaya çıkması için uzun süre beklemek gerekmeyecekti.

Her şeyden önce, başlangıçtaki resmi unvanı Fransız Cumhuriyeti Başkanı ve " Birlik Başkanı" olan De Gaulle'ün, bu sonuncu unvanını yol alırken yitirdiğini hatırlamak yararlıdır; oysa O, geleceği başka türlü düşünmüştü. Kuşkusuz De Gaulle, darbeden sonra kendini sömürgeleri bağımsızlaştırmanın şampiyonu olarak göstermekte duraksamaz, ama 14 Temmuz 1959'da Birlik ülkelerine bayrak verme törenini düzenlediği zaman hiç de bu Birliğin yokolmasını düşünmüyordu.

O, sömürgeci boyunduruğundan kurtulmağa susamış halkları canlandıran ulusal kurtuluş hareketlerinin gücünü dikkate almadan yapmıştı hesabını.

De Gaulle, birkaç biçimsel ödünle Cezayir üzerindeki sömürgeci egemenliği elde tutabileceğine de inanmıştı, çün-

kü O, ancak başlangıçtaki tasarılarının gerçekleşmeyeceğini anlayınca halkların kendi kaderlerini belirleme hakkından söz etmiş, öte yandan bu hakkı somut olarak gerçekleştirmeye çalışmamıştır.

De Gaulle Anayasası katı gerçeklerle karşılaşınca doğallıkla, dayanıksızlığını gösterdi, bu Anayasanın kimi kusurları olduğu De Gaulle tarafından da kabul edildi. De Gaulle bu kusurları gidermek isteyecektir. Sözkonusu olan özellikle, Cumhurbaşkanının seçimi konusunda yürürlükteki seçim sistemidir.

Cumhurbaşkanını, birleşik olarak toplanan Parlamentoya seçtiren eski sistemin yerine De Gaulle, başkanlık seçmenlerini, milletvekili ve senatörlerden fazla olarak, il genel meclisi üyeleri ile belediye meclisi temsilcilerine kadar genişleten bir başka sistem getirdi. Böylece De Gaulle, yalnız ulusal planda değil, iller ve belediyeler planında da seçilmişlerin seçilmişi olmak istiyordu.

Bu düzenleme engellendiği zaman De Gaulle her halde plebisit saplantıları taşımakla suçlanmaktan biraz çekiniyordu; şimdi ise çok belirgin bir plebisit niteliği taşıyan iki referandumdan sonra, Louis Bonaperte'ın geleneğini canlandırmak demek olan, Cumhurbaşkanının doğrudan doğruya halk tarafından seçilmesini isteyecekti.

1958 Anayasasının 89. maddesine göre De Gaulle, başkanlık seçim sistemini değiştirmeyi referandum yoluyla halktan isteyebilir. Ama bunun için öncelikle, Anayasanın, kendisinin belirttiği doğrultuda düzeltilmesine ilişkin bir yasa tasarısının " aynı terimlerle " Millet Meclisi ve Senato tarafından kabul edilmesini sağlaması gerekir.

Ama bu bir takım sıkıntılar getirebilirdi. Yalnız Cumhurbaşkanının seçim biçimini değiştirmek değil, ilerde başka değişiklikleri de gerçekleştirmek gerekebilirdi. Düşünülen değişiklikler arasında, 1958 Anayasasının terimleriyle

'Cumhuriyetin bölge yönetimlerinin temsilini sağlayan" Senato'nun bileşimini değiştirmek te bulunacaktı.

Yerel yönetimlerin özgürlüklerine karşı yöneltilen saldırıların, bu yönetimleri temsil eden meclise de yöneltilmiş olması hiç şaşırtıcı değildir. Bölgesel, ekonomik ve toplumsal grupları temsil eden bir meclis, Senato haline getirilecek. bu da " Bölgesel Kalkınma Komiteleri", "Karma Ekonomi Ortaklığı" ve Tekelci Devlet kapitalizminin öteki temsili kuruluşlarının temsil edilmesini sağlayacaktı.

Böylece belediyelerde halkın seçtikleri artık senatoda temsil edilmeyecek, sorumsuz ve mutlak güç sahibi teknokrasi egemenliğini duyuracaktı. Ekonomik Konseyin kaldırılması, hiçbir yasama yetkisi olmayan, kendisine tevdi edilecek sorunlar konusunda sadece istişari görüş hakkı bulunan bir çeşit politika dışı " korporasyon meclisi " haline gelecek bu yeni Senato'da işveren temsilcileri ile kimi işçi sendikaları temsilcilerinin bütünleşmesini sağlayacaktı.

De Gaulle böylece Fransa'yı, faşizmi, "sendikal ve korporatif rejim olarak niteleyen Mussolini'den doğrudan doğruya esinlenmiş bir sisteme götürecekti. Bilindiği gibi böyle bir rejim Salazar ile halen Portekiz'de yürürlükte bulunmaktadır.

Bu durumda senatörlerin, intihar etmeye kararlı olmadıkça, De Gaulle'ün istediğinden farklı yönde oy kullanabilecekleri düşünülebilir. Öte yandan Senatonun Elysee'de pek gelenekçi kabul edilmediği, Cumhurbaşkanının dileğine göre hareket edecek U.N.R.'nin " mürit " senatörlerinin ise sayıca çok az olduğu bilinmektedir.

Ama istediği hükümlerle bu doğrultuda bir yasanın kabulunü sağlayamadığından Anayasa değişikliği konusunda bir referandum - plebisite girişmek için Anayasanın 89. maddesini kullanmak olanaksızlığı karşısında bulunduğuna göre, De Gaulle boyun eğecek miydi? Bunun hiçbir şey ifade etmeyeceği, onun başka yöntemlere, özellikle "Cum-

gunluğunu denetlemek" için Anayasa Meclisine girmesine karşın açık açık Rotschild Bankasının genel müdürlüğünden de geri kalmayan Pompidou ile hâlâ hazır ve nazır, etkili, yerinde durmaktadır.

Bunlar bu alanda en çok göze çarpan kişilerdir, oysa kendilerinden daha az söz edilen başkaları da Devlet aygıtının önemli komuta kollarını ellerinde tutmaktadırlar [2].

Büyük banka kurulları ile hükümet kurullarının bu içiçe girişinin sonuçlarından biri, kişisel iktidar rejiminin kurallı haline gelmiş olan hükümet işi üzerinde Parlamentonun ayrıcalıkları ile denetim olanaklarının kısıtlanmasıdır.

28 Eylül 1958 tarihli referandum - plebisit ile kabul edilen De Gaulle Anayasası bu anlayışla tasarlanmıştır. O dönemde bu Anayasa, tunç üzerine kazılmış ve yüzyıllara dayanıklı bir Anayasa olarak sunuluyordu, çünkü, benzeri Tarihte görüldüğü gibi, kişisel iktidar rejimleri kendilerinin ebedi olduğuna inanma eğilimindedirler. Ama bu Anayasal metnin temelsizliğinin ortaya çıkması için uzun süre beklemek gerekmeyecekti.

Her şeyden önce, başlangıçtaki resmi unvanı Fransız Cumhuriyeti Başkanı ve " Birlik Başkanı" olan De Gaulle'ün, bu sonuncu unvanını yol alırken yitirdiğini hatırlamak yararlıdır; oysa O, geleceği başka türlü düşünmüştü Kuşkusuz De Gaulle, darbeden sonra kendini sömürgeleri bağımsızlaştırmanın şampiyonu olarak göstermekte duraksamaz, ama 14 Temmuz 1959'da Birlik ülkelerine bayrak verme törenini düzenlediği zaman hiç de bu Birliğin yokolmasını düşünmüyordu.

O, sömürgeci boyunduruğundan kurtulmağa susamış halkları canlandıran ulusal kurtuluş hareketlerinin gücünü dikkate almadan yapmıştı hesabını.

De Gaulle, birkaç biçimsel ödünle Cezayir üzerindeki sömürgeci egemenliği elde tutabileceğine de inanmıştı, çün-

hurbaşkanı, *Resmi Gazete*'de yayımlanan Hükümet önerisi ya da iki meclisin birleşik önerisi üzerine, Devlet makamlarının düzenlenmesine ilişkin her türlü yasa tasarısını referanduma sunabilir... vb.". diyen Anayasanın 11. maddesine başvuracağı kanısı uyandırılmaktadır.

Kuşkusuz, Elysee bu metinden yararlanmayı düşünebilir, ama eger " Devlet makamlarının düzenlenmesi " nin Cumhurbaşkanı gibi Senato'yu da ilgilendirdiği açıklanmak isteniyorsa bu, 11. maddenin, herhalde yasadışı bir yorumu olacaktır, çünkü gerçekten, daha önce anılan 89. madde, Anayasanın " Değişiklik" başlıkla XIV. bölümünde gösterilecek tek maddedir. Bu, Anayasayı değiştirmek için yalnız bu maddeye başvurulabileceği anlamına gelir.

Ama bu De Gaulle'ün kendi görüşlerini dayatmasına ve iktidarının kişisel niteliğini güçlendirmek, ulusal temsili daha da horlamak ve nefretle ele almak için," koşullandırılmış" bir halkın plebisit onayına dayanmasına engel değildir. O, Bonaparte'ın stilince hareket etmek ve boyutları zorunlu olarak dar bir seçim bölgesini temsil eden ulusun temsilcilerine karşı tüm ulusun temsilcisi gibi görünmek ister. Bu, O'nun Millet Meclisine karşı daha sert davranmasına olanak verecek, bu Meclisi sürekli fesih tehdidi altında tutacak ve onu her şeye katlanır bir uysallığa zorlayacaktır.

Bütün bunlardan amaç, ulusal meclisin yetkilerini sıfıra indirmek ve sonuçta halkın egemenliğinin kullanımını plebisit oylamalarıyla sınırlamaktır. Bu oylamalarda, eksiksiz bir propaganda ile önceden koşullandırılmış olan halk, kimi müminlerin " Amin " dedikleri gibi, kitle halinde aşk ve şevkle "evet" diyecektir.

Öte yandan, her türlü sürprizi önlemek için oy sandıkları gözetime alınacaktır. Halkın onayına dayanan De Gaulle'ün, Anayasanın 16. maddesini uygulamak için kendisini daha da güçlü hissedeceğini eklemeye pek gerek yoktur. Bi-

lindiği gibi bu 16. madde belirli koşullarda tüm yetkileri O-na verir, bu koşulların gerçekleşip gerçekleşmediklerini söylemek için de tek yargıç kendisidir. Bu ünlü maddenin uygulaması ona tüm yasal güvenceleri ortadan kaldırmak ve adeta " keyfi " bir saltanat kurmak olanağını vermektedir.

Bütün bunlar De Gaulle Anayasasının son derece tehlikeli niteliğini göstermeye yeter; ne var ki De Gaulle iktidarına az çok açıkça karşı çıkan kimi politikacılar bu Anayasayı hiçbir biçimde suçlamamaktadırlar. Hatta bu Anayasayı iyi bulmakta ve onu daha sonra, gerek De Gaulle'ün sopası altında, gerekse De Gaulle eğer koltuğunu bırakırsa onsuz kullanmayı düşünmektedirler.

IV. Cumhuriyet'in iflası ve De Gaulle iktidarının gelişinin sorumluluğunu taşıyan geçmişi lekeli bir bölük politikacının başlıca kaygısı, kişisel iktidar rejiminin acı deneylerinden ders alan Fransa halkının antifaşist mücadelesinin ötesinde, Fransa'yı gerçek bir demokrasiyle donatmak istemesini engellemektir.

Vincent Auriol'un kaygısı budur. O, 1958 Mayısında, De Gaulle'ün iktidara gelişini hazırlayan başlıca kişilerden biri olduğunu unutturmaya çalışmak yerine şimdi kendisini olası " kurtarıcı " olarak göstermeye çaba harcamaktadır. Bu eski politikacı, Fransa'yı iç savaştan kurtarmak bahanesiyle, bir ulusal birlik hükümeti içinde O.A.S.'ye sızmaktan başka bir şey düşünmemiştir.

Kabul etmek gerekir ki halkın huzurunu korumak için Salan'ın iktidarını istemek garip bir düşünce biçimidir; böyle bir olasılığı düşünmek, 13 Mayıs 1958 güç gösterisi ve tüm cinayetleri, işkenceleri, dehşet hareketleriyle Cezayir savaşının ürünü olan faşist O.A.S.'ye yardımcı olmak demektir.

Hepsinin ayırdedici özelliği halktan korkmak, demokrasiyi horlamak ve avanta tutkusu olan bu politikacılarda ülkeyi faşizme doğru tehlikeli bir gidişten kurtarma kaygısı

hiç yoktur. Debre'nin ve belki de De Gaulle'ün yerini almayı düşleyen bir politikacı takımı için acze ve geçmişin hatalarına düşmeyecek bir demokrasiyi Fransa'da yerleştirme sorunu ikinci derecede bir sorundur.

Doğal olarak, bu gibi tasarıların zorunlu sonucu, işçi sınıfı ile demokratik güçleri bölme işini aralıksız sürdürmektir. Guy Mollet gibi birinin de sürekli uğraşı budur. Guy Mollet, De Gaulle'ü iktidara getirmek için ona omuz vermiştir, yedi ay onun Bakanı olmuştur ve De Gaulle'cü Anayasanın hazırlanmasına katılmıştır, ama her şeyin üstünde halkın, kişisel iktidar üzerinde demokratik bir zafer kazanmasından çekinmektedir.

İşte bu anlayışla aynı Guy Mollet, bir yandan, O.A.S.'-ye karşı ve Cezayir'de barış için sosyalist militanların komünistlerle eylem birliği yapmasını yasaklamakta, öte yandan da Cezayir eski Bakanı Robert Lacoste ve Max Lejeune gibi " sosyalist "lerin, Salan dahil, O.A.S. yöneticileri ile sürekli ilişki kurmasına aldırmamakta, üstelik böyle bir davranışla sosyalist parti üyeliği arasında herhangi bir bağdaşmazlık görmemektedir.

Böyle bir anlayışla, gericilikle uzlaşma yolunda Guy Mollet'nin çok ötelere gitmesi gerekiyordu. Alma'da yapılan ünlü siyasal - pisboğazlık toplantısı bu koşullarda oldu.

Bu toplantıda " bağımsızlar " grubunun adeta başkanı olan ve Alma toplantısından az önce " Fransız Cezayir "den yana tavır alarak Salan ile O.A.S.'nin tezine sarılan Pinay bulunuyordu. O da, 1958'de, De Gaulle'ü iktidara getirmek için elinden geleni yapmıştı.

Toplantıda, Lot milletvekili olduğu için Gambetta'nın ardılı geçinen ve özellikle bir bakanlık koltuğu kapmak için her şeyi ayaklar altına alabilecek tutkulu politikacı prototipi olan Radikal Partinin başkanı Maurice Faure da vardı. Maurice Faure, kendisi Radikal Partinin başında oldukça

nin Guy Mollet'in görüşleriyle tam bir uyum halinde olduğunu göstermiştir.

Alma toplantısının öbür çağrılısı M.R.P.'nin başkanı Andre Collin'dir. Bu zatın, en keskin kiliseciliğin sadık tercümanı olmak isteyen Partisinin anti - laik politikasını savunma fırsatını kaçırmayacağı düşünülebilir.

Hepsi çok kullanılmış ve yeni bir şey yapmak için kendilerine güvenilemeyecek bu politikacılardan başka toplantıda bir takım sendikacılar da vardı: F.O.'dan, gerici kafası herkesce bilinen Bothereau, C.F.T.C.'den Levard ve Çiftçi Gençler'den (Jeunes Agriculteurs) Debatisse.

Guy Mollet'nin gizli kalmasını istediği bu görüşme öğrenildi ve sosyalist partinin genel sekreteri bu konuda P.S.U. ve C.F.T.C 'ye karşı hırçınlığını açığa vurmaktan geri kalmadı. Genel sekreter, öte yandan da, sendikaların katılmadığı ve sosyalist parti ile önem bakımından çok farklı öteki yedi örgütü [3] bir araya getiren antifaşist bir eylem komitesinin kuruluşunu bir zafer gibi göklere çıkarıyordu. Ama doğrusu, bu sözde eylem komitesinin özelliklerinden biri tüm işçi ve demokrasi güçlerinin mücadele birliğinin gerçekleşmesine elinden geldiğince sistemli olarak engel olmaktır.

Zaten Guy Mollet'nin kimi suçlamaları, Eylem Komitesine katılan sekiz örgütten birini çekilmek zorunda bırakmıştır.

İşçi ve demokrasi güçlerinin faşist O.A.S.'ye karşı ve Cezayir'de barıştan yana birliği bugün bütün açıklığıyla kaçınılmaz bir zorunluluk olurken Guy Mollet, bu eylem birliğini kösteklemek için elinden geleni yapmaktadır.

Bilindiği gibi eylem birliğine bu sistemli karşı çıkış, fesatçıların durmadan savurduğu tehditlerin ciddiliği nedeniyle sosyalistleri endişelendirmekte, Guy Mollet ise endişeleri yatıştırmaya çalışmaktadır.

Guy Mollet, eğer bir faşist ayaklanma olursa faşizmin tüm düşmanlarının bir araya gelecekleri, böyle bir olasılık

halinde komünistlerin aktif katılımına güvenilebileceğini, öte yandan hiçbir anlaşmanın gerekmeyeceği düşüncesini uyandırır.

Şunu saptamak da anlamlıdır: Guy Mollet, O.A.S. tarafından öldürülen bir Dışişleri Bakanlığı görevlisi olan Boissier'nin, Cantal'ın bir köyünde cenaze töreni yapıldığı sırada, evinin önünde düzenlenen gösteriyi kınamıştır.

Guy Mollet'nin saldırıları, 29 Ocak 1962'de verdiği çok karışık bir söylevde dile getirilmiştir.

S.F.İ.O.'nun genel sekreteri bu söylevde " Komünistlerle ittifakı önleyen temel nedenler " diye adlandırdığı şeyleri açıklamaya çalıştı. Bir kötü niyet göstergesi olarak, Tours Kongresinden, Komünist Enternasyonal'e üyeliğin " yirmi bir koşulu"ndan söz etti. Oysa 1934 yılında, yani yükselen faşizm tehlikesine karşı Sosyalist Parti ile Komünist Parti arasında eylem birliğinin gerçekleştiği dönemde de vardı bunlar.

Kirli politikasını, işçi sınıfını bölme politikasını haklı göstermek için Komünistlerle Sosyalistler arasında Aralık 1920'de Tours Kongresi'nde yapılan ideolojik ve politik tartışmalara başvuran bir politikacıya ne denir? Bunun en azından " temel nedeni " şudur: tüm gericiliğin sevinip alkışladığı bir politikayı örtbas etmeye yönelik bir bahane.

Eski sosyalist militan August Bebel, olur da burjuvazi onu överse, kendi kendisine acaba ne ahmaklık ettiğini soracağını söylüyordu. Guy Mollet bu ilkeyi kendisine uygulamaya çalışsaydı, kendisi için rastlantısal ahmaklıkların sözkonusu olmadığını, gericilerin ona ve bölücü politikasının etkenliğine çok güvendiklerini görebilirdi [4].

Guy Mollet'nin Komünistlerle mücadele birliğine karşı çıkmak için öne sürdüğü bir başka kanıt da şudur: Komünistlerle Sosyalistler bir çok sorun üzerinde anlaşmış değillerdir. İşte bu da bir bahanedir, hem de anlamlı bir ruh halini

ortaya koyan bir bahanedir, başka bir şey değil.

Herkes bilir ki Komünistlerle Sosyalistler arasında görüş ayrılıkları vardır; zaten görüş ayrılıkları olmasa aynı Parti içinde toplanırlardı. Ama bu ayrılıklar, 1934 yılında, iki Partinin eylem birliği gerçekleştiği zaman da vardı. Eğer Guy Mollet'nin öne sürdüğü mantık sonuna kadar götürülürse bundan şu sonucu çıkarmak gerekir: O, bir yandan, görüş ayrılıkları bahanesiyle Komünist Parti ile her türlü görüşmeyi engellemek istiyor, öte yandan da Pinay ile görüşüyor, demek oluyor ki, " Fransız Cezayir " den yana tavır alan ve böylece O.A.S.'nin sloganlarından birine sarılan bir Partinin [5] şefi ile açık bir görüş birliği vardır.

Bütün bunlardan şu sonuç çıkar: antifaşist güçleri bölmek kötü olduğu kadar, savunulması ve haklı gösterilmesi güç bir durumdur. Guy Mollet ile Pinay, Mayıs 1958'de, De Gaulle'e omuz vermek ve IV. Cumhuriyete ölümcül bir darbe indirmek için buluştukları gibi (- ki bu yüzden Bakanlıkla ödüllendirilmişlerdi [6] - bugün de buluşmaktadırlar.

Her ikisi de 1958'de, De Gaulle hükümetinin üyesiydiler. Pinay bir yıl daha hükümette kaldı. Guy Mollet ise De Gaulle'cü iktidarın yatağını hazırladıktan sonra Haşmetlinin muhalefet başkanı olmak üzere rol değiştirdi.

29 Ocak 1962 tarihli konuşmasında bir ortak programın temellerini tasarlayan Guy Mollet, demokrasinin sorunlarını ele aldı ve şu sonuca vardı " İç planda kurumların işleyişini, yani 1958'de kabul edilen Anayasa'nın özü ve sözüyle dürüstçe uygulanmasını sağlamak ". İşte, O.A.S.'ye karşı eylem Komitesinin S.F.İ.O.'nun imzasını taşıyan çağrısında konu edilen " Cumhuriyete dönüş" ü çok sınırlı bir kavrama biçimi!

Bütün bunlar, kolayca " demokratik ruh " dan söz edip duran çevrelerde varolan antidemokratik eğilimlerin genişliğini gösterir; Bothereau, Forestier ve bu konuda sıraba-

hiç yoktur. Debre'nin ve belki de De Gaulle'ün yerini almayı düşleyen bir politikacı takımı için acze ve geçmişin hatalarına düşmeyecek bir demokrasiyi Fransa'da yerleştirme sorunu ikinci derecede bir sorundur.

Doğal olarak, bu gibi tasarıların zorunlu sonucu, işçi sınıfı ile demokratik güçleri bölme işini aralıksız sürdürmektir. Guy Mollet gibi birinin de sürekli uğraşı budur. Guy Mollet, De Gaulle'ü iktidara getirmek için ona omuz vermiştir, yedi ay onun Bakanı olmuştur ve De Gaulle'cü Anayasanın hazırlanmasına katılmıştır, ama her şeyin üstünde halkın, kişisel iktidar üzerinde demokratik bir zafer kazanmasından çekinmektedir.

İşte bu anlayışla aynı Guy Mollet, bir yandan, O.A.S.'-ye karşı ve Cezayir'de barış için sosyalist militanların komünistlerle eylem birliği yapmasını yasaklamakta, öte yandan da Cezayir eski Bakanı Robert Lacoste ve Max Lejeune gibi " sosyalist "lerin, Salan dahil, O.A.S. yöneticileri ile sürekli ilişki kurmasına aldırmamakta, üstelik böyle bir davranışla sosyalist parti üyeliği arasında herhangi bir bağdaşmazlık görmemektedir.

Böyle bir anlayışla, gericilikle uzlaşma yolunda Guy Mollet'nin çok ötelere gitmesi gerekiyordu. Alma'da yapılan ünlü siyasal - pisboğazlık toplantısı bu koşullarda oldu.

Bu toplantıda " bağımsızlar " grubunun adeta başkanı olan ve Alma toplantısından az önce " Fransız Cezayir "den yana tavır alarak Salan ile O.A.S.'nin tezine sarılan Pinay bulunuyordu. O da, 1958'de, De Gaulle'ü iktidara getirmek için elinden geleni yapmıştı.

Toplantıda, Lot milletvekili olduğu için Gambetta'nın ardılı geçinen ve özellikle bir bakanlık koltuğu kapmak için her şeyi ayaklar altına alabilecek tutkulu politikacı prototipi olan Radikal Partinin başkanı Maurice Faure da vardı. Maurice Faure, kendisi Radikal Partinin başında oldukça

Halk Cephesinin olmayacağını söylemiş, böylece görüşlerinin Guy Mollet'in görüşleriyle tam bir uyum halinde olduğunu göstermiştir.

Alma toplantısının öbür çağrılısı M.R.P.'nin başkanı Andre Collin'dir. Bu zatın, en keskin kiliseciliğin sadık tercümanı olmak isteyen Partisinin anti - laik politikasını savunma fırsatını kaçırmayacağı düşünülebilir.

Hepsi çok kullanılmış ve yeni bir şey yapmak için kendilerine güvenilemeyecek bu politikacılardan başka toplantıda bir takım sendikacılar da vardı: F.O.'dan, gerici kafası herkesce bilinen Bothereau, C.F.T.C.'den Levard ve Çiftçi Gençler'den (Jeunes Agriculteurs) Debatisse.

Guy Mollet'nin gizli kalmasını istediği bu görüşme öğrenildi ve sosyalist partinin genel sekreteri bu konuda P.S.U. ve C.F.T.C 'ye karşı hırçınlığını açığa vurmaktan geri kalmadı. Genel sekreter, öte yandan da, sendikaların katılmadığı ve sosyalist parti ile önem bakımından çok farklı öteki yedi örgütü [3] bir araya getiren antifaşist bir eylem komitesinin kuruluşunu bir zafer gibi göklere çıkarıyordu. Ama doğrusu, bu sözde eylem komitesinin özelliklerinden biri tüm işçi ve demokrasi güçlerinin mücadele birliğinin gerçekleşmesine elinden geldiğince sistemli olarak engel olmaktır.

Zaten Guy Mollet'nin kimi suçlamaları, Eylem Komitesine katılan sekiz örgütten birini çekilmek zorunda bırakmıştır.

İşçi ve demokrasi güçlerinin faşist O.A.S.'ye karşı ve Cezayir'de barıştan yana birliği bugün bütün açıklığıyla kaçınılmaz bir zorunluluk olurken Guy Mollet, bu eylem birliğini kösteklemek için elinden geleni yapmaktadır.

Bilindiği gibi eylem birliğine bu sistemli karşı çıkış, fesatçıların durmadan savurduğu tehditlerin ciddiliği nedeniyle sosyalistleri endişelendirmekte, Guy Mollet ise endişeleri yatıştırmaya çalışmaktadır.

Guy Mollet, eğer bir faşist ayaklanma olursa faşizmin tüm düşmanlarının bir araya gelecekleri, böyle bir olasılık

halinde komünistlerin aktif katılımına güvenilebileceğini, öte yandan hiçbir anlaşmanın gerekmeyeceği düşüncesini uyandırır.

Şunu saptamak da anlamlıdır: Guy Mollet, O.A.S. tarafından öldürülen bir Dışişleri Bakanlığı görevlisi olan Boissier'nin, Cantal'ın bir köyünde cenaze töreni yapıldığı sırada, evinin önünde düzenlenen gösteriyi kınamıştır.

Guy Mollet'nin saldırıları, 29 Ocak 1962'de verdiği çok karışık bir söylevde dile getirilmiştir.

S.F.İ.O.'nun genel sekreteri bu söylevde " Komünistlerle ittifakı önleyen temel nedenler " diye adlandırdığı şeyleri açıklamaya çalıştı. Bir kötü niyet göstergesi olarak, Tours Kongresinden, Komünist Enternasyonal'e üyeliğin " yirmi bir koşulu"ndan söz etti. Oysa 1934 yılında, yani yükselen faşizm tehlikesine karşı Sosyalist Parti ile Komünist Parti arasında eylem birliğinin gerçekleştiği dönemde de vardı bunlar.

Kirli politikasını, işçi sınıfını bölme politikasını haklı göstermek için Komünistlerle Sosyalistler arasında Aralık 1920'de Tours Kongresi'nde yapılan ideolojik ve politik tartışmalara başvuran bir politikacıya ne denir? Bunun en azından " temel nedeni " şudur: tüm gericiliğin sevinip alkışladığı bir politikayı örtbas etmeye yönelik bir bahane.

Eski sosyalist militan August Bebel, olur da burjuvazi onu överse, kendi kendisine acaba ne ahmaklık ettiğini soracağını söylüyordu. Guy Mollet bu ilkeyi kendisine uygulamaya çalışsaydı, kendisi için raslantısal ahmaklıkların sözkonusu olmadığını, gericilerin ona ve bölücü politikasının etkenliğine çok güvendiklerini görebilirdi [4].

Guy Mollet'nin Komünistlerle mücadele birliğine karşı çıkmak için öne sürdüğü bir başka kanıt da şudur: Komünistlerle Sosyalistler bir çok sorun üzerinde anlaşmış değillerdir. İşte bu da bir bahanedir, hem de anlamlı bir ruh halini

ortaya koyan bir bahanedir, başka bir şey değil.

Herkes bilir ki Komünistlerle Sosyalistler arasında görüş ayrılıkları vardır; zaten görüş ayrılıkları olmasa aynı Parti içinde toplanırlardı. Ama bu ayrılıklar, 1934 yılında, iki Partinin eylem birliği gerçekleştiği zaman da vardı. Eğer Guy Mollet'nin öne sürdüğü mantık sonuna kadar götürülürse bundan şu sonucu çıkarmak gerekir: O, bir yandan, görüş ayrılıkları bahanesiyle Komünist Parti ile her türlü görüşmeyi engellemek istiyor, öte yandan da Pinay ile görüşüyor, demek oluyor ki, " Fransız Cezayir " den yana tavır alan ve böylece O.A.S.'nin sloganlarından birine sarılan bir Partinin [5] şefi ile açık bir görüş birliği vardır.

Bütün bunlardan şu sonuç çıkar: antifaşist güçleri bölmek kötü olduğu kadar, savunulması ve haklı gösterilmesi güç bir durumdur. Guy Mollet ile Pinay, Mayıs 1958'de, De Gaulle'e omuz vermek ve IV. Cumhuriyete ölümcül bir darbe indirmek için buluştukları gibi (- ki bu yüzden Bakanlıkla ödüllendirilmişlerdi [6] - bugün de buluşmaktadırlar.

Her ikisi de 1958'de, De Gaulle hükümetinin üyesiydiler. Pinay bir yıl daha hükümette kaldı. Guy Mollet ise De Gaulle'cü iktidarın yatağını hazırladıktan sonra Haşmetlinin muhalefet başkanı olmak üzere rol değiştirdi.

29 Ocak 1962 tarihli konuşmasında bir ortak programın temellerini tasarlayan Guy Mollet, demokrasinin sorunlarını ele aldı ve şu sonuca vardı " İç planda kurumların işleyişini, yani 1958'de kabul edilen Anayasa'nın özü ve sözüyle dürüstçe uygulanmasını sağlamak ". İşte, O.A.S.'ye karşı eylem Komitesinin S.F.İ.O.'nun imzasını taşıyan çağrısında konu edilen " Cumhuriyete dönüş" ü çok sınırlı bir kavrama biçimi!

Bütün bunlar, kolayca " demokratik ruh " dan söz edip duran çevrelerde varolan antidemokratik eğilimlerin genişliğini gösterir; Bothereau, Forestier ve bu konuda sıraba-

şı gibi görünen Guy Mollet gibi insanlar halktan korktukları, halkın mücadelesinin varabileceği gelişmelerden korktukları için antifaşist mücadele birliğine bile bile ve sistemli olarak engel olmaktadırlar.

Büyük tehlikelerle dolu böyle bir durum karşısında Sosyalist Parti, F.O. ve Öğretmenler Ulusal Sendikası'na bağlı bir çok emekçinin, yöneticilerinin hastalıklı antikomünizmine körükörüne kendilerini kaptırmamaları, Komünist arkadaşları ve öteki cumhuriyetçilerle sık sık mücadele birliği yapmaları sevindiricidir.

1934 - 1936 deneyiminin bize gösterdiği gibi asıl olan şudur: eylem birliği tabanda yaygınlaştığı zaman yöneticiler bunu hesaba katmak zorunda kalırlar. 1934'de Sosyalist Parti yönetimi, tabanın baskısıyla Komünist Parti ile eylem birliğini kabul etmek zorunda kalmıştır.

Bölünmenin sürüp gitmesinin faşizmin işine yarayacağını, bunun çılgınlık demek olacağını kavramaları için Komünistler, yeniden sosyalist militanların bilincine seslenmektedirler. Faşizme yolu tıkamak ve gerçek bir demokratik canlanmayı hazırlamak için halkın etkin birliğine güvenmek gerekir. Bu olmaksızın faşist tehlike sürüp gidecek, daha da ağırlaşacaktır.

Dünkü Petain'cilerin kitle halinde O.A.S.'nin destekçi ve yardakçıları arasında bulunduğunu gören her eğilimden eski direnişçilerin, " Fransız demokratik geleneklerine sarsılmaz bağlılıklarını yinelemek ", " saflarında sürüyle Naziznin eski yandaşları bulunan " O.A.S.'nin fesatçılarını sergilemek ve " birlikleri örnek olmak ve özgürlüğe tutkun gençlik ile ne olursa olsun, O.A.S.'li fesatçıları ve suçortaklarını başarısızlığa uğratmaya kararlı tüm yurttaşları uyarmak üzere tüm eski direnişçileri buluşmaya ve apaçık davranmaya" çağırmak için tavır almaları sevindiricidir.

Hiçbir ayrım göstermeksizin birlik ve eylem için yapı-

lan bu çağrı durumun zorunluluklarını dikkate almaktadır; bu çağrı, halkın çıkarlarını savunmak demektir.

★ ★ ★

1934 Şubat'ında olağanüstü bir genişlik kazanan halkın özgürlük için büyük savaşı 1962 Şubat'ında yeniden önemli gelişmeler gösterdi.

6 Şubat 1934'de, bir yıldan beri Almanya'da iktidarda bulunan Hitler'den esinlenen faşist gruplar Concorde Meydanı'nda bir ayaklanma düzenleyerek Paris'e hakim olmak istediler. Gariptir ki, bu faşist operasyonda ilk planda rol oynayan Belediye'nin satılık kişileri, " sarı " ları, kısa bir süre önce bir takım burjuva politikacıları çamura bulayan Stawisky skandalını sömürerek " temizlik " adına hareket ettiklerini iddia ediyorlardı.

Daha 6 Şubat akşamı faşistlere karşı dövüşen Komünistler, bu ayaklanma girişimine karşılık olarak eylemin arkasını getirdiler; hükümetin yasaklamasına karşın halk kitlelerini 9 Şubat'ta Republique Meydanında gösteriye çağırdılar. Gösteri çetin geçti, kabaca bastırma girişimi sonucu bir çok özgürlük savaşçısı polis saldırısıyla öldü [7], ama faşist saldırı da durduruldu.

Bu gösteriden sonra, Victor Hugo'nun başka koşullarda söylediği gibi, " Umut kamp değiştirdi, mücadele ruh değiştirdi ". Öyle bir değişim oldu ki, 12 Şubat'ta genel grev sloganı atıldı ve Komünistlerin çok uzun zamandan beri uğrunda mücadele ettikleri sorun, yani faşizm tehdidine karşı Komünistlerle Sosyalistlerin birleşik mücadelesi gerçekleşti.

Bunun ardından Komünist Parti ile Sosyalist Parti arasındaki eylem birliği ile işçi sınıfının, köylüler ve kentlerin orta sınıflarıyla faşizme karşı ve demokrasi için mücadele de

ittifakını gerçekleştiren Halk Cephesi geldi.

1962 Şubat günleri yiğit özgürlük savaşçılarının cömert kanının bir kez daha aktığına tanık oldu. Özgürlük savaşçıları, aralarında Fransız Komünist Partisi de bulunan çeşitli sendikal ve politik örgütlerin çağrısı üzerine, O.S.A.' nın cinayetlerine karşı ve Cezayir'de barış için 8 Şubat'ta gösteri yaptılar.

O.A.S.'li katiller, bir gün önce yani 7 Şubat'ta, patlayıcı maddelerle bir düzine saldırı düzenlediler. Saldırının hedefi olan kişiler arasında Komünist senatör Raymond Guyot, ağır yaralanan Komünist gazeteci Vladimir Pozner de vardı. Dört yaşında bir çocuk da gözlerinden yaralanmış, yüzü parçalanmış ve görme yeteneğini yitirme tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştı.

Nefretlerini dile getirmek ve bu cinayetleri lanetlemek için 8 Şubat akşamı 60.000 Parisli kadın ve erkek Paris sokaklarında gösteri yaptılar. Bu gösteride polis provokasyona başvurmadı, hiçbir olay olmadı, ama De Gaulle iktidarının İçişleri Bakanı kan istiyordu.

Bu nedenle bir gösterici kolu Voltaire Bulvarı'na ayrıldığı sırada, polis antifaşistlere karşı vahşi bir saldırıya girişti. Aralarından kimileri O.A.S.'nin eylem işareti olan " kara ayaklar " işareti taşıyan polislerin işiydi bu saldırı. Arkasında 8 ölü, 260 yaralı bıraktı. Ölenler arasında üç de kadın vardı:

Çocukları ne faşizmi, ne de savaşı görmesin diye gösteriye gitmiş olan coşkulu, özverili, mücadeleci, yiğit evkadını Suzanne Martorell.

Fanny Dewerpe: Kocası, 1952'de, Fransa'nın bağımsızlığı ve özgürlüğü için yapılan bir gösteride ölmüştü. Fanny Dewerpe, hem on yıl önce ölen eşini, hem de kendisi için barışçı ve özgürlükçü bir gelecek düşlediği yavrusu Alain'i düşünerek gösteriye katılmıştı.

Emekçi çocuklarının çetin yaşamını tanımış olan genç P.T.T. işçisi Anne Godeau da, kendi gençliğinin ötesinde, aydınlık ve mutluluk içinde geçmesini istediği başkalarının gençliğini düşündüğü için gösteriye katılmıştı.

8 Şubat'ın şanlı ölüleri arasında 15 yaşındaki delikanlı Daniel Fery de vardı. Pırıl pırıl ışıldayan yüzü, yaşama sevincinin ne kadar büyük olduğunu, yaşamanınsa mücadele etmek, barış ve özgürlük için mücadele etmek demek olduğunu anlatıyordu. Yüreğinde Gavroche'un* alaycı neşesi ve düşledikleri geleceği hazırlamak için mücadele eden, acı çeken ve genellikle ölen nice gençlerin cesareti olan bu genç emekçi, parlak bir biçimde ateşli ve mert gençliği simgelemektedir.

8 Şubat 1962'nin, anıları belleklerimizde sevgi ve saygıyla korunacak öteki ölüleri şunlardı:

Tüm zamanını özgürlük ve barışın korunmasına, mutlu yarınlar için mücadeleye veren militanlardan biri olan Komünist Parti Paris XV. Bölge Sekreteri Jean Pierre Bernard.

L' Humanite'nin dağıtımında çalıştığından, daha iyi mücadele edebilmek için öğrenme tutkusu olan ve Komünist düşüncelerin erdemine inanan Edouard Lemarchand.

Hastalık nedeniyle işini bırakmak zorunda kalmış, banliyödeki küçük evinde eylemsiz kalamayıp, 4 yaşındaki küçük bir kız çocuğunu yaralayan O.A.S.'li canilere karşı Paris'teki gösteriye katılmış eski duvarcı Hyppolit Pinat.

O.A.S.'li canilere karşı ve Cezayir'de barış için gösteriye katılmanın insanlık ve yurttaşlık görevi olduğunu düşünen ve otuz yıldan beri C.G.T.'ye bağlı bir basım işçisi olan Raymond Wintgens.

Yedisi Komünist olan bu sekiz şanlı ölü, geçmiş mücadeleler boyunca, özgürlük için, dövüşenlerin uzun listesini uzatmışlardır. " Marseyyez" in şu ölümsüz dizeleri sanki on-

---

(*) Victor Hugo'nun Sefiller adlı romanının bir kahramanı. ç.

lar için söylenmişti:

Özgürlük, sevgili özgürlük
Dövüş, seni savunanlarla birlikte

Ve Frey gibi bir Bakan, bu şehitleri Cumhuriyet düşmanları olarak andığı zaman en iğrenç sövgüsünü yapmış ve özgürlüğü savunanların düşmanı olarak gerçek yüzünü göstermiştir.

Eksiksiz olmamakla birlikte 8 Şubat gösterisini düzenleyecek ölçüde gerçekleşmiş olan bu oldukça geniş antifaşist mücadele birliği, bu gösterinin ölülerine Paris halkının çoşkun saygısını göstermek üzere yeniden gerçekleşti, Yiğit özgürlük savaşçılarının yaşamlarını yitirmesi boşuna olmayacak ve faşizme yolu tıkamak için birliğin zorunlu olduğuna henüz inanmamış olanları buna inandırmaya yardımcı olacaktır.

Bu şanlı ölülerin özverisi, bir ulusal tehlike demek olan faşist O.A.S. karşısında, bu cinayet örgütü ile dövüşmenin tüm Fransız erkek ve kadınlarının görevi olduğunu anlatmaya da yardımcı olacaktır.

8 Şubat'ta ölenlerin özverisi, kişisel iktidar rejiminin başvurduğu antikomünist oyalama girişimlerinin en katıksız faşist gelenek içinde olduğunu kuvvetle hatırlatacaktır. Faşist işgal döneminin acı günlerini yaşamış Fransız erkek ve kadınları bunu unutamazlar.

8 Şubat'ta ölenlerin özverisi, son olarak, Fransız halkına şunu duyuracaktır: utanç verici faşizmin Fransa'ya çullanmasını önlemek için Fransız halkı, kendisine, kendi öz güçlerine, etkin birliğine güvenmelidir.

Özgürlük, barış ve şarkı söyleyen yarınlar için ölen 8 Şubat savaşçıları büyük bir cesaret, yurtseverlik ve demokratik ruh örneğidirler.

* * *

Hatırlatılan manevralar türünden tüm bölme manevraları antikomünizmden esinlenmiştir; sınıf işbirliği ile gerici güçlerle uzlaşma politikasının alt ürünüdür. Bu gibi manevralar, antifaşist güçleri bölerek, faşizme yardım eder.

Buna şunu da eklemek gerekir: De Gaulle olmaksızın, ya da De Gaulle olup da Debre olmaksızın, kurumsal bakımdan De Gaulle'cü rejimi istediklerini ya da kabul ettiklerini söyleyen politikacılar, başka yerde de izleri görülen antidemokratik anlayışlarını dile getirirler.

Nitekim, bir yandan öncülük iddiasında bulunan ve demokrasinin evrimi üzerine yazıp çizen, öte yandan da geçmişin çığırlarından kendilerini kurtarmakta sıkıntı çeken bir takım insanlar vardır. Bu konuda Jean Moulin Klübünün yayımladığı kitap, *Devlet ve Yurttaş* anılmaya değer.

Bu yapıt genel oy hakkının üstünlükleri ile zayıf noktalarını çözümledikten sonra hep plebisite dönüşen referandumu kınayarak Fransız Cumhuriyetinin geleneğini eleştirmektedir. Yapıt, Cumhurbaşkanının genel oyla seçilmesinden yana tezler öne sürmekte ve " Başkanlık rejiminin kişisel iktidarla ilgili olmadığını " iddia etmektedir.

Vaktiyle sağ kanat Başkanlık sistemini önerdiği zaman Bonapartizmi düşünmüşse de bugün bu yapıtın yazarlarının düşüncesi Amerikan kurumlarını Fransa'ya yerleştirmektir. Ama para babalarının ellerinde bulunan ve içlerinde emekçilerin hiçbir etkinliği olmayan Partilerce bir sirk gösterisi gibi yapılan Amerikan seçimlerinin gerçek bir demokratik danışmayı sağlayacak durumda olup olmadığını insan kendi kendisine sorabilir.

Gerçek şu ki Amerika Birleşik Devletleri'nde parlamentonun rolü De Gaulle'cü Anayasa rejimi dönemindekinden daha önemli olmakla birlikte, ondan daha az kısıtlı değildir; ama kimilerine göre demokrasi kavramını parlaman-

ter temsil kavramından ayırmak modadır. Sık sık Leon Blum'un kitabı, *A l'echelle Humain*'e (İnsan Ölçüsünde) başvurulmaktadır. Bu kitapta şunlar okunabilir:

> Demek ki parlamentarizm, özünde demokrasi değildir. Öte yandan, demokrasi de ille de parlamentarizm demek değildir. Nitekim, halkın egemenliği parlamentarizmde somutlanmış ve deyim yerindeyse parlamenter Meclislerce emilmiş olmadığından çok büyük ve çok küçük iki Cumhuriyet olan Amerika Birleşik Devletleri ile İsviçre Konfederasyonu kuruluşlarından beri parlamenter olmayan rejimler uygularlar.

Verilen örneklerle yapılan açıklamalar pek inandırıcı değildir, bunların demokrasinin hasımlarınca kullanıldıklarını belirtmek gerekir. Fransa'da Amerikan sisteminin uygulanmasını isteyenler Devlet Başkanı ile Hükümet Başkanı görevlerinin aynı insanda toplanmasını düşünürler, bu, başkanlık rejiminin ayırdedici özelliklerinden biridir; ama De Gaulle ancak sorumluluk olmaksızın yetkilerin kendisinde toplanmasını istemektedir.

Gerçekten, De Gaulle Cumhurbaşkanı sıfatıyla fiilen Fransa'nın politikasını yönetmektedir. Ama hiçbir bakımdan sorumlu değildir. Onun, günah keçisi rolü oynamak, angarya işlerini görmek ve Parlamento ile " uyuşmak " üzere Başbakanı vardır. O da ancak patronuna karşı sorumludur ve milletvekillerinin olası muhalefetine karşı Cumhurbaşkanının yetkisi içinde bulunan Millet Meclisini fesih hakkından yararlanmaktadır.

Burada Cumhurbaşkanının fesih hakkı sorunu ile Hükümeti düşüren oylama halinde kendiliğinden fesih sorunu önümüze çıkmaktadır. Bu kendiliğinden fesih tezi, Hükümet Başkanı ile milletvekillerinin aynı anda genel seçimle seçil-

mesini öğütleyen Maurice Duverger tarafından savunulmuştur.

Bu durumda Bakanlar Kurulu Başkanı Millet Meclisine karşı sorumlu olacak; O da, Millet Meclisi gibi, dört yıl için seçilecek; güven oyu alamayınca Meclis kendiliğinden feshedilmiş olacak ve Hükümet Başkanı ile birlikte milletvekili seçimine başvurmak gerekecektir. Bu sistemde Cumhurbaşkanının rolü şimdikine oranla azaltılmış olacaktır. Ama Hükümet Başkanının genel oylama yoluyla seçimi, sonuç olarak, Parlamentonun rolünü Yürütme Organı lehine azaltacaktır.

Kısacası, De Gaulle iktidarının kurulmasından önce sunulan ve ulusal temsilin yetkilerini kısıtlamaya yönelik olan çeşitli Anayasal reform tasarılarının temel fikri bu anlayış içinde bulunmaktadır. Bu anlayış, ulusal temsili sürekli bir baskıyla karşı karşıya bırakmakta ve onu sürekli fesih tehdidi altında tutmaktadır. Bütün bunlar bizi Mac - Mahon'cu iktidar anlayışına götürür, ama biraz yıpranmış olan bu görüşlere modern bir damga vurulmaya çalışılmaktadır. Yine de *Devlet ve Yurttaş* da bu konuda şu satırlar okunabilir:

> III. ve IV. Cumhuriyet, XIX. yüzyılın İngiliz Parlamentarizmini uyguluyorlardı ... Kendiliğinden fesih ile birlikte Yürütme Organının başının halk tarafından seçilmesi, Fransız hukukuna XX. yüzyılın ikinci yarısının İngiliz Parlamentarizmini sokacaktı.

Demek oluyor ki iktidarı sürekli denetimden ve gerçek bir demokrasinin ayırdedici özelliklerinden biri olan halkın gereksinimlerinden kurtarmak için tasarlanan bir yöntemden başka bir şey olmayan bu görüşler bir yenilik gibi sunulmaktadır.

Kurumsal sorunlara ilişkin bir çok açıklamalarda görülen, demokrasiyi teknik ilerlemelere karşı gösterme, üreti-

min modern biçimlerine bağlı sözde zorunluluklar nedeniyle demokrasiden vazgeçmeyi anlatma ve adeta az çok haklı gösterme eğilimidir.

Böylece çeşitli koşullarda ve çeşitli görünüşler altında da olsa her yerde demokrasiden geriye dönüş eğiliminin ortaya çıktığı görülmektedir. Bu, kapitalist dünyanın, " hür dünya"nın özelliklerinden biridir. Bu dünyada özgürlükten ne kadar çok söz edilirse, özgürlük o kadar sınırlanmaya çalışılmakta, halk, ülke işlerinin yönetimine her türlü gerçek katılımdan yoksun edilmektedir.

Bu, politik, ekenomik ve ideolojik bakımdan burjuvazinin içinde bulunduğu derin bunalımdan ileri gelen politik gericiliğin güçlenmesinin işaretidir.

DİPNOTLAR

ÖNSÖZ:

1 — Bu Bildirge şöyle diyordu: " Fransızlar, size bir Anayasa sunulmuştur. Bu Anayasa temsili yönetimin gerçek ilkelerine, mülkiyet eşitlik ve özgürlüğe ilişkin kutsal haklara dayalıdır. Bu Anayasanın oluşturduğu erkler güçlü ve dayanıklı olacaklardır. Yurttaşların haklarını ve Devletin çıkarlarını güvenceye bağlamak için böyle olmaları gerekir. Yurttaşlar, Devrim, onu başlatan ilkelerde durdurulmuştur; Devrim tamamlanmıştır".

2 — Bu Anayasa 1562 HAYIR'a karşı 3.000.007 EVET sonucu veren 18 Şubat 1800 tarihli halkoylamasıyla kabul edilmişti; bu, kamuoyunu" şartlandırma" nın çok başarılı olduğunu göstermekteydi.

3 — Bildirge özellikle şöyle diyordu: " Eğer adımın simgesi olduğu davanı yani 89 Devrimiyle yeni bir ruh verilen ve İmparator tarafından kurulan Fransa'nın hep sizin olduğuna inanıyorsanız, bunun sizden istediğim yetkileri bana vererek belirtiniz". Halkoylaması şu sonucu verdi: 7.349.216 EVET, 646.737 HAYIR ve 36.880 geçersiz oy.

4 — Halkın oyladığı metin şöyle düzenlenmişti: " Fransa halkı doğrudan, yasal ve edinik soyu içinde verasetle birlikte Louis - Napoleon Bonaparte'ın kişiliğinde İmparator unvanının yeniden kurulmasını ister ve Ona, 7 Kasım tarihli Senato kararında denildiği gibi veraset sırasını koymak hakkını verir". Halkoylaması, 7.824. 189 EVET, 253. 145 HAYIR ve 65.126 geçersiz oyla sonuçlandı.

1.— Lenin: La Revolution proletarienne et le renegat Kautsky (Proletarya Devrimi ve Dönek Kautsky) s. 11. Editions sociales, 1953.

2 — Honore de Balzac, Arcis Milletvekili adlı romanında kişilerinden birini çizerken bir Thermidor'cu örneği ile bu tür insanların nasıl olduklarını ve sonradan ne hale geldiklerini gösterdi: " Malin, 9 Thermidor'a kadar hep en güçlünün yanında yer alan, zayıfı ezen karanlık bir Konvansiyon üyesi oldu; ama Tallien ona Robespierre'i devirmek gerektiğini anlattı. Bu müthiş parlamenter savaş sırasında kendisini gösterdi Malin, tam zamanında cesaretlendi. O andan itibaren bu adamın politik rolü başladı, aşağı çevrelerin kahramanlarından biri olarak Thermidorcu'lar Partisini bıraktı, Clichy'ciler: Partisine girdi ve o zaman Eskiler Meclisi üyeliğine atandı. Talleyrrand ve Fouche ile dostluk kurarak onlarla birlikte Bonaparte'a karşı fesada girişti, ama daha sonra, onlar gibi, Marengo zaferinden sonra Bonaparte'ın en ateşli yandaşlarından biri oldu. Tribün atanarak Danıştaya ilk girenlerden biriydi, Medeni Kanun'un yazarlarından biri oldu ve ilk elde Gondreville Kontu adıyla Senatör rütbesine yükseltildi". İşte Robespierre ve Jakoben'lere karşı Thermidor darbesini düzenleyen sürünün örneklerinden biri böyle bir adamdı.*

3 — Honore de Balzac, Arcis Milletvekili adlı yapıtında bu dönemde yapılan seçimlerin ne demek olduğunu, ileri gelen kişilerden örnek vererek gösterdi. " O sıra Arcis İlçesi garip bir durumda bulunuyor, özgürce bir milletvekili seçeceğini sanıyordu. 1816'dan 1836'ya kadar Liberal Parti tarafından Büyük Yurttaşlar adı veri-

---

(*) Balzac'ın sözünü ettiği Clichy'ciler Partisi, Thermidor'dan sonra oluşan Kralcı bir dernekten başka bir şey değildi. 18 Fructidor (4 Eylül 1797) hükümet darbesine kadar yaşadı. Bu darbe, kendi üyelerinden ikisi ile Beşyüzler Meclisi ve Eskiler Meclisi çoğunluğuna karşı Direktuvar'ca düzenlenmişti. Bu Meclislerde üçte bir yenileme seçimlerinden sonra Kralcılar egemen bulunuyorlardı.

len Ondilerden olan sol kanat'ın ağır toplarından biri atanmıştı. Keller Kardeşler Şirketinden, Gondreville Kontunun damadı ünlü François Keller'di bu. Gondreville ise Arcis'den çeyrek fersah öte de bulunan Fransa'nın en muhteşem malikanelerinden biriydi. Bir süre önce Kont ve Fransa Yüksek Meclisi üyesi olan bu banker, kuşkusuz, seçim verasetini o sırada otuz yaşında olan oğluna aktarmayı, sonra da onu Yüksek Meclis üyeliğine hazırlamayı hesaplıyordu."

Napoleon rejiminin eski zenginlerinin Temmuz Monarşisine katılması böyle belirtilmişti.

4 — De Gaulle de faydalı bulduğu zaman oto - sansürü zorla kabul ettirerek aynı şekilde davranır.

İKİNCİ BÖLÜM

GENEL OY HAKKI VE KİŞİSEL İKTİDAR

1 — Çeşitli ülkelerin Kliseleri için belli bir ulusal özerklik yanlısı Galikan Katoliklerinin tersine Papanın salt egemenliğini kabul eden katolikler.

2 — Sosyalizm tarihi, Jean Jaures'in yönetiminde yayımlanmıştır. Cilt. X.

3 — Pierre Angrad: Devlet belgelerine göre Victor Hugo.

4 — Sadece bir örnek olmak üzere De Wendel gibi büyük Fransız kapitalistleri Almanya'da maden ocakları sahibi yada Alman Madencilik Şirketleri hissedarıdırlar, bunların Fransız Kömür İşletmeciliği zararına Alman kömür çıkarımını kayırmakta yararları vardır.

5 — De Gaulle bu hakkı kaldırdı.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MAC — MAHON'DAN PETAİN'E

1 — Petain buna da cesaret edemedi, 1 Mayıs'ı, bugün Saint - Philippe günüdür diye kutladı. Bu, 1 Mayıs'ın onun kişiliğine bir çeşit tapınma amacıyla kullanmasıydı.

2 — Bu cinayet örgütünün faşist karakterini saptamak için O.A.S.

programının içerdiği konuları bilmek yeterlidir. Bu program şunları öngörmektedir: — Parlamento'nun feshi - tüm partilerle ilerici dernek ve kuruluşların feshi - Komünistlerin milletvekillikleri ve resmi görevlerden azli — C.G.T., C.F.T.C. ve F.O. sendikalarının feshi ve Fransız Emekçileri Genel Konfederasyonu adıyla bir sendika merkezi kurulması - demokratik duygularını belirtmiş olan öğretmen ve profesörlerin görevden alınması — O.A.S.'ye yardımcı olmağa yanaşmayan gazetecilerin aynı yazgıya mahkum edilmesi - genç kuşağın Avrupa ve Afrika'da milliyetçi ve tarihsel görevini yerine getirebilmesi amacıyla gençlik hareketinin birleştirilmesi (Bunun anlamı, yeni sömürgeci savaşlar için, antisovyetik savaş için gençliğin seferber edilmesidir).

3 — La Lumiere

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

DİRENİŞ HAREKETİ VE DEMOKRASİ

1 — De Gaulle'ün monarşist düşüncesi " Veliaht"ın bir Alman Prensesi ile evlenmesi vesilesiyle kendisini gösterdi. Paris Kontu ve Fransa tahtının talibi olan genç damadın babasına yazdığı bir mektupta De Gaulle şöyle diyordu: " ... Bu, her Fransız için bir mutluluk nedenidir. Evet Efendimiz, ailenizin yaşamı tarihimizle özdeşleştiği ve şu anda sizden gelen her şey ülkeye örnek olduğu için böyledir bu. Çünkü sizin geleceğiniz, Prens Henri'nin ve aile üyelerinizin geleceği Fransa'nın umutlarıyla birleşiktir. Tanrının, büyük bir ulusal olay olarak yakında kutsayacağı bu birleşmeyi selamlıyorum ... " Dikkat edilmeli ki De Gaulle, Kral ailesi konusunda, kendisini geçmişi anmakla sınırlamıyor, aynı zamanda Fransa'nın umutlarından da söz ediyordu. Bu, onun monarşist kafası hakkında herşeyi ortaya koymaktadır.

2 — De Gaulle'ün astlarından söz etme biçimi tıpkı mutlak bir hükümdarınki gibidir. İnsan bu satırları okurken Jean Jacques Rousseau'nun Toplum Sözleşmesi kitabında (Bölüm VI." Hükümdarlık Hakkında") yazdığını düşünmeden edemez: " Monarşilerde ilerleyenler, genellikle ancak çapsız karıştırıcılar, düzenbazlar ve entrikacılardır. Bunlar büyük mevkilere gelir gelmez ahmaklıklarını göstermekten başka bir şey yapmazlar.

3 — De Gaulle'ün Gizli Servisi

4 — *Fransa'daki kişisel iktidar rejimi, Hitler'in siyaset felsefesinde yer alan anlayışla karşılaştırılması faydasız olmayan bir anlayışa dayanmaktadır. Bugün kimilerinin " eşyanın doğası" diye adlandırdıkları " Soylu doğa anlayışı"na dayanan Hitler'in, demokrasi yerine Führerprincip'i (Şef ilkesi) koyduğu bilinmektedir. Bu konuda Hitler şöyle yazıyordu: " Çoğunlukla alınan kararlar bir işe yaramaz, sorumlu bireylerin kararı önemlidir " Elbette bu bireyin yanında danışmanları olacaktır, ama karar tek kişi tarafından alınacaktır .... buyurma hak ve yetkisi yalnız onundur ... Parlamentodan vazgeçmek mümkün olmayacak, ama milletvekilleri ona görüş bildirmekle yetineceklerdir ".*

BEŞİNCİ BÖLÜM

KAPİTALİST TEKELLERİN İKTİDARI VE DEMOKRASİNİN BOĞULMASI

1 — *Henri CLAUDE: Gaullisme at Grand Capital (De Gaulle'cülük ve Büyük Sermaye) Ed. Sociales.*

2 — *İnsan kapitalist tekellerin ülke işlerinin yönetimine giderek daha doğrudan ve açık müdahalesini görünce, Jean Jacquec Rousseau'nun Toplum Sözleşmesi adlı yapıtın " Demokrasi Hakkında " başlıklı IV. bölümünde söylediği sözün bugün de çok canlı olduğunu gözlemeden edemiyor. Rousseau'nun sözü şu: " Hiç bir şey Devlet işlerinde özel çıkarların etkisinden daha tehlikeli değildir."*
Ama Rousseau, elbette, De Gaulle'ün seçme yazarları arasında bulunmaz.

3 — *Sosyalist Parti S.F.I.O. Radikal Parti, Sol Bağımsızlar Merkezi Jakoben'ler Klübü, Cumhuriyetçi Eski Savaşçılar Milli Federasyonu, Avrupa Solu, Merkezleştirmeci Rejime Karşı Eski Siyasi Sürgünler Komisyonu, L.İ.C.A.*

4 — *" Bağımsızlar " ın organı, 26 Şubat 1962 tarihli sayısında bir makele yayımlıyordu. Bu makale, " Alma öğle yemeğinde Pinay ile Guy Mollet arasındaki buluşma "nın yararlı olduğunu belirttikden sonra iltifat olarak şunu ekliyordu: " Doğrusu B. Mollet ve onunla birlikte S.F.İ.O. çoğunluğu iyi dayanıyor. F.O.'de Bothereau sıkı sıkıya antikomünist kalıyor". Bu övgüler anlamlıdır. Sosyalist emekçilerle birlikte F.O. üyeleri ve radikalleri düşündürmesi gerekir.*

5 — *Bağımsızlar Merkezi*

6 — Guy Mollet'nin De Gaulle'cülerden aldığı tamamlayıcı ödül 1958-de Arras milletvekili seçilmesiydi. Seçimin ikinci turunda güç durumda bulunan S.F.İ.O. 'nun Genel Sekreteri, U.N.R.'nin o zamanki Genel Sekreteri B. Roger Frey'in, De Gaulle'cülerin Guy Mollet'ye oy vermesi için şu sözlerle çağrıda bulunması sayesinde seçilebildi: " Eğer U.N.R. Arras bölgesinde aday göstermediyse bunun nedeni General De Gaulle'e olan saygısıdır. Bay Guy Mollet, bu son aylarda Generalin dürüst bir çalışma arkadaşı olmuştur. U.N.R., bu yüzden Arras'lı kadın ve erkek seçmenleri ikinci turdaki oylarını toplu olarak General De Gaulle'ün Bakanı B. Guy Mollet'ye vermeye daveteder". İşte Guy Mollet'nin tutumunda genellikle görülen gericilikle uzlaşma politikası hakkında pek anlamlı bir belge. Kısacası, Guy Mollet, demokrasiye indirilen darbelerle kişisel iktidar rejiminin kurulması için yaptığı yardımın karşılığını almıştı.

7 — Fransız Komünist Partisi tarafından düzenlenen 9 Şubat 1934 antifaşist gösterisi sırasında antifaşistler, bastırma kuvvetleri tarafından ölümüne vuruldular. İşsiz olan tesviyeci Vincent Peres Courneuve'den Maurice Bureau, Bagnolet'den Ernest Schnarbach ve inşaat işçisi Louis Louchain öldü. Polis tarafından 12 Şubat'ta öldürülen Malakoff'lu Vincent Moris ve 12 Şubat'ta Boulogne - Billancourt'da bastırma güçlerince öldürülen Marc Tailler gibi onlar da 17 Şubat'ta Pere — Lachaise mezarlığına gömüldüler. Bu cenaze töreninde 200.000 kişi bulundu. Birkaç gün sonra, 27 Şubat'ta 19 yaşındaki genç inşaat işçisi Henri Willemin, Menilmontant'da dövüldü ve polis coplarıyla öldürüldü.

BAŞAK YAYINLAR'IN DİĞER KİTAPLARI

1. Kurtlar Arasında Çıplak Bruno Apitz
   Çev: Alaattin Bilgi 1750 TL.

2. Devrimlerin Devrimi
   Jean Elleinstein
   Çev: Kerem Kurtgözü 1000 TL.

3. Devrimcinin Ölümü
   Attila Tokatlı 2000 TL.

Jacques Duclos'nun bu yapıtı Fransız politik yaşamının ana sorunlarından biri olan demokrasiyi aydınlatmakta, çok uzak ve çok yakın bir takım tarihsel gerçeklere dayanarak demokrasinin içeriğinin, onun sınıfsal içeriğinden ayrılamayacağını göstermektedir.

Genel oy hakkını kazanmak, demokrasiyi korumak ve savunmak için Fransa halkının verdiği savaşımları ana çizgileriyle anlatan yapıt, burjuvazinin yönetici çevrelerince uygulanan antidemokratik planları ve onları harekete geçiren ekonomik ve politik dürtüleri ortaya çıkarmaktadır.

Savaş dönemi ile Petain diktatörlüğüne ve savaş sonrası dönemle De Gaulle'ün kişisel iktidar rejiminde demokrasinin tahribine ilişkin sayfalar çok öğretici ve ibret vericidir.

Jacques Duclos'nun yapıtının, belgesel zenginliği, araştırma derinliği ve içerdiği sorunlar ve çözümlerin güncelliği ile ülkemiz okurları içinde ilginç olacağına inanıyoruz.